

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
“Academic Journal for the Humanities and Social Sciences
Dhonburi Rajabhat University”

วัตถุประสงค์	1. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย ใช้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัย โดยมุ่งเน้นในสาขามนุษยศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี ศิลปกรรม นาฏศิลป์และการแสดง และสาขาสังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการชุมชน 2. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในด้านวิชาการและงานวิจัยของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกของมหาวิทยาลัย
กำหนดเผยแพร่	3 ฉบับ ต่อปี ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม
การเผยแพร่	มอบให้ห้องสมุดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศและต่างประเทศที่เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ห้องสมุดหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ห้องสมุดของสื่อมวลชน และโรงเรียนเครือข่าย
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานกองบรรณาธิการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ถนนอิสรภาพ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 โทรศัพท์ 0 2890 1801 ต่อ 21460 โทรสาร 0 2890 2294 e-mail: journal.human@dru.ac.th https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru
จัดพิมพ์โดย	ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์ทันใจ 1053/20 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร 10150 โทร. 0 2415 4944-5

- บทความในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นความคิดของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดของกองบรรณาธิการ และไม่ใช่ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการและ/หรือของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา
- บทความที่ได้รับตีพิมพ์จะมีการตรวจความถูกต้องเหมาะสมจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer review) จำนวน 3 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบผู้นิพนธ์ และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (double-blind peer review)

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีฉบับนี้เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 1 พุทธศักราช 2566 ซึ่งได้รวบรวมบทความทางสังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 10 บทความ แบ่งเป็นบทความวิจัย 6 บทความ และบทความวิชาการ 4 บทความ ซึ่งเป็นบทความที่ทรงคุณค่า นำเสนอทฤษฎีและการวิเคราะห์ทางศิลปกรรม สังคมศาสตร์ ภาษาและวาทกรรมไว้อย่างน่าสนใจ ได้แก่ บทความเรื่อง 13 ตุลาคม 2559 กับความแบ่งบานของทัศนศิลป์ไทย ของ สุริยะ ฉายะเจริญ บทความเรื่อง การตัดสินใจในการเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ของ สุเทวี คงคุณ บทความเรื่อง ความสัมพันธ์ของคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ของ ทชชยา วนนะบวรเดชน์ และจิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ บทความเรื่อง ชุดความคิดที่ปรากฏในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ของ พงศธร สุรินทร์ และสุนทรี โชติติลลภ บทความเรื่อง ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ของ ศิริกุล บัวแก้ว และวัชรพล ยงวนิชย์ บทความเรื่อง วัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียน เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ของ พงศทัตย์ นิลประพัฒน์ ส่วนบทความวิชาการจำนวน 4 เรื่องนั้น นำเสนอความน่าสนใจของ โองมังกรราชบุรี ในบทความเรื่อง โองมังกรราชบุรี: เครื่องปั้นดินเผาที่มีอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ของ ชญาพร โพค์ยสุวรรณค์ และนภธีรา จอรรธธ นำเสนอศิลปวัฒนธรรมยุคใหม่ผ่านบทความเรื่อง การดำเนินอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในยุควิถีชีวิตใหม่ ของ ดวงกมล หวานแก้ว, นิติพัฒน์ หันสังข์, สุดา เรื่องศรี, ศานตมล ปิ่นนัย, พิชิตา ช่างसान, พงศธร ศรีไย, บุปผาชาติ อุปลัมภนรากร และธรรมสันต์ สุวรรณโรจน์ บทความ เรื่อง คนกับเหี้ย: มิติทางสังคมและภูมิทัศน์วัฒนธรรมของพื้นที่บางเหี้ย จากอดีตปัจจุบันสู่ความยั่งยืนในอนาคต ของ อานนท์ พรหมศิริ และอนุชา แฝงเกสร และบทความทางกฎหมาย เรื่อง ประเทศไทยกับการเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาที่ประชุมกรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล (HCCH) ของ รุ่งรัตน์ ธนบดีธาดา

กองบรรณาธิการฯ ขอขอบคุณคณาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัยทุกท่านที่เขียนงานอันเป็นประโยชน์ยิ่งในวงวิชาการทั้ง 10 เรื่องนี้ขึ้น ซึ่งจะยังประโยชน์ต่อผู้อ่าน ทั้งนักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจ กองบรรณาธิการฯ มีความยินดีอย่างยิ่งหากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษาท่านใดสนใจส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขอเสนอแนะใดที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กองบรรณาธิการฯ ขอน้อมรับด้วยความยินดีและขอบคุณยิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รสริน ดิษฐบรรจง

บรรณาธิการบริหาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

เจ้าของ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ที่ปรึกษาคัดtimศักดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยวลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. ปณิตดา

รองศาสตราจารย์ ดร. ธนวรรณ

เวชวิทยาลัง

ยัมสกุล

กำคำ

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิมพ์งา

อาจารย์กฤติญา

อาจารย์ศรัณย์

เพ็ญนาเรนทร์

ภักสิทธิ์จินดา

สรรพศิริ

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รสริน

ดิษฐบรรจง

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. อมรา

ศาสตราจารย์ ดร. ณัฐชยา

ศาสตราจารย์ ดร. อรุณ

รองศาสตราจารย์ ดร. วิไลวรรณ

รองศาสตราจารย์ ดร. จิรศักดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นริศ

รองศาสตราจารย์ ดร. ชลลดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครวิทย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ

รองศาสตราจารย์ ดร. ทองเจือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วงศกร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนา

ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

เฉลิมทรัพย์

รักธรรม

ชนิษฐานันท์

รอตจันทร์

วศินานนท์

พงศ์พัฒน์โยธิน

พรมมูล

เรืองรอง

เวชกามา

เชิดทอง

เพิ่มผล

ศรีสุรักษ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

(เกษียณอายุ)

มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

เฉลิมพระเกียรติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะดำเนินงาน

อาจารย์จิราดา

อาจารย์พฤกษา

อาจารย์ชมพูนุท

อาจารย์กมลชนก

อาจารย์จักรพันธ์

เอื้อศิริวัฒนาชัย

ดอกกุหลาบ

ถาวรวงศ์

ธรรมมิกะ

พรมฉลวย

ปกและรูปเล่ม

อาจารย์วิเชียร

เทียนแพร่มิตร

ฝ่ายเผยแพร่ทางอิเล็กทรอนิกส์

นางสาวอลิสสา

อรุณชนหิรัญ

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวจิตติมา

สรวโยค

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

Academic Journal for the Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Owner Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University
Editorial Office Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Honorary advisors

Asst. Prof. Dr. Yuwalak Vejwitayaklung
Assoc. Prof. Dr. Panadda Yimsakul
Assoc. Prof. Dr. Tayawan Kakham

Editorial Advisors

Asst. Prof. Dr. Pimpanga Phangnaren
Miss Krittya Paksirijinda
Mr. Sarun Sanpasiri

Editorial Editor

Asst.Prof.Dr. Rodsarin Dittabanjong

Editorial Board

Emeritus Prof.Dr. Amara	Prasithratsint	Chulalongkorn University
Prof.Dr. Natchaya	Chalaysap	National Institute of Development Administration
Prof.Dr. Arun	Raktham	Thammasat University
Assoc.Prof.Dr. Wilaiwan	Khanittanan	Thammasat University
Assoc.Prof.Dr. Jirasak	Rodchan	Dhurakij Pundit University (Retried)
Asst.Prof.Dr. Naris	Wasinanon	Huachiew Chalermprakiet University
Assoc.Prof.Dr. Chollada	Pongpattanyothin	Bansomdejchaopraya Rajabhat University
Asst.Prof.Dr. Phadung	Prommoon	SuanDusit University
Asst.Prof.Dr. Akhawit	Ruengrong	Bansomdejchaopraya Rajabhat University
Asst.Prof.Dr. Sombat	Watchkama	Uttaradit Rajabhat University
Assoc.Prof.Dr. Thongchue	Khiatthong	DhonburiRajabhat University
Asst.Prof.Dr. Wongsakorn	Poempol	DhonburiRajabhat University
Asst.Prof.Dr. Patana	Srisuruk	Dhonburi Rajabhat University

Managing Committee

Miss Jirada	Ueasiriwatthanachai
Miss Prueksa	Dokkularb
Miss Chompoonut	Thawornwong
Miss Kamonchanok	Thammika
Mr. Jakkapan	Promchaluay

Designer

Mr. Wichian	Tienpraenimit
-------------	---------------

Electronic Distribution

Miss Alisa	Aloontanahirun
------------	----------------

Coordinator

Miss Jittima	Sruayphok
--------------	-----------

สารบัญ

บทความวิจัย

13 ตุลาคม 2559 กับความเป่งบานของทัศนศิลป์ไทย

October 13, 2016 with the Blossoming of Thai Visual Arts

สุริยะ ฉายะเจริญ

(Suriya Chayacharoen) A1

การตัดสินใจในการเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

The Decision Making on Selection of Organizations for Professional Experiences
for Students of Sisaket Rajabhat University

สุเทวี คงคุณ

(Sutewee Kongkoon) A14

ความสัมพันธ์ของคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร กับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการ ให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

Relationship between the Staff's Virtues and the People's Satisfaction towards
the Services of Kanthararom Municipality, Sisaket Province

ทชชยา วนะบวรเดชน์ และจิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์

(Tachaya Wanabovorndej and Jitraporn Sutthivoraset) A26

ชุดความคิดที่ปรากฏในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ: การศึกษาตามแนว วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

A Set of Ideas on Songs Produced by the National Council for Peace and Order: A
Critical Discourse Analysis Study

พงศธร สุรินทร์ และสุนทรี โชติติลล

(Phongsatorn Surin and Suntaree Chotidilok) A38

**ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางแก้ว
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ**

Satisfaction of Service Recipients towards Public Services of Bangkaew Town
Municipality, Bang Phli District, Samut Prakarn Province

ศิริกุล บัวแก้ว และวัชรพล ยงวนิชย์

(Sirikun Buakaew and Vatcharapon Yongvanichaya) A53

วัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียน เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

Jewish Culture in the Belief of Christians in Bangkok

พอฤทัย นิลประพัฒน์

(Phoruethai Nilprapat) A64

บทความวิชาการ

โอ่งมังกรราชบุรี: เครื่องปั้นดินเผาที่มีอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่

Ratchaburi Dragon Jars: Pottery with Geographical Indications

ชฎาพร โพชัยสวรรค์ และนภธีรา จวอรรถ

(Chadaporn Pokaisawan and Nopthira Jawaut) B1

การดำเนินอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในยุควิถีชีวิตใหม่

The Progression of Art and Culture in the New Normal

ดวงกมล หวานแก้ว, นิติพัฒน์ หั่นสังข์, สุธา เรืองศรี, ศานตมล ปิ่นนัย, พิชิตา ช่างसान,
พงศธร ศรีไย, บุปผาชาติ อุปถัมภ์นารากร และธรรมสันต์ สุวรรณโรจน์

(Duangkamol Wankeaw, Nitipat Hansung, Suda Rounsri, Santamon Pinnai,
Pichita Changsan, Phongsathon Seyai, Bubpachart Aupatumnarakorn and
Thamasan Suwannaroj) B13

**คนกับเหี้ย: มิติทางสังคมและภูมิทัศน์วัฒนธรรม ของพื้นที่บางเหี้ยจากอดีตปัจจุบัน
สู่ความยั่งยืนในอนาคต**

People and Common Water Monitor: Social Dimensions and Cultural Landscape
of the Bang Hia Area from the Past and Present to Sustainability in the Future

อาณนัฏ พรหมศิริ และอนุชา แผงเกษร

(Arnon Promsiri and Anucha Pangkesorn) B25

ประเทศไทยกับการเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาที่ประชุมกรุงเฮก ว่าด้วยกฎหมายระหว่าง
ประเทศแผนกคดีบุคคล (HCCH)

Thailand and Its Accession to Hague Conference on Private International Law
(HCCH)

รุ่งรัตน์ ธนบดีธาดา

(Roongrut Thanabodeethada) B36

13 ตุลาคม 2559 กับความเป่งบานของทัศนศิลป์ไทย

October 13, 2016 with the Blossoming of Thai Visual Arts

วันที่รับบทความ: 8 กันยายน 2565

สุริยะ ฉายะเจริญ¹

วันที่แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ: 3 มกราคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาและวิเคราะห์ความเป่งบานของงานทัศนศิลป์ร่วมสมัยในประเทศไทยนับตั้งแต่หลังวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 จนถึงพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพรัชกาลที่ 9 ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่สำรวจ เรียบเรียง และศึกษาเอกสาร ผลงานทัศนศิลป์ สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง และสื่อออนไลน์ แล้วนำไปสู่การวิเคราะห์ปรากฏการณ์และสำนักร่วมที่มีต่อรัชกาลที่ 9 ผ่านงานทัศนศิลป์ของไทย ผลจากการวิจัย พบว่า ความเป่งบานของวงการทัศนศิลป์ร่วมสมัยนับหลัง 13 ตุลาคม 2559 จนถึงพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพเป็นผลสืบเนื่องจากสำนักร่วมของสังคมที่มีพระราชอาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาติ ศิลปินไทยสามารถร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์อย่างเป็นเอกภาพท่ามกลางความหลากหลายจนเป็นที่ประทับใจของมหาชน ศิลปินไทยสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ส่วนตัว และการตีความจากปรากฏการณ์ทางสังคมให้ออกเป็นผลงานทัศนศิลป์ที่มีคุณภาพสูงได้อย่างภาคภูมิใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีสำนักร่วมเชิงอุดมคติเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นในสังคมไทยเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างแรงขับเคลื่อนทางสังคมให้เกิดการวิวัฒน์ไปอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: รัชกาลที่ 9 ทัศนศิลป์ร่วมสมัยไทย ความเป่งบานของศิลปะ สำนักร่วม

¹ อาจารย์ ดร. ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการศิลปกรรม มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
e-mail: jumpsuri@gmail.com

October 13, 2016 with the Blossoming of Thai Visual Arts

Received: September 8, 2022

Suriya Chayacharoen ¹

Revised: December 23, 2022

Accepted: January 3, 2023

Abstract

The objective of this research was to study and analyze the blossoming of contemporary visual arts in Thailand from October 13, 2016 until the Royal Cremation Ceremony of King Rama IX by means of quality research method which surveyed, compiled and studied from documents, visual arts, related publications and online media. Then the phenomenon and the common perception towards the reign of King Rama IX through the visual arts of Thailand were analyzed. The results of the research showed that the blossoming of contemporary visual arts from October 13, 2016 until the royal cremation ceremony was a result of the collective consciousness of a society with the King as the center of the nation's mind. Thai artists can work together to create works of visual art in unity among the diversity that impress the public. Thai artists can proudly convey their individual experiences and interpretations of social phenomena into high quality visual arts. This shows that ideological collective consciousness is something that must arise in Thai society as a tool to create social dynamics for continuous evolution.

Keywords: King Rama IX, contemporary Thai visual arts, the blossoming of art, common awareness

¹ Lecture, Graduate program Department of Fine and Applied Arts Management, Faculty of Fine and Applied Arts, Bangkokthonburi University
email: jumpsuri@gmail.com

บทนำ

การวิจัยเรื่อง 13 ตุลาคม 2559 กับความเป่งบานของทัศนศิลป์ไทยมีเป้าหมายในการศึกษาและวิเคราะห์ความเป่งบานของงานทัศนศิลป์ร่วมสมัยในประเทศไทยนับตั้งแต่หลังวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 จนถึงพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9² อันเป็นผลจากสำนึกร่วมที่เกิดขึ้นในวงกว้างในประเทศไทย ซึ่งความเป่งบานในปรากฏการณ์นี้ถือเป็นกรณีสำคัญที่แสดงถึงเอกภาพของสังคมไทยที่รวมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างทรงพลัง

โดยความเป่งบานของทัศนศิลป์ไทยในสมัยรัชกาลที่ 9 นั้นเป็นที่ประจักษ์ว่า มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตลอดรัชสมัยด้วยผลของการเกิดขึ้นของสถาบันทางด้านศิลปกรรมในประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การประกวดงานศิลปกรรมที่ได้รับการสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน การที่ศิลปินและบุคลากรในวงการศิลปะร่วมสมัยไทยได้เดินทางไปต่างประเทศทั้งในรูปแบบการศึกษาต่อ การดูงาน และการไปแสดงผลงานทัศนศิลป์ในระดับนานาชาติ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วงการทัศนศิลป์ในรัชสมัยรัชกาลที่ 9 เต็มไปด้วยความหลากหลายและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

เมื่อรัชกาลที่ 9 สวรรคตเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 จึงเกิดปรากฏการณ์แสดงออกเพื่อระลึกถึงและเทิดพระเกียรติพระองค์ท่านอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งนัยสำคัญนี้แสดงให้เห็นถึงสำนึกร่วมกันอย่างมีเอกภาพของศิลปินไทยที่แสดงออกด้วยความรู้สึกันเป็นหนึ่งเดียวได้อย่างทรงพลัง นอกเหนือไปจากนั้นยังมีผู้รักสมัครเล่น (amateurs)³ ที่ร่วมสร้างสรรค์และแสดงออกร่วมกัน จนนำมาสู่คำถามการวิจัยในประเด็นด้านความเป่งบานของงานทัศนศิลป์ร่วมสมัยที่สัมพันธ์กับปรากฏการณ์ในช่วงเวลาหลังวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 จนถึง พ.ศ. 2560 อย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาและวิเคราะห์ความเป่งบานของงานทัศนศิลป์ร่วมสมัยในประเทศไทยนับตั้งแต่หลังวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 จนถึงพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ รัชกาลที่ 9 อันเป็นผลจากสำนึกร่วมที่เกิดขึ้นในวงกว้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

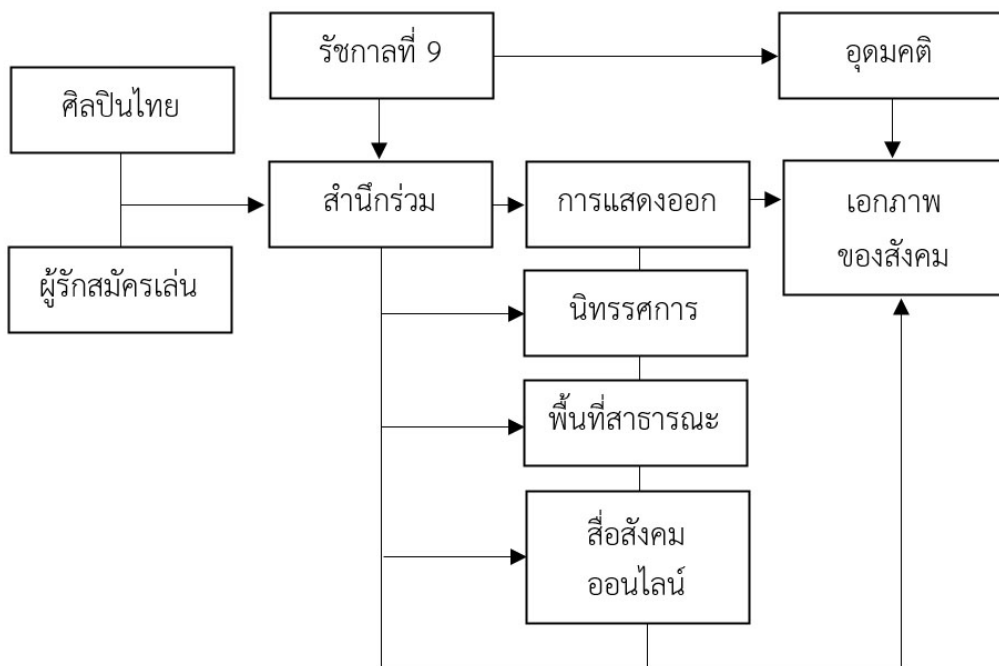
วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาและวิเคราะห์ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ ระเบียบเรียง และศึกษาเอกสาร ผลงานทัศนศิลป์ สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง และสื่อออนไลน์ แล้วนำไปสู่การวิเคราะห์ปรากฏการณ์และสำนึกร่วมที่มีต่อรัชกาลที่ 9 ผ่านงานทัศนศิลป์ของไทย โดยมีขอบเขตการวิจัยผลงานและปรากฏการณ์งานทัศนศิลป์ที่โดดเด่นที่แสดงออกเพื่อระลึกถึงและเทิดพระเกียรติรัชกาลที่ 9

² นับจากนี้ใช้คำว่า “รัชกาลที่ 9” แทนพระปรมาภิไธย พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตลอดบทความ เพื่อให้เกิดความกระชับในการอธิบายและเทิดพระเกียรติในสถานที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี

³ ผู้รักสมัครเล่น (amateurs) คือ ผู้ที่ไม่ได้เป็นศิลปินมืออาชีพ (professionals) แต่มีรักในศิลปะ โดยสามารถแสดงออกมาเป็นผลงานสร้างสรรค์ได้ด้วยความจริงใจและความตั้งใจ

นับตั้งแต่หลังวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 จนถึงพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ รัชกาลที่ 9 พ.ศ. 2560

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิจัยนี้มีขั้นตอนในกระบวนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ 4 ขั้นตอน คือ 1) การรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจเอกสาร ผลงานทัศนศิลป์ สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง และสื่อออนไลน์ 2) การเรียบเรียงข้อมูลสำหรับดำเนินการศึกษา 3) การศึกษาและทบทวนประเด็นสำคัญจากเอกสาร ผลงานทัศนศิลป์ สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง และสื่อออนไลน์ และ 4) การวิเคราะห์ประเด็นสำคัญที่มีลักษณะร่วมที่โดดเด่นระหว่างผลงานทัศนศิลป์และปรากฏการณ์ของสังคมที่เกิดขึ้นเพื่อระลึกถึงและเทิดพระเกียรติ รัชกาลที่ 9 นับตั้งแต่หลังวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 จนถึงพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ รัชกาลที่ 9 พ.ศ. 2560 โดยสามารถนำมาสู่ผลการวิเคราะห์ 4 ประเด็น คือ 1) เมื่อคราวแผ่นดินดับลง ทัศนศิลป์ยังคงแบ่งบาน 2) ทัศนศิลป์จากสำนักกรมใจ ย่อมเป็นศิลปะที่ไร้ชั้นชั้น 3) ทิพยสถานสานสร้างด้วยใจร่วม และ 4) ภาพพระราชในอุดมคติ-ความทรงจำแห่งยุคสมัย ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

เมื่อคราวแผ่นดินดับลง ทัศนศิลป์ยังคงแบ่งบาน

หลังรัชกาลที่ 9 สวรรคต เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 มีการแสดงออกจากปรากฏการณ์ของศิลปิน อาจารย์ศิลปะ นักศึกษาศิลปะ และผู้รักสมัครเล่น (ซึ่งไม่ใช่ศิลปินโดยอาชีพแต่มีใจรักด้านศิลปะ) เผยแพร่ภาพผลงานทัศนศิลป์ที่แสดงภาพพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ และพระบรมรูป

ของรัชกาลที่ 9 ในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งชี้ได้ว่า ศิลปินไทยตื่นตัวกับเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองและด้านหนึ่งก็พิสูจน์ว่าศิลปินไทยล้วนเคยสร้างงานศิลปะรูปรัชกาลที่ 9 บ้างไม่มากนักน้อย ผลงานที่เผยแพร่ นั้นเต็มไปด้วยความหลากหลายทั้งรูปแบบและเทคนิคการสร้างสรรค์ แต่ด้วยบริบทของเหตุการณ์นี้ทำให้ผลงานสร้างสรรค์ที่เผยแพร่ันั้นกลายเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสำนึกร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ โดยผู้รับ/ผู้ชมอาจไม่ได้พิจารณาในรายละเอียดของผลงานนั้น ๆ มากเท่ากับอารมณ์ร่วมที่เกิดขึ้นในสังคมวงกว้าง เช่น การโพสต์ภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ของศิลปินรุ่นใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ร่วมกันและแฮชแท็กกำกับว่า #projectourbelovedking ตั้งแต่วันที่ 15-23 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ต่อเนื่องเป็นเวลา 9 วัน เป็นต้น (POSH MAGAZINE THAILAND, 2559) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 นิทรรศการ Project Our Beloved King ณ The Jam Factory
ที่มา: POSH MAGAZINE THAILAND (2559)

ปรากฏการณ์นี้แสดงถึงความสำนึกร่วมกันของสังคมไทยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ของศิลปินโดยมีพระราชเป็นศูนย์รวมใจของชาติได้อย่างมีเอกภาพ โดยผลงานทัศนศิลป์เหล่านี้แสดงความแบ่งปันด้านศิลปะในสังคมไทยโดยมีลักษณะร่วมกัน 7 ประการ คือ 1) ผลงานสร้างสรรค์โดยศิลปินไทยร่วมสมัยที่แสดงออกถึงรูป-ความหมายที่สัมพันธ์กับความรู้สึกและความคิดต่อรัชกาลที่ 9 2) ผลงานทัศนศิลป์เหล่านี้ล้วนแสดงศักยภาพของศิลปินไทยในการผสมผสานทักษะฝีมือกับความคิดสร้างสรรค์และตีความออกมาเป็นผลงาน 3) งานทัศนศิลป์ส่วนใหญ่ปรากฏภาพเหมือน สัญลักษณ์ ตัวอักษร และตัวเลข ที่สื่อแทนรัชกาลที่ 9 4) เนื้อหาของผลงานทัศนศิลป์สื่อความหมายแฝงในลักษณะของการที่รัชกาลที่ 9 เป็นพระราชในอุดมคติ และ รัชกาลที่ 9 เป็นศูนย์รวมใจแห่งแผ่นดิน 5) ผลงานทัศนศิลป์ล้วนมีเนื้อหาผลงานที่ร่วมกันแต่ศิลปินสามารถแสดงออกด้วยเทคนิคและวิธีการทางด้านศิลปะได้อย่างหลากหลาย ซึ่งจะเห็นได้ถึงการแสดงออกทั้งในรูปแบบ งานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ศิลปะดิจิทัล (digital art) ศิลปะแนวจัดวาง (installation art) ศิลปะในที่สาธารณะ (street art) และการเผยแพร่ศิลปะในสื่อสังคมออนไลน์ (social media) 6) ศิลปินไทยแสดงออกความคิดและความรู้สึกด้วยรูปแบบผลงานทัศนศิลป์ในบริบทของศิลปะร่วม (contemporary Art) ที่นำเสนอทั้งในรูปของผลงานสร้างสรรค์ประกอบกับแนวความคิดของผลงานที่มีความสอดคล้องกัน และ 7) การเผยแพร่ผลงานทัศนศิลป์ของศิลปินไทยใช้ทั้งพื้นที่ทางศิลปะและสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเข้าถึงมหาชน เช่น นิทรรศการ “Project Our Beloved King”

นิทรรศการ “ไถ้ร่มพระบารมี” นิทรรศการ “ในหลวง ดวงใจของปวงชน” นิทรรศการศิลปะ “แรงใจ-พระราช” นิทรรศการ “พระราชในดวงใจ” และ นิทรรศการ “ดิน น้ำ ป่า ไฟ แรงบันดาลใจจากพ่อ”

ความเป้งบานดังกล่าว สอดคล้องกับที่ เจตนา นาควัชระ (2563) ชี้ว่า การสวรรคตของรัชกาลที่ 9 ไม่ใช่จุดสิ้นสุดด้านศิลปะ แต่กลับตรงกันข้าม เพราะเป็นจุดที่ทำให้เกิดการแสดงออกทางศิลปะทุกรูปแบบ จากผู้คนที่ทุกสารทิศ ทั้งในระดับบุคคลและหมู่คณะ โดยมีได้แบ่งแยกศิลปินอาชีพหรือผู้รักสมัครเล่น เพราะทุกคนมีศูนย์รวมใจอยู่ที่พระราชอันเป็นที่รักของปวงชนทั้งแผ่นดิน ขณะที่ข้อสังเกตของอภินันท์ โปษยานนท์ เห็นว่าหลังการสวรรคตของรัชกาลที่ 9 ทำให้เกิดการตื่นตัวในการแสดงนิทรรศการศิลปะหลากหลายรูปแบบจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ทำให้สาธารณชนได้เห็นถึงฝีมือของศิลปินไทยและเป็นการตอกย้ำให้ศิลปะในสมัยรัชกาลที่ 9 มีความชัดเจนและคงอยู่สืบต่อไปด้วย (หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร, 2560) ซึ่งทั้งเจตนา นาควัชระ และอภินันท์ โปษยานนท์ มีความเห็นที่สอดคล้องกันถึงความเป้งบานของงานทัศนศิลป์ร่วมสมัยที่มีพระราชเป็นศูนย์รวมใจของปวงชนอย่างแท้จริง

ทัศนศิลป์จากสำนึกรวมใจ ย่อมเป็นศิลปะที่ไร้ชนชั้น

กระแสรวาทภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ของรัชกาลที่ 9 ขนาดใหญ่ประดับผนังอาคารสถานที่ภายในสถาบันอุดมศึกษาหรือพื้นที่สาธารณะอย่างแพร่หลายทั่วประเทศนับตั้งแต่หลังวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา แสดงถึงการตื่นตัวของวงการทัศนศิลป์ไทยจากระดับล่างขึ้นบน (ผู้รักสมัครเล่น> นักศึกษา>อาจารย์ศิลปะ>ศิลปินอิสระ>ศิลปินที่มีชื่อเสียง) และส่งผลลัพธ์จากบนลงล่าง (ศิลปินที่มีชื่อเสียง>ศิลปินอิสระ>อาจารย์ศิลปะ>นักศึกษา>ผู้รักสมัครเล่น) โดยแสดงออกในพื้นที่อันเป็นระนาบแนวนอนเดียวกันซึ่งมีสาธารณชนเป็นผู้รับ/ผู้ชม เป็นทั้งตัวกลางและปลายทางของการแสดงออกนั้นและส่งผลกลับสู่สาธารณะ (reaction) อีกครั้งด้วย (การสร้างระนาบแนวนอนของศิลปะ: ศิลปิน>ทัศนศิลป์>พื้นที่>สาธารณะ>ผู้รับ/ผู้ชม/สาธารณชน>สื่อสังคมออนไลน์ ทัศนศิลป์>ศิลปิน) การแสดงออกนี้มีความเกี่ยวข้องกับมิติของเหตุการณ์ในสังคมและทับซ้อนกับมิติเชิงประวัติศาสตร์ของยุคสมัย

ในกรณีนี้กลายเป็นปรากฏการณ์การรวาทภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ของรัชกาลที่ 9 ในสถาบันการศึกษาทางด้านศิลปกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น ภาพรัชกาลที่ 9 โดยกลุ่มนักศึกษาคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม (ภาพที่ 2) และกำแพงมหาวิทยาลัยศิลปากร (วังท่าพระ) กรุงเทพฯ วิทยาลัยเพาะช่างฯ คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นต้น พระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ 9 บนผนังอาคารและคัดเอาท์ขนาดใหญ่นี้แสดงถึงระนาบเดียวกันของศิลปินที่ทำงานร่วมกันในพื้นที่หนึ่ง ๆ ด้วยมีศูนย์รวมใจเฉกเช่นเดียวกับสาธารณชนผู้รับ/ผู้เสพ/ผู้ชมผลงาน ซึ่งเมื่อปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นจึงพิสูจน์ว่าการให้มหาชนสัมผัสงานทัศนศิลป์จริง (งานต้นแบบ) ในพื้นที่สาธารณะที่รู้สึกจับต้องและรู้สึกร่วมกันได้

ภาพที่ 2 พระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ 9 บนผนังอาคาร มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม
ที่มา: แอดมินแคมปัส-สตาร์ (2559)

นอกจากนี้ ศิลปินอาชีพและผู้รักสมัครเล่นหลากหลายสาขาที่มาร่วมตัวและร่วมใจกันสร้างงานต้นแบบในระนาบเดียวกันได้อย่างเป็นเอกภาพ ซึ่งพิสูจน์ถึงศักยภาพทักษะฝีมือทางศิลปะที่ก้าวข้ามระหว่างความเป็นมืออาชีพกับผู้รักสมัครเล่นด้วย เช่น พระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ 9 ภายใต้แนวคิด “ธ ผู้ทรงเป็นองค์อัครศิลปิน” ติดตั้งจัดแสดงหน้าสถานีตำรวจภูธร อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี และการร่วมกันวาดพระบรมสาทิสลักษณ์โดยศิลปินและอาสาสมัครชาวนครศรีธรรมราชบนผนังกำแพงทั่วเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น

แม้พระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ 9 ในพื้นที่สาธารณะจะสอดคล้องกับการสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคจิตรกรรมมากกว่าเทคนิคการสร้างสรรค์อื่น ๆ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า กระบวนการสร้างสรรค์ในรูปแบบอื่น ๆ อาจจะสามารถนำไปสู่การสร้างพระบรมสาทิสลักษณ์ในรูปแบบและการนำเสนอใหม่ ๆ ด้วยข้ามข้อจำกัดในกระบวนการเชิงเทคนิคและผสมผสานศิลปะสาขาต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการรับรู้ในศิลปะร่วมสมัยนั้นได้ข้ามกรอบอยู่ตลอดเวลา ตัวอย่างที่โดดเด่นนี้ คือ ผลงาน “ประติมากรรมแห่งแสง” ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ประติมากรรมแห่งแสง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ที่มา: Wutt T (2560)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้แม้แต่ในกลุ่มศิลปินกราฟิตี้ (graffiti) และสตรีทอาร์ต (street art) ก็มีการนำพระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ 9 ไปสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในที่สาธารณะของชุมชนหรืออาคารสถานที่โล่งแจ้งที่เต็มไปด้วยการสัญจร เช่น พระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ 9 บนผนังสังกะสีเก่าในบริเวณชุมชนเก่าย่านคลองเจ็ด จ.ปทุมธานี โดยศิลปินชื่อ มือบอน (Mue Bon) (Suchaya.t, 2560) และการสร้างสรรคพระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ 9 (ภาพที่ 4) (ที่อาจจะใหญ่ที่สุดในกรุงเทพฯ) บนผนังใหญ่ของอาคารหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครด้วยการร่วมมือกันของศิลปินรุ่นใหม่จาก 5 สถาบัน กว่า 200 คน (ทีมข่าวคม ชัด ลึก, 2560) จากตัวอย่างนี้เห็นได้ถึงบทบาทศิลปินกราฟิตี้และสตรีทอาร์ตที่ใช้วิธีการสร้างสรรค์และการนำเสนอในรูปแบบของตัวเองมาสร้างสรรค์ใหม่ภายใต้บริบทของสังคมที่มีสำนึกเดียวกันได้อย่างโดดเด่น ศิลปะเหล่านี้จึงเป็นหนึ่งเดียวกับภูมิทัศน์และผู้คนที่สัญจรไปมาได้อย่างมีชีวิตชีวา จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้ผลงานจะเป็นศิลปะที่มองจากข้างถนน แต่ก็สามารถเข้าประทับใจผู้คนได้ง่ายขึ้นด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 4 พระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ 9 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
ที่มา: ทีมข่าวคม ชัด ลึก (2560)

ทิพยสถานสานสร้างด้วยใจร่วม

แม้สังคมสมัยใหม่จะไม่ได้เกาะเกี่ยววาระสำคัญของพระเมรุมาศกับศิลปะร่วมสมัยเข้าด้วยกันก็ตาม แต่ในกรณีพระเมรุมาศ รัชกาลที่ 9 ที่เป็นเสมือนทิพยสถานหรือสถานที่อันเป็นอุดมคติราวกับการจำลองสรวงสวรรค์ให้ปรากฏเป็นรูปธรรมนั้นต่างจากอดีตด้วยการนำความรู้ด้านเทคโนโลยี วิศวกรรม ศิลปกรรม และความรู้แขนงต่าง ๆ มาปรับใช้ใหม่เพื่อเชื่อมโยงโบราณราชประเพณีกับความ เป็นสมัยปัจจุบันเข้าด้วยกันให้มากที่สุด อันเกิดจากความร่วมมือร่วมใจกันของสถาปนิก วิศวกร ช่างก่อสร้าง ช่างศิลป์ ศิลปิน จิตอาสา ผู้มีส่วนร่วมต่าง ๆ และประชาชนจิตอาสา ซึ่ง ก่อเกียรติ ทองผุด และธีรชาติ วีรยุทธานนท์ จากสำนักสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร ได้ร่วมออกแบบพระเมรุมาศทรง บุษบก 9 ยอดที่เป็นผลเชิงสังเคราะห์จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อให้เกิดเป็นพระเมรุมาศแห่ง รัชกาลที่ 9 อย่างสมพระเกียรติในรูปแบบใหม่ที่ไม่ทิ้งคติไตรภูมิและความเชื่อเรื่องเทวราชา (ธัชชัย ยอดพิชัย, 2560, หน้า 34-39) โดยการออกแบบคำนึงถึง 1) หลักของความงามหรือสุนทรียภาพ

2) ประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสม และ 3) มีความถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ฐานานุศักดิ์ หรือองค์ประกอบในทางสถาปัตยกรรม (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2560) เห็นได้ว่า แม้ว่าพระเมรุมาศจะเป็นสถาปัตยกรรมชั่วคราวตามราชประเพณีโบราณ แต่ผู้ออกแบบเองก็มีแนวความคิดของตนเองในการถ่ายทอดออกมาใช้แนวความคิดผ่านสุนทรียภาพและหน้าที่ใช้สอยที่เหมาะสม

ถึงแม้กรมศิลปากรเป็นเจ้าภาพหลักในด้านการออกแบบ ก่อสร้างพระเมรุมาศ และงานศิลปกรรมระดับพระเมรุมาศก็ตาม แต่ก็มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เช่น สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากรมีหน้าที่หลักในการสร้างประติมากรรม จิตรกรรม และงานประณีตศิลป์ การร่วมแรงลงสีจิตรกรรมฝาผนังโดยวิทยาลัยเพาะช่างและวิทยาลัยช่างศิลป์ กรุงเทพฯ (มติชนออนไลน์, 2560) โรงเรียนศิลปธนบุรีเป็นพื้นที่ในการสร้างบันไดนาคและประติมากรรมทอไม้ของพระเมรุมาศองค์ประธาน วิทยาลัยเพาะช่างดำเนินการออกแบบและปั้นสัตว์หิมพานต์ กลุ่มช่างปูนปั้นจากเพชรบุรีปั้นสัตว์หิมพานต์ประดับบนเขมอในสระโหนดาด โรงปั้นบ้านประติมากร ชิน ประสงค์ ออกแบบและปั้นสุนัขทรงเลี้ยงในรัชกาลที่ 9 เพื่อติดตั้งประดับข้างพระจิตกาธาน และเกล้าส่งไป จ.ราชบุรี ผลิตกระถางเชรามิคประดับพื้นที่และอาคารรอบพระเมรุมาศ (อภิสิริธี ธีระจรรูรณ์, 2560, หน้า 40-50)

นอกจากนี้ เกิดปรากฏการณ์สำคัญที่ศิลปิน ช่างศิลป์ และผู้รักสมัครเล่นจิตอาสาสมัครร่วมใจเนรมิตศิลปกรรมระดับพระเมรุมาศให้สวยงามสมบูรณ์ด้วย เช่น การปั้นหล่อประติมากรรมที่มีศิลปินจิตอาสาเข้ามาร่วมกับช่างศิลป์ในสำนักช่างสิบหมู่ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติ นำคณะศิลปินจิตอาสาจากกลุ่มวัดพุทธปทีป (ศิลปินหลายคนเป็นผู้มีชื่อเสียงในวงการทัศนศิลป์ร่วมสมัยในปัจจุบัน) กลุ่มชั่วคราว จ.เชียงราย และคณะศิลปินจิตอาสาจาก จ.เชียงใหม่ รวมจำนวนกว่า 40 คน มาร่วมงาน (ภาพที่ 5) ซึ่งเฉลิมชัย อธิบายว่า ศิลปินเหล่านี้ล้วนทั้งตัวตนในงานของตนเอง เพื่อมาทุ่มเทช่วยคณะช่างสิบหมู่ลงสีประติมากรรมสัตว์หิมพานต์ประกอบพระเมรุมาศให้สวยงามสมบูรณ์ขึ้น โดยถือว่าสิ่งที่ทำนี้เป็นความภาคภูมิใจอย่างมาก (ไทยรัฐออนไลน์, 2560)

ภาพที่ 5 เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ กำลังลงสีประติมากรรมสัตว์หิมพานต์ระดับพระเมรุมาศรัชกาลที่ 9
ที่มา: ไทยรัฐออนไลน์ (2560)

พระราชานุญาต-ความทรงจำแห่งยุคสมัย

ภาพของรัชกาลที่ 9 ในความทรงจำของประชาชนก็คือ ภาพของพระราชานุญาตในอุดมคติที่สามารถเป็นที่พึ่งให้กับพสกนิกรผ่านโครงการในพระราชดำริและแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่กลายเป็นนโยบายสำคัญของชาติในรัชสมัยของพระองค์ ภาพของพระองค์จึงมิใช่ภาพของพระราชานุญาตที่ตัดขาดจากสังคม แต่ทรงเป็นพระราชานุญาตที่สามารถทำงานร่วมกับคนในทุกระดับชั้นได้อย่างไม่แบ่งแยก ด้วยทรงพระราชกรณียกิจนานัปการ ฉะนั้น ภาพของรัชกาลที่ 9 จึงเป็นภาพแทนของพระราชานุญาตในอุดมคติมากกว่าเป็นแค่ภาพแทนของพระราชานุญาตในโลกของความจริงแต่เพียงอย่างเดียว

ภาพของรัชกาลที่ 9 เป็นกระแสอย่างมากในช่วงหนึ่งปีหลังการสวรรคต เห็นได้ชัดว่า ศิลปินไทยและผู้รักสมัครเล่นจำนวนมากสร้างสรรค์พระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ 9 ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะตัวและเผยแพร่ทั้งในนิทรรศการศิลปะ คัดเอาทีนในพื้นที่สาธารณะ สตรีทอาร์ต กราฟิตี้ สื่อสังคมออนไลน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งมีจำนวนมากนับไม่ถ้วน ในกรณีสื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ ไปสเตอร์ และแผ่นพับ) ก็เกิดกระแสการซื้อเพื่อสะสม เช่น ปกหนังสือพิมพ์ภาพงานจิตรกรรมของ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, จักรพันธ์ โปษยกฤต, ปัญญา วิจินธนสาร, สุรเดช แก้วท่าไม้ และศักดิ์วุฒิ วิเศษมณี เป็นต้น ปรากฏการณ์นี้ทำให้งานทัศนศิลป์สื่อสารกับมหาชนได้ทุกระดับชั้น

อาจสรุปได้ว่า พระบรมสาทิสลักษณ์ พระบรมรูป และงานทัศนศิลป์แนวเฉลิมพระเกียรติและเทิดพระเกียรติรัชกาลที่ 9 คือ การประกอบสร้างความจริงทางสังคม (Social Construction of Reality) ที่นิยามถึงพระราชานุญาตในอุดมคติอันเป็นอุดมคติศูนย์รวมใจของชาติได้อย่างเด่นชัดที่สุด และยังคงเป็นความทรงจำร่วมในรัชสมัยของพระองค์ไปอีกตราบนานเท่านาน

ซึ่งกระแสงานทัศนศิลป์ที่เกี่ยวกับรัชกาลที่ 9 เริ่มค่อย ๆ น้อยลงไปจากสังคมไทยนับตั้งแต่หลังพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระบรมศพเสร็จสิ้นอย่างสมบูรณ์ แม้จะยังคงมีแสดงนิทรรศการศิลปะเพื่อรำลึกถึงรัชกาลที่ 9 หรือศิลปินโพสต์ภาพรัชกาลที่ 9 ในสื่อสังคมออนไลน์บ้าง แต่ความเคลื่อนไหวดังกล่าวค่อย ๆ คลี่คลายไปเรื่อย ๆ อย่างมีนัยสำคัญ กระนั้นก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าเกิดโครงการ “Street Art King Bhumibol” ที่สร้างสรรค์พระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ 9 ขนาดใหญ่บนผนังในพื้นที่สาธารณะในช่วง พ.ศ. 2561 โดยวัตถุประสงค์น้อมนำพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 9 เผยแพร่ควบคู่ไปกับพระบรมสาทิสลักษณ์บนผนังในพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักและรับรู้ถึงสิ่งที่พระองค์ได้มอบไว้ให้และนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของตัวเอง (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 ผลงาน Street Art King Bhumibol อ.เบตง จ.ยะลา
ที่มา: Street Art King Bhumibol (2562)

โดยมี ชวส์ จำปาแสน เป็นแกนนำร่วมกับกลุ่มศิลปินจิตอาสาที่ร่วมสร้างสรรค์ผลงานขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ โดยเริ่มครั้งแรกจากการวาดพระบรมสาทิสลักษณ์บนผนังของอาคารโรงเรียน อ.เบตง จ.ยะลา และได้รับความสนใจจากนักเรียนและประชาชนในชุมชนอย่างมาก ซึ่ง ชวส์ จำปาแสน กล่าวว่า พระองค์สวรรคตแล้ว แต่ก็ยังคงอยู่ในใจของชาว อ.เบตง เสมอ และเชื่อว่าประชาชนไทยจำนวนมากก็คงคิดเช่นเดียวกัน (ผู้จัดการออนไลน์, 2561) และนับตั้งแต่ พ.ศ. 2561-2565 ชวส์ จำปาแสน และกลุ่มศิลปินจิตอาสาได้ไปสร้างสรรค์ผลงานอีกหลายจังหวัด เช่น Street Art King Bhumibol ที่ จ.ประจวบคีรีขันธ์ กรุงเทพฯ จ.เลย จ.เชียงราย จ.ภูเก็ต จ.กาญจนบุรี จ.นครศรีธรรมราช จ.สุพรรณบุรี และ จ.เชียงใหม่ เห็นได้ชัดว่า โครงการนี้เป็นการสร้างพระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ 9 ในพื้นที่สาธารณะที่มีพัฒนาการจากกระแสการวาดพระบรมสาทิสลักษณ์ในช่วง พ.ศ. 2559-2560

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ความแบ่งบานของวงการทัศนศิลป์ร่วมสมัยนับตั้งแต่ 13 ตุลาคม 2559 จนถึงพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพเป็นผลสืบเนื่องจากสำนึกร่วมของสังคมที่มีพระราชาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาติ ศิลปินไทยสามารถร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์อย่างเป็นเอกภาพท่ามกลางความหลากหลายจนเป็นที่ประทับใจของมหาชน ส่วนความโดดเด่นในคุณภาพผลงานทัศนศิลป์ที่ประกอบสร้างด้วยทักษะทางศิลปะและความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องโดยตลอดไม่ขาดสาย ก่อนหน้านั้นศิลปินไทยสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ส่วนตัวและการตีความจากปรากฏการณ์ทางสังคมให้ออกเป็นผลงานทัศนศิลป์ที่มีคุณภาพจนได้รับการยอมรับจากนักวิชาการ ศิลปิน ภัณฑารักษ์ และมหาชน ซึ่งบทเรียนจากการตื่นตัวทางด้านทัศนศิลป์หลังวันที่ 13 ตุลาคม 2559 แสดงถึงมโนทัศน์เอกภาพของสังคมไทยเชิงอุดมคติที่เกิดจากการมีสำนึกร่วมกันจากพระราชาเป็นศูนย์กลาง หากแต่เมื่อข้ามในระดับตัวบุคคลแล้ว ก็พบว่าการมีสำนึกร่วมเชิงอุดมคติเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างแรงขับเคลื่อนทางสังคมให้เกิดการวิวัฒน์ไปอย่างต่อเนื่อง โดยในกรณีงานทัศนศิลป์เห็นได้ชัดว่า แนวคิดศิลปะกับสังคมสองทาง

ให้แก่งานด้านการที่ศิลปะเป็นผลผลิตของสังคม และสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนความแบ่งบานของศิลปะด้วยกัน ศิลปะต่างสาขาส่งทางให้แก่งาน ด้วยวิธีการแสดงออกด้านศิลปะที่หลากหลายภายใต้แนวคิด และแรงบันดาลใจในสำนึกร่วมของสังคมในปรากฏการณ์เดียวกัน และสื่อสังคมออนไลน์นำพาศิลปะเข้าถึงมหาชน เป็นส่วนช่วยให้ศิลปะอยู่ร่วมกับสังคมด้วยความหลากหลายอย่างมีเอกภาพ และเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

แม้งานวิจัยนี้จะสัมพันธ์โดยตรงกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการสวรรคตของรัชกาลที่ 9 และแสดงถึงสำนึกร่วมของสังคมที่มีต่อพระองค์ผ่านงานทัศนศิลป์ก็ตาม แต่ผลประจักษ์ที่เกิดขึ้นอย่างโดดเด่น คือ ศักยภาพในศิลปินและผู้รักสมัครเล่นด้านศิลปะของไทยมีอยู่เสมอ เมื่อเกิดปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นตัวกระตุ้นให้พวกเขาสามารถดึงศักยภาพในตัวเองให้แสดงออกร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ด้วยจิตอาสา และสังคมไทยเต็มไปด้วยความหลากหลาย แต่เมื่อมีอุดมคติอันเป็นสำนึกร่วมกัน (พระราชเป็นศูนย์รวมใจ) องค์กรของสังคมจึงเกิดเอกภาพท่ามกลางความหลากหลายนั้น จึงควรสนับสนุนการศึกษาและวิจัยต่อไปว่า ในสภาวะความหลากหลายของบริบทต่าง ๆ ในสังคมไทยในปัจจุบันจะยังมีสิ่งใดบ้างที่สร้างสำนึกร่วมกันให้เกิด “เอกภาพในความหลากหลาย” ในสังคมไทย เพื่อให้เกิดการวิวัฒนาการไปทั้งด้านมโนทัศน์ นโยบาย และปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม

นอกจากนั้น การวิจัยนี้ยังนำมาสู่การสกัดออกมาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสำคัญด้านการศึกษาที่วิวัฒน์สู่อนาคตที่กระตุ้นการพัฒนาศักยภาพในระดับบุคคลและองค์กรอย่างสร้างสรรค์โดยไม่ตัดขาดองค์ความรู้จากแผ่นดินแม่ (รากเหง้าของชาติ) พร้อมกับการเรียนรู้จากแผ่นดินอื่น (นานาชาติ) และปรับใช้ให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่บูรณาการกับสหศาสตร์ผ่านการคิดวิเคราะห์เพื่อให้เกิดสังคมแห่งความคิดและสังคมแห่งการตีความ โดยเน้นการศึกษา 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบรากฐาน (การศึกษาของประชาชนโดยทั่วไปในระดับพื้นฐานการดำเนินชีวิตและการทำงานให้มีประสิทธิภาพในวิชาชีพของตนเอง) การศึกษาในระบบสถาบัน (การศึกษาในสถาบันการศึกษาทุกระดับที่มุ่งหมายให้ผู้เรียนดึงศักยภาพของตัวเองจากประสบการณ์ ความรู้ และทักษะที่มี ให้ถ่ายทอดออกมาเป็นผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ) และการศึกษาในระบบอิสระ (การศึกษาในระดับปัจเจกบุคคลที่พัฒนาจากประสบการณ์ของตนเองเป็นฐานสำคัญในการแสดงศักยภาพให้ออกมาเป็นผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์ด้วยการคิดวิเคราะห์อย่างแยกคาย โดยไม่แบ่งแยกศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งอย่างตายตัว สามารถยืดหยุ่นและทำงานได้หลากหลายสาขาหรือข้ามศาสตร์และศิลป์ของตัวเองได้) และยังมีข้อเสนอเชิงนโยบายด้านสหสัมพันธ์ของรัฐ เอกชน และประชาชน ในการดำเนินการพัฒนาประเทศชาติร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยใช้ศักยภาพเชิงปัจเจกมาปรับใช้ให้เกิดศักยภาพของสังคมเพื่อพัฒนาประเทศให้ก้าวไปในอนาคตได้อย่างมั่นคง

บรรณานุกรม

- เจตนา นาควัชระ. (2563). **มีวิจารณ์ จึงมีวิจัย**. นครปฐม: คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทีมข่าวคม ชัด ลึก. (2560). **ภาพชุด พระบรมสาทิสลักษณ์ในหลวงรัชกาลที่ 9 ใหญ่ที่สุดในโลก**. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/regional/271165>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560, สิงหาคม 15). **อ.เฉลิมชัยนำทีม กลุ่มจิตรกรอาสา ร่วม ‘ลงสี’ วันแรก สัตว์ป่าหิมพานต์ งานพระเมรุมาศ**. ไทยรัฐออนไลน์. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/royal/1038010>
- นครศรีดิษฐ์. (2560). **งานศิลปะใจกลางเมืองนคร ภาพวาดถวายพ่อหลวงรัชกาลที่ 9 Street Art ครบทุกสถานที่**. สืบค้นจาก <https://nakhonsidee.com/show/read/2/11>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2561, สิงหาคม 31). **สวยงาม! ครูศิลปะจากกรุงเทพฯ ลงเบตงสร้างสรรค์ผลงาน “Street Art King Bhumibol”**. ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/south/detail/9610000087246>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2560, กันยายน-ตุลาคม). In Remembrance of King Rama IX: พระเมรุมาศบุษบก 9 ยอด ศิลปกรรมชิ้นสุดท้าย แห่งรัชกาลที่ 9. **BOT MAGAZINE**, 5, หน้า 3-7.
- รัชชัย ยอดพิชัย. (2560, ตุลาคม). **พระเมรุมาศ รัชกาลที่ 9 ความพิเศษไม่เหมือนที่เคยมีมา**. **ศิลปวัฒนธรรม**, 12, หน้า 34-39.
- มติชนออนไลน์. (2560, มิถุนายน 23). **เปิด...ภาพเขียนสีจิตรกรรม ‘พระที่นั่งทรงธรรม’**. มติชนออนไลน์. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/education/news_588023
- หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร. (2560). **สู่จิตต์นิทรรศการพระราชในดวงใจ**. กรุงเทพฯ: หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.
- อพิสิทธิ์ ธีระจรรูวรรณ. (2560, ตุลาคม). **แหล่งสร้างสรรค์งานประกอบพระเมรุมาศในหลวงรัชกาลที่ 9**. **ศิลปวัฒนธรรม**, 12, หน้า 40-50.
- แอดมินแคมปัส-สตาร์. (2559). **นศ. คณะจิตรกรรมฯ ศิลปากร ร่วมใจกันวาดภาพในหลวง รัชกาลที่ 9**. สืบค้นจาก <https://campus.campus-star.com/variety/21599.html>
- POSH MAGAZINE THAILAND. (2559). **Project Our Beloved King**. สืบค้นจาก <http://poshmagazinethailand.com/project-our-beloved-king/>
- Street Art King Bhumibol. (2562). **Street Art King Bhumibol**. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/StreetArtKingBhumibol/>
- Suchaya.t. (2560). **แชะภาพ 6 สตรีทอาร์ต (Street Art) สุดประทับใจ "ภาพวาด พระบรมสาทิสลักษณ์ในหลวง ร.9"**. สืบค้นจาก <https://today.line.me/th/v2/article/yQx5G1>
- Wutt T. (2560). **เปิดใจ!! ผู้สร้างประติมากรรมแสงเงา ในหลวง ร.9**. สืบค้นจาก <https://news.mthai.com/general-news/545936.html>

การตัดสินใจในการเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

The Decision Making on Selection of Organizations for Professional Experiences for Students of Sisaket Rajabhat University

วันที่รับบทความ: 25 ตุลาคม 2565

สุเทวี คงคุณ¹

วันที่แก้ไขบทความ: 19 มกราคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ: 25 มกราคม 2566

บทคัดย่อ

วิจัยการตัดสินใจในการเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ 1) เพื่อทราบข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ในการตัดสินใจเลือกสถานประกอบการ ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และ 3) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการตัดสินใจเลือกสถานประกอบการ ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) นักศึกษาภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จาก 4 คณะ ได้แก่ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คณะ บริหารธุรกิจและการบัญชี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง จำนวน 267 คน เครื่องมือใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ อัตราร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สังกัดคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มีระดับ เกรดเฉลี่ยระหว่าง 2.00-2.99 สถานประกอบการที่ต้องการไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นรูปแบบราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ปัจจัยในการเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านการจูงใจ ด้านการรับรู้ และด้านทัศนคติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แนวคิดในการเลือกอาชีพของนักศึกษา ด้านเป้าหมายและด้าน ความเชื่อค่านิยม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ปัญหาและอุปสรรคในการตัดสินใจเลือกสถานประกอบการ ได้แก่ เกรดเฉลี่ยสะสมไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด การเดินทางไปสถานประกอบการที่ไกลจากที่พัก ขาดความพร้อมในการ ฝึกงาน และการเลือกสถานประกอบการตามเพื่อน โดยไม่คำนึงถึงความสามารถของตนเอง

คำสำคัญ: การตัดสินใจ การเลือกสถานประกอบการ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
e-mail: sutewee.k@outlook.com

The Decision Making on Selection of Organizations for Professional Experiences for Students of Sisaket Rajabhat University

Received: October 25, 2022

Sutewee Kongkoon ¹

Revised: January 19, 2023

Accepted: January 25, 2023

Abstract

The objectives of this study were: 1) to study the general information of students of Sisaket Rajabhat University affecting their decision-making on the selection of organizations for professional experiences, 2) to study factors affecting their decision-making on the selection of organizations for professional experiences, and 3) analyze the problem of suggestions on decision making on the selection of organizations for professional experiences of students of Sisaket Rajabhat University. The samples used in this study were 267 students of Sisaket Rajabhat University. The sample was drawn from 4 Faculties: Faculty of Liberal Arts and Science, Faculty of Business Administration and Accounting, Faculty of Humanities and Social Sciences, and College of Law and Government using stratified random sampling. The instruments used in this research were questionnaires. The data analysis statistics were percentage, mean, and standard deviation. Research findings were as follows: The participants mostly were female, and belong to the Faculty of Business Administration and Accounting, with a cumulative GPA between 2.00-2.99. The selected organization for professional experiences mostly is government service/state enterprises. Factors affecting the selection in terms of motivation, perception, and attitudes were at a high level. Students' selection of professions, goals and beliefs and values were at a high level. Problems and obstacles to the decision-making on the selection of organizations for professional experiences for students of Sisaket Rajabhat University were; their cumulative GPA not meeting the required criteria, commuting to establishments that are far from the residence, and choosing establishments based on friends regardless of their abilities.

Keyword: Decision Making, Selection of Organizations, Professional Experiences

¹ Lecturer, Political Science Program, College of Law and Government, Sisaket Rajabhat University
e-mail: sutewee.k@outlook.com

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาถือได้ว่าเป็นหนึ่งในองค์กรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อแวดวงการศึกษา โดยมีภารกิจที่สำคัญประการหนึ่ง คือการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้เป็นผู้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรู้คู่คุณธรรม มีความพร้อมในการก้าวสู่การทำงานโดยใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ จากนโยบายการพัฒนาการศึกษาของรัฐบาล และการกำหนดบทบาทของมหาวิทยาลัยไทยต่อ Thailand 4.0 ซึ่งมีที่มาจากการที่โลกยุคปัจจุบันหรือโลกในศตวรรษที่ 21 มีความเปลี่ยนแปลงจากศตวรรษที่ 20 อย่างสิ้นเชิง ทำให้มีความจำเป็นในการเตรียมการและเตรียมกำลังคนให้มีความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกด้วยการสร้างคนไทยในศตวรรษที่ 21 ไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีจุดมุ่งหมาย มีหลักคิดสร้างสรรค์ และมีจิตสาธารณะ จึงทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องร่วมกันผลักดัน และสร้างผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ทางวิชาการ ทักษะในการทำงาน ทักษะในการเข้าสังคมและอยู่ร่วมกับผู้อื่น (อรพรรณ ฤทธิ์มั่น และบัลลังก์ โรหิตเสถียร, 2560)

การฝึกงานเป็นกระบวนการเพิ่มทักษะและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่การประกอบอาชีพ ช่วยให้นักศึกษามีความรู้มีความเข้าใจในการปฏิบัติงานจริง ทั้งในสถานประกอบการและการประกอบอาชีพอิสระ นักศึกษายังมีโอกาสได้ใช้เครื่องมือใหม่ ๆ ในวงการธุรกิจเอกชนและเครื่องมืออุปกรณ์ทางราชการ ตลอดจนทราบถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานและเทคนิคการทำงานของหน่วยงานที่ฝึกงาน การนำความรู้ทางวิชาการที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงาน จนสามารถมองเห็นวิธีการสร้างสรรค์และเทคนิคในการปฏิบัติงาน การมองจุดเป้าหมายของความสำเร็จขององค์กร ตลอดจนผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน นอกจากนั้นยังสร้างความเชื่อมั่นและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และยังทำให้นักศึกษาฝึกงานเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ที่สำคัญเป็นการเสริมสร้างสมรรถภาพในการประกอบอาชีพในอนาคตต่อไป ดังนั้นการฝึกงานด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจึงเป็นส่วนหนึ่งในการฝึกทักษะของนักศึกษาที่เป็นประโยชน์กับนักศึกษาอย่างมาก และปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากการฝึกประสบการณ์จริงในวิชาชีพนักศึกษา จึงได้จัดให้มีกระบวนการฝึกทักษะการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของนักศึกษาในสถาบันการศึกษา โดยความร่วมมือจัดการศึกษาร่วมกับสถานประกอบการ มีการกำหนดหลักสูตรและรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพขึ้นมา

ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสถานประกอบการในการฝึกงาน เป็นแนวทางหนึ่งในการประเมินศักยภาพนักศึกษาและสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร ผลที่ได้จากการศึกษาจะสะท้อนให้เห็นทั้งจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการคงไว้ซึ่งคุณลักษณะที่เหมาะสม และปรับปรุงข้อบกพร่องของตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน นอกจากนั้น สถาบันการศึกษาจะได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร และพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อสร้างบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ประกอบการ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มโอกาสการได้งานของบัณฑิตในหลักสูตรต่อไป (อดิศา เบญจรัตนานนท์, 2560, หน้า 45)

การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จึงเป็นระบบการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ โดยจัดให้นักศึกษาไปปฏิบัติงานจริง ณ สถานประกอบการ ระบบนี้

จะส่งผลให้นักศึกษาได้รับโอกาสเรียนรู้ประสบการณ์จากการไปปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกับผู้อื่น เกิดทักษะการสื่อสารกับผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการ ในขณะเดียวกันสถานประกอบการก็ได้แรงงานซึ่งมีทักษะความพร้อมระดับหนึ่งไปช่วยงาน ซึ่งอาจได้รับความคิดใหม่ ๆ จากนักศึกษาฝึกงาน อีกทั้งเป็นการแบ่งเบาภาระให้พนักงานประจำสามารถไปทำงานที่ยากกว่าได้ ในส่วนสถาบันการศึกษาจะได้นำผลของระบบนี้มาปรับปรุงหลักสูตรต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานมากยิ่งขึ้น คณาจารย์ได้รับประสบการณ์ใหม่ที่ทันสมัย ทำให้เกิดการร่วมมือกันทางวิชาการระหว่างสถานประกอบการและมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง โดยวิธีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นักศึกษาจะเน้นที่ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันสูงสุด

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้สนใจที่จะศึกษาและทำการวิจัยการตัดสินใจในการเลือกสถานประกอบการ ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพราะเล็งเห็นว่านักศึกษามีความต้องการในการตัดสินใจ ในการเลือกที่ฝึกงานที่มีความสำคัญต่อการที่จะได้ประกอบอาชีพในอนาคต ตามที่นักศึกษาได้ตั้งเป้าหมายไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษในการตัดสินใจเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการตัดสินใจเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น
ข้อมูลทั่วไป - เพศ - สาขา - คณะที่สังกัด - เกรดเฉลี่ย - รูปแบบของสถานประกอบการที่ต้องการเลือกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ตัวแปรตาม
ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1. ด้านการสนใจ 2. ด้านการรับรู้ 3. ด้านทัศนคติ ที่มา: ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2552, หน้า 143-144) แนวคิดการเลือกอาชีพ 1. ด้านเป้าหมาย 2. ด้านความเชื่อ ค่านิยม ที่มา: นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2548, หน้า 14-20)

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยในการเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพประกอบด้วย

1. ด้านการจูงใจ
2. ด้านการรับรู้
3. ด้านทัศนคติ

แนวคิดการเลือกอาชีพ

1. ด้านเป้าหมาย
2. ด้านความเชื่อ ค่านิยม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาภาคปกติ รหัสนักศึกษา 62 จากจำนวน 4 คณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 806 คน (จำนวนนักศึกษารหัส 62 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ปีการศึกษา 2564)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลจากจำนวนประชากร จำนวน 4 คณะ คือ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และวิทยาลัยกฎหมายและการปกครองซึ่งระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamana ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน ไม่น้อยกว่า 267 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการตัดสินใจในการเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา เพื่อสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาปัจจัยในการตัดสินใจ เลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการตัดสินใจเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา

2. นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย

3. สร้างเครื่องมือแบบสอบถาม (questionnaire) ที่พัฒนาขึ้นตามกรอบการศึกษาเรื่องการตัดสินใจในการเลือกสถานประกอบการ ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามชนิดตรวจรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของปัจจัยในการเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจูงใจ ด้านการรับรู้ และด้านทัศนคติ เป็นคำ

ถามแบบมาตรฐานค่าของ Likert โดยมีค่าเป็น 5 ระดับ คือ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด ระดับความคิดเห็นมาก ระดับความคิดเห็นปานกลาง ระดับความคิดเห็นน้อย ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด โดยกำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบได้คำตอบเดียว การกำหนดคะแนนแต่ละช่วงคำตอบโดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ให้เกณฑ์ของระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้ง 3 ด้าน แบบสอบถามมีจำนวน 16 ข้อ โดยแบ่งเป็นข้อคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหา จำนวน 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ระดับความคิดเห็น ด้านการจูงใจ จำนวน 5 ข้อ
- 2) ระดับความคิดเห็น ด้านการรับรู้ จำนวน 5 ข้อ
- 3) ระดับความคิดเห็น ด้านทัศนคติ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของปัจจัยในการเลือกอาชีพของนักศึกษา จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ แนวคิดการเลือกอาชีพ 1) ด้านเป้าหมาย และ 2) ด้านความเชื่อ คำนิยม แบบสอบถามมีจำนวน 11 ข้อ โดยแบ่งเป็นข้อคำถามที่ครอบคลุมเนื้อหา จำนวน 2 ด้าน ได้แก่

- 1) ระดับความคิดเห็น ด้านเป้าหมาย จำนวน 6 ข้อ
- 2) ระดับความคิดเห็น ด้านความเชื่อ คำนิยม จำนวน 5 ข้อ

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย แบ่งเป็น 5 ระดับจากช่วงค่าเฉลี่ย ดังนี้ (ประคอง กรรณสูตร, 2538)

ค่าเฉลี่ย	จัดอยู่ในระดับความเห็น
4.50–5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3.50–4.49	เห็นด้วยมาก
2.50–3.49	เห็นด้วยปานกลาง
1.50–2.49	เห็นด้วยน้อย
1.50–2.49	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ การตัดสินใจในการเลือกสถานประกอบการ ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (open ended question)

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และสำนวนภาษาที่ใช้ให้ถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา ศึกษาคัดเลือกเฉพาะข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่ามีค่าเท่าไร โดยใช้เกณฑ์ยอมรับของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 2 ท่านขึ้นไป นำไปใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validation) ผู้วิจัยนำเสนอร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมในการใช้ภาษา จากนั้นนำเสนอแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรง

เชิงเนื้อหา และตรวจสอบข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดของการวิจัยและครอบคลุมตัวแปรของการวิจัยทั้งหมด เมื่อพบข้อมูลบกพร่องผู้วิจัยจะปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามจนกระทั่งแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหามากที่สุด

5. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำไปทดลอง (try out) กับกลุ่มตัวอย่างงานวิจัย คือ นักศึกษาภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยกำหนดขนาดตัวอย่างในการทำ try out จำนวน 40 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ คอนบาร์ช (Cronbach's alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สำหรับคอมพิวเตอร์ในการประมวลผล ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาร์ช โดยได้ค่าความเชื่อมั่น = .877

6. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิจัยในครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อขอความร่วมมือจากนักศึกษาภาคปกติ รหัสนักศึกษา 62 จากจำนวน 4 คณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยให้ทราบ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย และรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามจำนวน 267 ชุด และใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 เดือน คือ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565

3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ตรวจสอบให้คะแนน จากนั้นนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติตามความเหมาะสม โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ หลักสถิติแบบแจกแจงความถี่ (frequency distribution) และร้อยละ (percentage) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ แบ่งระดับความเหมาะสมของดัชนีวัดผลความสำเร็จเป็น 5 ระดับจากทฤษฎีของลิเคิร์ท Likert (1967)

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สังกัดคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มีระดับเกรดเฉลี่ย 2.00-2.99 สถานประกอบการที่ต้องการไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นรูปแบบราชการ/รัฐวิสาหกิจ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ปัจจัยในการเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาด้านการมุ่งใจด้านการรับรู้ และด้านทัศนคติ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสรุปได้ว่า

ด้านการมุ่งใจ ส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อย่อยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามตัดสินใจเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ที่มีสวัสดิการอื่น ๆ ที่พัก อาหาร ประกันอุบัติเหตุ ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ด้านการรับรู้ ส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อย่อยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามตัดสินใจเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีลักษณะงานตรงกับวิชาชีพตนเอง และมีงานให้ฝึกปฏิบัติที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ด้านทัศนคติ ส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อย่อยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามตัดสินใจเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เมื่อนักศึกษาได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาหรืออาจารย์ประจำวิชาเตรียมฝึกฯ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์

แนวคิดในการเลือกอาชีพของนักศึกษา ด้านเป้าหมายและด้านความเชื่อ ค่านิยม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อสรุปได้ว่า

ด้านเป้าหมายส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อย่อยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามวางแผนเป้าหมายในการเลือกสถานประกอบการ เพื่อได้รับประสบการณ์การทำงานจริงจากสถานประกอบการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ด้านความเชื่อ ค่านิยม ส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อย่อยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเชื่อว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพมองเห็นโอกาสหรือความก้าวหน้าที่จะได้งานทำหลังจากจบการศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยการตัดสินใจในการเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สังกัดคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มีระดับเกรดเฉลี่ย 2.00-2.99 สถานประกอบการที่ต้องการไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นรูปแบบราชการ/รัฐวิสาหกิจสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรวดี อักษรพิมพ์,

จิตติธิตา สนิรรักษา และสลิลา วงศ์กระจ่าง (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกงานก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพจริง สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมผู้ดูแลการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกงานก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพจริง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (4.35) ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและเจตคติต่อการทำงาน (4.55) ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ (4.36) และด้านความรู้ทางวิชาการและทักษะในการปฏิบัติงาน (4.14) ตามลำดับ จากผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีผลการปฏิบัติงานเป็นที่น่าพึงพอใจของผู้ดูแล อย่างไรก็ตามยังมี ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากสถานประกอบการที่นักศึกษาต้องได้รับการพัฒนาและฝึกฝนเพื่อให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะตามความต้องการของผู้ประกอบการ อีกทั้งยังเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและเพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้สอนในรายวิชาเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพในการส่งเสริมพัฒนานักศึกษากลุ่มนี้เมื่อออกฝึกประสบการณ์จริงต่อไป

2. ปัจจัยในการเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาด้านการจูงใจ ด้านการรับรู้ และด้านทัศนคติ อยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่าเมื่อนักศึกษาจะเลือกสถานประกอบการจะต้องศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด สถานประกอบการมีสวัสดิการอื่น ๆ ที่พัก อาหาร ประกันอุบัติเหตุ ฯลฯ ด้านการรับรู้มีลักษณะงานตรงกับวิชาชีพตนเอง และมีงานให้ฝึกปฏิบัติที่หลากหลายด้านทัศนคติ เมื่อนักศึกษาได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาหรืออาจารย์ประจำวิชาเตรียมฝึกฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณัสยา พิมพ์กลาง (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกสถานที่ฝึกงานสายอาชีพ แผนกและบริษัทดังกล่าว ของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่สูงที่สุดคือ ได้แก่ เลือกใกล้ที่พัก ความชอบส่วนตัว การเดินทางสะดวก เป็นบริษัทที่มีชื่อเสียง ตามลำดับ ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกสถานที่ฝึกงาน คือ เลือกใกล้ที่พักและเดินทางสะดวก ทั้งนี้ จากการวิจัยพบว่า นักศึกษาให้ความสำคัญในการเลือกสถานที่ฝึกมากที่สุด คือ ใกล้ที่พักและเดินทางสะดวกและปัจจัยที่นักศึกษาเลือกน้อยที่สุดคือ ได้ทำงานจริงและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศา เบญจรัตน์นันทน์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมผู้ดูแลการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกงานมีความพึงพอใจในระดับมาก (4.19) ทุกประเด็น ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ (4.28) ด้านคุณธรรม จริยธรรมและเจตคติต่อการทำงาน (4.26) และด้านความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน (4.05) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความพึงพอใจสูงสุดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน ผู้ดูแลนักศึกษาพึงพอใจสูงสุดในเรื่องความตั้งใจในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ รองลงมา คือ ความสามารถในการพัฒนาตนเองในการทำงาน การมีแนวคิดที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์และความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพตามลำดับ ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจในการช่วยเหลือผู้อื่นและความมีอัธยาศัยดี ความประพฤติและมารยาท ความอ่อนน้อมถ่อมตน การปรับตัวให้เข้ากับสังคม และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ด้านคุณธรรมจริยธรรม และเจตคติต่อการทำงาน ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต การเคารพสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ความขยันอดทน การประพฤติและปฏิบัติตามระเบียบหรือนโยบายของหน่วยงาน และความกระตือรือร้นและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ และประเด็นที่ผู้ดูแลนักศึกษามีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำที่สุดในแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความสามารถในการจัดการ แก้ปัญหาและตัดสินใจ ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ความเป็นผู้นำ และด้านคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติต่อการทำงาน ได้แก่ การมีส่วนร่วมช่วยในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้หน่วยงาน พร้อมทั้งมีความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า นักศึกษาควรตรงต่อเวลาและมีความรับผิดชอบให้มากขึ้น หมั่นฝึกฝนและพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐานซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำงาน ตลอดจนเสริมสร้างเชื่อมั่นในตนเอง และเรียนรู้การวางตัวให้เหมาะสมในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

3. แนวคิดในการเลือกอาชีพของนักศึกษา ด้านเป้าหมายและด้านความเชื่อค่านิยม อยู่ในระดับมากแสดงว่า นักศึกษามีการสำรวจความต้องการของตนเอง โดยมีการวางแผนเป้าหมายในการเลือกสถานประกอบการเพื่อได้รับประสบการณ์การทำงานจริงจากสถานประกอบการ และยังมีเชื่อค่านิยมเชื่อว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมองเห็นโอกาสหรือความก้าวหน้าที่จะได้งานทำหลังจากจบการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นววรรณ ถกจิตรัส (2560) ศึกษาเรื่อง การจัดระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า การศึกษาแนวทางในการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมระดมสมองจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ได้แก่ นักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์ สถานประกอบการ โดยแยกประเด็นคำถามเป็น 3 ช่วง และสรุปประเด็นปัญหาเพื่อนำไปพัฒนาการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังนี้ 1) การเตรียมการ และดำเนินงานในขั้นก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สรุปได้ว่า โปรแกรมหรือหลักสูตรควรมีการเตรียมพร้อมและคัดเลือกสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้แก่ศึกษาเบื้องต้น และมีการจัดกิจกรรมเตรียมทักษะความพร้อมแก่นักศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ ได้แก่ ทักษะภาษาอังกฤษ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) การดำเนินงาน ในขั้นระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สรุปว่า ควรจัดทำคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และแบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อเป็นแนวทางให้ทุกหลักสูตรดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และ 3) การดำเนินงานในขั้นสิ้นสุดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สรุปว่า คณะควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาที่ผ่านประสบการณ์วิชาชีพ ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมาถ่ายทอด เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่วนด้านความพึงพอใจจากการใช้ระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความพึงพอใจกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้งานการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หลังจากดำเนินการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพเรียบร้อยแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้งานการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความพึงพอใจในระดับมาก

4. ปัญหาและอุปสรรคในการตัดสินใจเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้แก่ 1) เกรดเฉลี่ยสะสมไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด 2) การเดินทางไปสถานประกอบการที่ไกลจากที่พัก 3) ขาดความพร้อมในการฝึกงาน และ 4) การเลือกสถานประกอบการตามเพื่อนโดยไม่คำนึงถึงความสามารถของตนเองสอดคล้องกับ นเรนทร์ฤทธิ์ ไตรภูมิพิทักษ์ (2564) ที่ระบุว่าปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากร มีปัญหาด้านอุปกรณ์การสื่อสาร และด้านความแตกต่างของวัยบุคลากร และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร ทำให้การสื่อสารเกี่ยวกับงานที่รับมอบหมายมีความคลาดเคลื่อน เข้าใจไม่ตรงกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ควรมีการกำหนดสถานที่ฝึกประสบการณ์ให้กับนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกงานตรงตามสาขา และยังสร้างความเชื่อมั่นให้กับสถานประกอบการที่จะรับนักศึกษาเข้าทำงานในอนาคต
2. ควรมีการจัดอบรมโดยเชิญวิทยากรจากสถานประกอบการมาให้ข้อมูล คำแนะนำเบื้องต้นเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกสถานประกอบการ หากนักศึกษาสนใจก็เข้าสัมภาษณ์กับสถานประกอบการได้เลย
3. เชิญตัวแทนศิษย์เก่าที่จบการศึกษาแล้วกลับมาเล่าประสบการณ์จากการไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพแต่ละสถานประกอบการ พร้อมทั้งให้คำแนะนำกับนักศึกษารุ่นน้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ หรือวิจัยเกี่ยวกับสหกิจศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาถึงปัญหาของนักศึกษาที่จะออกฝึกประสบการณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บรรณานุกรม

- นววรรณ ถกจิตรัส. (2560). รายงานการวิจัยเรื่องการจัดระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ
นักศึกษา คณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- นเรนทร์ฤทธิ์ ไตรภูมิพิทักษ์. (2564). รายงานวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่บ้านของบุคลากร
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดเลย. ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2548). การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
4 จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปณัสยา พิมพ์กลาง. (2562). ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ. ใน การ
ประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2. (หน้า 443-450). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ประคอง กรรณสูตร. (2538). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรวดี อักษรพิมพ์, ชิตจิตา สินรักษา และสลิลา วงศ์กระจ่าง. (2560). ความพึงพอใจของสถาน
ประกอบการต่อนักศึกษาฝึกงานก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพจริง สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. ใน การประชุมวิชาการด้าน
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 2. (หน้า 61). สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สงขลา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2552). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- อดิศา เบญจรัตน์นันท์. (2560). ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชา
ภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วารสาร
วิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 28(2), หน้า 184-194.
- อรพรรณ ฤทธิ์มั่น และบัลลังก์ โรหิตเสถียร. (2560). ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี 98/2560.
สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/websm/2017/feb/098.html>
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale : Reading in
Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.

ความสัมพันธ์ของคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร
กับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการ
ของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ
Relationship between the Staff's Virtues and the
People's Satisfaction towards the Services of
Kanthararom Municipality, Sisaket Province

วันที่รับบทความ: 30 ธันวาคม 2565

ทชชยา วนนะบวรเดชน์¹

วันที่แก้ไขบทความ: 9 กุมภาพันธ์ 2566

จิตรภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์²

วันที่ตอบรับบทความ: 21 กุมภาพันธ์ 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการ 2) ศึกษาพฤติกรรมและคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร 3) ศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่าง 375 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ค่าสถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-distribution ค่า F-distribution สถิติการถดถอยพหุและสหสัมพันธ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรในภาพรวมมีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก 2) ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการ ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3) เปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการ พบว่า อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) และความสัมพันธ์ของพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรกับความพึงพอใจของประชาชนพบว่า ด้านความมีวินัย ด้านการดำรงตนอย่างเหมาะสม ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชน สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการ ได้ร้อยละ 92.4 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์ พบว่า ด้านความมีวินัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากและด้านความรับผิดชอบ ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์มนะยุศาสน์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
e-mail: drdk835@yahoo.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์มนะยุศาสน์และนวัตกรรมจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
e-mail: jitraporn.a@nida.ac.th

ด้านการดำรงตนอย่างเหมาะสมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

คำสำคัญ: คุณธรรมจริยธรรม ความพึงพอใจ การให้บริการ

Relationship between the Staff's Virtues and the People's Satisfaction towards the Services of Kanthararom Municipality, Sisaket Province

Received: December 30, 2022

Revised: February 9, 2023

Accepted: February 21, 2023

Tachaya Wanabovorndej ¹

Jitraporn Sutthivoraset ²

Abstract

The purposes of this research were to study 1) the people's satisfaction towards the services of Kanthararom Municipality, Sisaket Province, 2) the staff's virtuous behavior in Kanthararom Municipality, Sisaket Province, 3) the comparisons of the people's satisfaction towards the services of Kanthararom Municipality, Sisaket Province classified by personal factors, and 4) the relationships between the staff's virtues and the people's satisfaction towards the services of Kanthararom Municipality, Sisaket Province. The participants of this research were 375 people. The research instrument was a questionnaire, and percentage, mean, standard deviation, t-distribution test, F-distribution test, multiple linear regression, and correlation were employed for data analysis. The findings reveal as follows: 1) The overall virtuous behavior of the staff in Kanthararom Municipality is at a rather high level; 2) The overall satisfaction of the people towards the services of Kanthararom Municipality is at a high level; 3) The comparison of the people's satisfaction towards the services of Kanthararom Municipality found that age, occupation, and income per month have statistically significant difference toward the people's satisfaction towards services at .05 level; 4) The relationships between the staff's virtues and the people's satisfaction towards the services of Kanthararom Municipality was found that discipline, proper manner, and well-behaved model have the relationship with the people's satisfaction towards the services of Kanthararom Municipality. This indicates the change in the people's satisfaction with the services of Kanthararom Municipality, Sisaket Province of 92.4 percent. From correlation analysis, it was found that discipline has a positive relationship

¹ Asst.Prof.Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaopraya Rajabhat University
e-mail: drdk835@yahoo.com

² Assoc.Prof.Dr., Faculty of Communication Arts and Management, National Institute of Development Administration
e-mail: jitraporn.a@nida.ac.th

at a high level, and responsibility, well-behaved model, and proper manner have positive relationships at a high level with the people's satisfaction towards the services of Kanthararom Municipality, Sisaket Province.

Keywords: Virtues, satisfaction, service-providing

บทนำ

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชนมากขึ้น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจหน้าที่ใหม่ระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลง สังคมมีกลุ่มที่หลากหลายมีความต้องการและความคาดหวังจากรัฐที่เพิ่มขึ้น และแตกต่างกันเพื่อให้สามารถตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจ การที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งจะสามารถพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้าและก้าวไปในจุดที่เหมาะสมพร้อมความสามารถที่จะพัฒนาตนเองไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนนั้น ปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งคือบุคลากร แต่ทั้งนี้บุคลากรถือเป็นบุคลากรคนธรรมดาที่ต่างเติบโตมาจากต่างที่ต่างถิ่นฐานและต่างวัฒนธรรม ดังนั้นหากองค์กรใดสามารถหล่อหลอมหรือส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนหรือบุคลากรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่ดี และยึดถือปฏิบัติร่วมกันจนกลายเป็นความนิยมร่วมกันที่สร้างจากรากฐานการประพฤติปฏิบัติอันดีงาม จากบุคคลหนึ่งถ่ายทอดสู่อีกบุคคลหนึ่ง จากกลุ่มหนึ่งสู่อีกกลุ่มหนึ่ง จากสังคมหนึ่งสู่อีกสังคมหนึ่ง ค่านิยมเหล่านั้นหากยึดถือและเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ดีร่วมกันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่าองค์กรนั้นมี “ค่านิยมองค์กร” ที่ดีเป็นรากฐานของการพัฒนาองค์กรสู่ความอยู่รอดและสร้างความยั่งยืนได้ในอนาคต อีกทั้งค่านิยมองค์กรที่ดียังส่งผลให้บุคลากรในองค์กรแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ดีจึงทำให้บรรยากาศในการทำงานมีแต่ความสุขส่งผลบวกต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับองค์การ (สิฐสรกระแสรุ่งสุนทร, 2562, หน้า 1) การให้บริการ ปัจจัยที่กำหนดถึงความพึงพอใจในการบริการประกอบด้วย การเข้าถึงบริการ การสื่อสาร ความสามารถ ความสุภาพอ่อนโยน ความน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์ การตอบสนองความมั่นคง การสร้างสิ่งที่จับต้องได้ และการเข้าใจการบริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ นับได้ว่าเป็นหน้าที่ ทุกหน่วยงานจะต้องมีกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจและทำให้ประชาชนผู้มารับบริการเกิดความประทับใจ การสร้างความพึงใจแก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานราชการ หรือหน่วยงานภาครัฐควรมองเห็นความสำคัญ และสร้างกระบวนการจัดการในการบริการประชาชนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เทศบาลตำบลกันทรารมย์มักพบปัญหาในการจัดบริการที่ไม่ทั่วถึง ไม่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย มีการเลือกปฏิบัติ บางปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข การให้บริการบางจุดมีความล่าช้าและไม่ถูกต้อง ประชาชนบางกลุ่มยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของเทศบาลตำบลที่แท้จริง จึงทำให้ไม่สามารถเรียกร้องสิทธิ์ที่ตนพึงได้รับจากการให้บริการของเทศบาลตำบลได้ ดังนั้นในความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อความประพฤติ พฤติกรรม และประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการด้านกระบวนการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกย่อมมีผลกระทบในทางสร้างสรรค์หรือทำลายได้ การสร้างความพึงพอใจในการบริการ เพื่อให้ประชาชนเคารพรักและเป็นทีไว้วางใจของประชาชน ด้วยการอำนวยความสะดวกให้บริการสร้างความพอใจแก่ประชาชน ปรับปรุงประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เทศบาลตำบลกันทรารมย์ก็จะสามารถรักษาความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ เชื่อมั่นในระบบราชการจากประชาชนไว้ได้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรกับความพึงพอใจของประชาชน

ที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ได้ดำเนินการปรับปรุงผลตามข้อเสนอแนะจากการสำรวจแล้วและหาแนวทางเพื่อพัฒนาให้มีศักยภาพในการให้บริการประชาชนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรในเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรกับความพึงพอใจของประชาชน ที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

สมมติฐานการวิจัย

1. ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ มีความแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6,069 คน (สถิติงานทะเบียนราษฎรเทศบาลตำบลกันทรารมย์ พ.ศ. 2564)

กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวน 375 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1967 อ้างถึงใน ภูเมศ เตชทองไพฑูรย์, 2560, หน้า 4) มีความคลาดเคลื่อน 0.05 และมีค่าความเชื่อมั่น 95%

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน รวมทั้งหมด 5 หัวข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเช็ครายการ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะคำถามมีระดับการวัด 4 ระดับ คือ มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะคำถามมีระดับการวัด 4 ระดับ คือ มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 375 ฉบับ ระหว่างกุมภาพันธ์-มีนาคม พ.ศ. 2565 และเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ผลด้วยสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง 375 คน วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ วิเคราะห์โดยใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ย
3. ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ วิเคราะห์โดยใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ย
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยใช้ t-test และ F-test
5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้สถิติการถดถอยพหุ (multiple regression) แบบหลายขั้นตอน (stepwise)
6. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ (correlation)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านการดำรงตนอย่างเหมาะสม

ตารางที่ 1 พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ	อันดับ
1. ด้านความมีวินัย	3.33	.693	มาก	1
2. ด้านความรับผิดชอบ	3.33	.713	มาก	1
3. ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	3.28	.749	มาก	3
4. ด้านการดำรงตนอย่างเหมาะสม	3.30	.753	มาก	2
รวมเฉลี่ย	3.31	.728	มาก	

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ในภาพรวมมีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีวินัย และด้านความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 มีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการดำรงตนอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 มีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก และด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 มีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการ	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ	อันดับ
1. ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ	3.29	.724	มาก	2
2. ด้านช่องทางการให้บริการ	3.21	.758	ค่อนข้างมาก	4
3. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	3.37	.727	มาก	1
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.26	.755	มาก	3
รวมเฉลี่ย	3.28	.743	มาก	

ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ มีค่าเฉลี่ย 3.29 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ย 3.26 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และด้านช่องทางการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.21 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ส่วน เพศ และสถานภาพที่แตกต่างกัน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้สถิติการถดถอยพหุ ผลการศึกษา พบว่า ด้านความมีวินัย ด้านการดำรงตนอย่างเหมาะสม ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ร้อยละ 92.4 แสดงว่ายังมีตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาพิจารณาครั้งนี้อีกร้อยละ 7.6 ที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 มีค่าผิดพลาดของการคาดประมาณด้วยสมการ (standard error of the estimate) เกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษเท่ากับ 2.464 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

5. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านความมีวินัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก และด้านความรับผิดชอบด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการดำรงตนอย่างเหมาะสมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ในภาพรวมมีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความมีวินัย และด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการดำรงตนอย่างเหมาะสม มีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก และด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุษา ตะเพียนทอง (2555, หน้า 55) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง พฤติกรรมจริยธรรมของข้าราชการทหารกรมสรรพาวุธทหารบก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมในภาพรวมมีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการดำรงตนอย่างเหมาะสม ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านกระบวนการ และขั้นตอนการให้บริการ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและด้านช่องทางการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับค่อนข้างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัดชัย รัตนะ, ดาริกา แสนพวง, วรรณิดา สารีคำ และสาวิตรี บุตรศรี (2561, หน้า 48) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชน ผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลแร่ อำเภอฟังโคน จังหวัดสกลนคร ซึ่งพบว่า ระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านช่องทางการให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกระบวนการ และขั้นตอนการให้บริการและด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัย พบว่า อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ส่วน เพศ และสถานภาพที่แตกต่างกัน ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรพงษ์ สุทธิมุสิก (2556, หน้า 63-68) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลละอุ่น จังหวัดระนอง ซึ่งพบว่า เพศ และสถานภาพที่แตกต่างกัน ความพึงพอใจของประชาชน ที่มีต่อการให้บริการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่สอดคล้องกับ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ซึ่งผลการศึกษา พบว่า อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้สถิติการถดถอยพหุ พบว่า ด้านความมีวินัย ด้านการดำรงตนอย่างเหมาะสม ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ร้อยละ 92.4 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านความมีวินัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก และด้านความรับผิดชอบ ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการดำรงตนอย่างเหมาะสมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงเดือน พันธุนาวิน (2553 อ้างถึงใน ชูติพร มณีโชติ, 2559, หน้า 14-15) ได้กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมขึ้นอยู่กับสาเหตุ 2 ประการ คือ สาเหตุทางจิตใจทางด้านอื่น ๆ คือ ความพอใจและเห็นด้วยกับความดีต่าง ๆ และ

เห็นความสำคัญของความดีเหล่านั้น เช่น ความซื่อสัตย์ การเคารพกฎระเบียบและกฎหมาย เป็นต้น ส่วนสาเหตุภายนอกตัวบุคคล คือการกระทำที่ควรให้บุคลากรของเทศบาลเป็นจิตอาสาให้บริการ หรือทำงานโดยไม่ต้องร้องขอให้กับประชาชนในเขตเทศบาล

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ด้านความมีวินัย เทศบาลตำบลกันทรารมย์ ควรให้บุคลากรของเทศบาลให้บริการแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียม และเสมอภาค ยึดกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดในการปฏิบัติงานและให้บริการประชาชน
2. ด้านความรับผิดชอบ เทศบาลตำบลกันทรารมย์ควรให้บุคลากรของเทศบาลมีการปรับปรุงและแก้ไขหากทำงานผิดพลาด เพื่อให้ประชาชนรับรู้ถึงความรับผิดชอบที่มีต่อประชาชน
3. ด้านการประพฤติดนเป็นแบบอย่างที่ดี เทศบาลตำบลกันทรารมย์ควรให้บุคลากรของเทศบาลได้มีส่วนร่วมในจิตอาสาให้บริการกับประชาชนในพื้นที่มากขึ้น เช่น การให้บริการเคลื่อนที่
4. ด้านการดำรงตนอย่างเหมาะสม เทศบาลตำบลกันทรารมย์ควรให้บุคลากรของเทศบาลปฏิบัติหน้าที่และให้บริการประชาชนที่มารับบริการตามลำดับคิวก่อนหลังอย่างเท่าเทียมกัน

บรรณานุกรม

- จิรพงษ์ สุทธิมุสิก. (2556). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลละอุ่น จังหวัดระนอง. ปัญหาพิเศษปริญญาโทบริหารทั่วไป, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัชชัย รัตนะพันธ์, ดาริกา แสนพวง, วรณิดา สารีคำ และสาวิตรี บุตรศรี. (2561). ความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลแร่ อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารทั่วไป สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร.
- ชุตีพร ภูมิโชติ. (2559). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพนักงานเทศบาลภาคใต้ตอนบน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารทั่วไป สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ภูเมศ เตชทองไพฑูรย์. (2560). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อวิน อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ปริญญาโทบริหารทั่วไป สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สิริสร กระแสร์สุนทร. (2562). การส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรม ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: กรณีศึกษาการส่งเสริมและพัฒนากิจการประพฤติปฏิบัติตนของข้าราชการให้สอดคล้องกับค่านิยมองค์กรและพันธสัญญาด้านการต่อต้านการทุจริต. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารทั่วไป สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรอุษา ตะเพียนทอง. (2555). พฤติกรรมจริยธรรมของข้าราชการทหารกรมสรรพาวุธทหารบก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารทั่วไป สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชุดความคิดที่ปรากฏในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบ แห่งชาติ: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

A Set of Ideas on Songs Produced by the National Council for Peace and Order: A Critical Discourse Analysis Study

วันที่รับบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2566

พงศธร สุรินทร์¹

วันที่แก้ไขบทความ: 8 มีนาคม 2566

สุนทรี โชติติลล²

วันที่ตอบรับบทความ: 10 มีนาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ชุดความคิดที่ปรากฏในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2562 ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์ยูทูบ (YouTube) จำนวน 12 บทเพลง ผลการศึกษาพบชุดความคิด 5 ชุดความคิด ได้แก่ ชุดความคิดเกี่ยวกับทหาร ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติ ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาชน ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย และชุดความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ในด้านวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมผลิตขึ้นโดยทหาร ดังนั้นทหารจึงเป็นผู้ถ่ายทอดความคิดผ่านบทเพลงที่ผลิตและเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ ส่วนในด้านวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น สัมพันธ์กับสภาพสังคมไทยที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งทางการเมือง จึงทำให้ทหารให้ความสำคัญกับความรักชาติ ความปรองดองสมานฉันท์ และเทิดทูนพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการผลิตชุดความคิดต่าง ๆ ดังนั้นชุดความคิดที่ปรากฏในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความคิดให้เห็นมิติทางสังคมในขณะนั้น อีกทั้งนำไปสู่การควบคุมพฤติกรรมของประชาชนให้เป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ตามความมุ่งหวังของทหาร เนื่องจากเป็นช่วงเวลาประเทศไทยเกิดวิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง

คำสำคัญ: ชุดความคิด บทเพลง คสช.

¹ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาภาษาตะวันออก (ภาษาไทย) คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก
e-mail: tour.pst@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
e-mail: chotidilok_s2@su.ac.th

A Set of Ideas on Songs Produced by the National Council for Peace and Order: A Critical Discourse Analysis Study

Received: February 4, 2023

Revised: March 8, 2023

Accepted: March 10, 2023

Phongsatorn Surin ¹

Suntaree Chotidilok ²

Abstract

This article aimed to analyze a set of ideas appeared on songs produced by the National Council for Peace and Order (NCPO) from 2014 to 2019 on the basis of critical discourse analysis. The information used in this study was 12 songs collected from YouTube website. The findings from the study revealed that there were five sets of ideas, namely, the military, the nation, the people, the democracy, and the king. As related to discourse practice created by the military, therefore, the military passed on their thoughts through songs produced and made known to the public. With regard to social and cultural practices, they were associated with Thai society which was full of political conflicts. Accordingly, the military paid attention to patriotism, harmony and reconciliation, and respect for the monarchy that had an influence on the development of those mindsets. Therefore, the mindsets appeared in the songs produced by the NCPO acted as an important tool that passed on the thoughts indicating social dimension at that time. Meanwhile, they contributed to controlling people's behaviors to become desirable citizens according to the military's expectations since it was the period Thailand dealt with political conflicts.

Keywords: set of ideas, songs, NCPO

¹ Lecturer, Department of Thai, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Tak
e-mail: tour.pst@gmail.com

² Asst.Prof.Dr., Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University
e-mail: chotidilok_s2@su.ac.th

บทนำ

ในช่วงปี พ.ศ. 2556-2557 เกิดวิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงอย่างมากในประเทศไทย วิกฤตการณ์ดังกล่าวทำให้ทหารเข้ามามีบทบาทและแทรกแซงทางการเมือง โดยการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาล เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. อันมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ อีกทั้งยังระบุว่าการทำรัฐประหารในครั้งนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้น และสามารถสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นแก่คนไทยทั้งชาติและสังคมไทยได้

แม้คณะรักษาความสงบแห่งชาติจะระบุว่า การรัฐประหารในครั้งนั้นมีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาและปฏิรูปประเทศ แต่ก็นำมาสู่ความไม่พอใจ และการต่อต้านของประชาชนหลากหลายกลุ่ม ข้อพิพาทและความขัดแย้งระหว่างคณะรักษาความสงบแห่งชาติและกลุ่มประชาชนดังกล่าว จึงนำไปสู่ข้อกฎหมายเฉพาะสำหรับผู้ที่เห็นต่างกับการรัฐประหาร อีกทั้งคณะรักษาความสงบแห่งชาติยังผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นรายการโทรทัศน์ สารคดีพิเศษ การลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ รวมไปถึงบทเพลงที่ใช้ประชาสัมพันธ์ตนเอง

บทเพลงที่ผลิตขึ้นในช่วงเวลาที่เกิดการรัฐประหารนั้นนับว่าเป็นอีกสื่อหนึ่งที่สำคัญมากในกระบวนการสร้างความเข้าใจและกล่อมเกล่าประชาชนโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีการเปิดบทเพลงเหล่านั้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อีกทั้งยังผลิตและเผยแพร่บทเพลงที่ใช้ประชาสัมพันธ์ตนเองของตนเองจำนวนมาก เนื่องจากมุ่งหวังว่าบทเพลงต่าง ๆ จะสามารถสร้างความสุขและสื่อทรรศนะที่ดีต่อการเข้ามากำกับดูแลประเทศไทย ทั้งนี้ การผลิตและเผยแพร่บทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นการตอกย้ำและผลิตซ้ำชุดความคิดที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการผลิตและเผยแพร่บทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่มีลักษณะเป็นการตอกย้ำและผลิตซ้ำชุดความคิดที่มีอยู่แล้วในสังคมไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่า แม้ว่าเวลาจะล่วงเลยมาถึงปัจจุบัน แต่บทเพลงที่ผลิตและเผยแพร่โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั้น ยังถูกบันทึกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ คือ ยูทูบ (YouTube) และบทเพลงต่าง ๆ มีความน่าสนใจอย่างมาก เนื่องจากมีการตอกย้ำและผลิตซ้ำชุดความคิดที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย เช่น ชุดความเกี่ยวกับทหารที่จะต้องดูแลคุ้มครองประชาชน ในข้อความที่ว่า “[...] *ขอดูแลคุ้มครองด้วยใจ* นี่คือคำสัญญา [...]” อนึ่งบทเพลงที่ผลิตหรือเผยแพร่ขึ้นในอดีต ก็สามารถสะท้อนความคิดของคนในสังคมช่วงหนึ่งได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นิซพร แก้วสิดิต (2563, หน้า 1) ที่กล่าวว่า บทเพลงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผู้แต่งสอดใส่ความคิดหรือความรู้สึกเพื่อบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว ดังนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจบทเพลงในช่วงเวลาการรัฐประหารที่มีวิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรง เนื่องจากต้องการเผยให้เห็นชุดความคิดที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติสื่อผ่านกลวิธีทางภาษา ซึ่งชุดความคิดต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อของประชาชน

ด้วยความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงที่แต่งโดยหน่วยงานราชการในสาขาภาษาศาสตร์ พบว่า มีงานในสาขาภาษาศาสตร์จำนวนหนึ่ง ที่ได้ศึกษาเพลงที่แต่งโดย

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้แก่ งานวิจัยของ ภัททิรา วิวภิญโญ (2558) ที่ศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ” โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมปฏิบัติศาสตร์ในการวิเคราะห์ พบว่า กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ที่สื่อผ่านบทเพลงเป็นการกล่อมเกลาด้านอารมณ์และพฤติกรรมของผู้รับสารให้คล้อยตามทรรศนะของผู้ส่งสารโดยปราศจากความรุนแรง สำหรับงานวิจัยของ ปิยะมาศ มาวงค์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง “อำนาจของภาษาที่มีต่อวาทกรรม: อำนาจของวาทกรรมชาตินิยมในเพลงปลุกใจ” ผลการวิจัยพบว่า เพลงปลุกใจทำให้สังคมไทยให้ความสนใจเรื่องความคงอยู่ ความมั่นคงของชาติ รักชาติ อุทิศการณ ความเป็นคนไทย ความรัก ความสามัคคีของคนในชาติ และสิ่งเหล่านี้เอื้อประโยชน์กลับมาสู่รัฐบาลในลักษณะของ “รัฐบาลนิยม” ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจาก “วาทกรรมภาษาชาตินิยม”

จากการทบทวนงานวิจัยข้างต้นมีเพียงงานเดียวที่ศึกษาข้อมูลภาษาจากบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และสามารถเป็นแนวทางในการศึกษาชุดความคิดที่ปรากฏบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ คือ งานวิจัยของ ภัททิรา วิวภิญโญ (2558) ที่ศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ” ซึ่งศึกษาในมิติของกลวิธีทางภาษาด้วยแนวคิดทางด้านวาทกรรมปฏิบัติศาสตร์เท่านั้น อีกทั้งงานวิจัยดังกล่าวยังไม่ได้ศึกษาชุดความคิดที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาชุดความคิดที่ปรากฏในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ด้วยมุมมองวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Fairclough (1989) เพื่อเผยให้เห็นว่า คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ถ่ายทอดชุดความคิดใดบ้าง เพื่อโน้มน้าวใจให้ประชาชนคล้อยตามชุดความคิด หรือทรรศนะของกลุ่มตนเองได้อย่างแยบยล ท้ายที่สุดผลการวิจัยจะช่วยเผยให้เห็นชุดความคิดที่อยู่เบื้องหลังบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ อีกทั้งยังทำให้รู้เท่าทันชุดความคิดเหล่านั้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมความสงบสุขของชาติในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2562

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **วาทกรรม** หมายถึง การสื่อสารที่ประกอบด้วยตัวบท วิธีปฏิบัติทางวาทกรรม และวิธีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม อันหนึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความหมายให้แก่สิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

2. **ชุดความคิด** หมายถึง มุมมอง ความคิด หรือความเชื่อ ที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งนำเสนอผ่านวาทกรรม โดยมีส่วนในการประกอบสร้างอุดมการณ์บางอย่างให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกในสังคม อีกทั้งมีส่วนในการครอบงำพฤติกรรมและการกระทำของสมาชิกในสังคม

3. **บทเพลง** หมายถึง บทเพลงที่ผลิตขึ้นหลังจากเหตุการณ์การรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 และเผยแพร่โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2562

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในงานวิจัยนี้ คือ ข้อมูลบทเพลงผลิตขึ้นหลังจากเหตุการณ์การรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 และเผยแพร่โดยคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2562 ในสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ยูทูบ (YouTube)

1.2 กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ คือ ข้อมูลบทเพลงที่นำมาศึกษาปรากฏระหว่างช่วงเวลา 5 ปี ตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557-4 มีนาคม 2562 จำนวน 12 บทเพลง ซึ่งบทเพลงดังกล่าวจะต้องถูกประพันธ์หรือเรียบเรียงขึ้นหลังจากเหตุการณ์การรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เท่านั้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

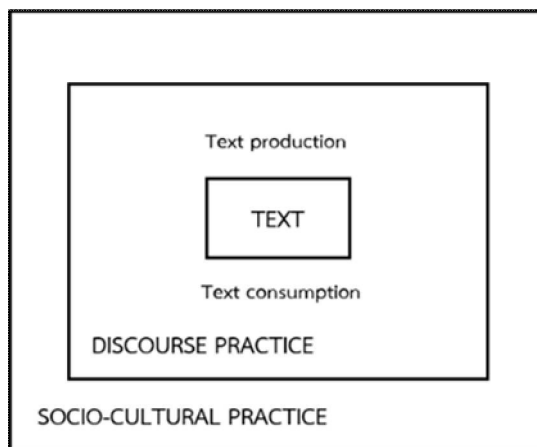
เก็บข้อมูลจากบทเพลงที่ผลิตโดยคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติในสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ยูทูบ (YouTube) อีกทั้งกำหนดขอบเขตของข้อมูลที่นำมาศึกษาโดยเลือกจากบทเพลงที่ปรากฏระหว่างช่วงเวลา 5 ปี ตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557-4 มีนาคม 2562 ซึ่งบทเพลงดังกล่าวจะต้องถูกประพันธ์หรือเรียบเรียงขึ้นหลังจากเหตุการณ์การรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เท่านั้น ผลการเก็บข้อมูลพบบทเพลงดังกล่าวทั้งสิ้น 12 เพลง ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงข้อมูลบทเพลงที่ผลิตโดยคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ

ชื่อบทเพลง	วันที่เผยแพร่
1) คินความสุขให้ประเทศไทย	6 มิถุนายน 2557
2) คินรอยยิ้มให้คนไทย	1 กรกฎาคม 2557
3) ก้าวข้ามเพื่อความฝัน	11 กรกฎาคม 2557
4) ธงชาติ	11 กรกฎาคม 2557
5) วันพรุ่งนี้	6 สิงหาคม 2557
6) เพราะเธอคือประเทศไทย	22 ธันวาคม 2558
7) ความหวังความศรัทธา	26 ตุลาคม 2559
8) สะพาน	4 มกราคม 2560
9) ใจเพชร	9 กุมภาพันธ์ 2561
10) สู้เพื่อแผ่นดิน	10 เมษายน 2561
11) ในความทรงจำ	10 มกราคม 2562
12) วันใหม่	4 มีนาคม 2562

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2562 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยอาศัยแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (CDA) ของ Fairclough (1989, pp. 25-26) เป็นกรอบในการวิจัย เนื่องจากเป็นแนวคิดสำคัญของงานวิจัยที่จะช่วยเผยให้เห็นความคิดความเชื่อที่แฝงอยู่เบื้องหลังวาทกรรมต่าง ๆ ที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบการวิเคราะห์วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Fairclough (1989)
ที่มา: Fairclough (1989: pp. 25-26)

3.1 การวิเคราะห์ตัวบท ได้แก่ ภาษาพูด และภาษาเขียน ในงานวิจัยนี้ คือ ข้อมูลภาษาที่ปรากฏในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

3.2 การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม ได้แก่ กระบวนการผลิตและการกระจายตัวบท รวมถึงการตีความและการบริโภคตัวบท ในงานวิจัยนี้ คือ กระบวนการผลิตและการกระจายตัวบทของบทเพลงที่ผลิตและเผยแพร่โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ตลอดจนการตีความและการบริโภคตัวบทของประชาชนไทย

3.3 การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การกำกับทางสังคมที่มีผลต่อกระบวนการผลิต และการตีความวาทกรรม ตลอดจนผลของวาทกรรมที่มีต่อสังคม ในงานวิจัยนี้ คือ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อชุดความคิดที่ปรากฏในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมความสงบสุขของชาติในบทเพลงที่ผลิตโดย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมความสงบสุขของชาติ ในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาตินั้น ทหารได้นำเสนอชุดความคิดผ่านกลวิธีทางภาษา เพื่อโน้มน้าวให้ประชาชนตระหนักถึงวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ชุดความคิดที่ปรากฏในบทเพลงดังกล่าว สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1.1.1 ชุดความคิดเกี่ยวกับทหาร

ชุดความคิดเกี่ยวกับทหาร คือ การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับทหาร หรือมุมมองเกี่ยวกับทหาร ชุดความคิดเกี่ยวกับทหารที่พบในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมีนำเสนอชุดความคิดอันเกี่ยวเนื่องไปกับการกิจของทหาร และพฤติกรรมของทหาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงภารกิจของทหาร

คำศัพท์ที่สื่อถึงภารกิจของทหารนี้เป็นการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายถึงการดูแลคุ้มครองประชาชนที่กำลังตกอยู่ในวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางการเมืองให้ดีขึ้น ซึ่งสื่อให้เห็นว่าเป็นภารกิจที่พึงกระทำของทหาร มักจะปรากฏคำว่า “ดูแล” “คุ้มครอง” “คืนความสุข” “น่ารัก” “ข้ามผ่าน” “ปิดเป้า” หรือ “เคียงข้าง” ตัวอย่างเช่น

(1) [...] มวลประชายูมาพันภัย ขอดูแลคุ้มครองด้วยใจ นี่คือคำสัญญา วันนี้ชาติ
เผชิญพาลภัย ไฟลุกโชนขึ้นมาทุกครา [...] (คืนความสุขให้ประเทศไทย)

(2) [...] อยากให้สิ่งเหล่านี้จงคืนกลับมา จะคืนรอยยิ้มพิมพ์ใจ ให้คนไทยทั้งชาติ
จะเติมความหวังให้ใจ ทุกดวงที่ขาดหาย จะอยู่เคียงข้างดังลม ที่คอยพัดปิดเป่าพายุร้ายให้ผ่านพ้นไป [...] (คืนรอยยิ้มให้คนไทย)

จากตัวอย่างบทเพลงข้างต้น ได้สื่อความคิดเกี่ยวกับทหาร คือ การกล่าวถึงภารกิจของทหารว่า ตัวอย่างที่ (1) ทหารเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่จะต้อง “ดูแลคุ้มครอง” ชาติพระมหากษัตริย์ และประชาชน ในยามที่เกิดปัญหาวิกฤตต่าง ๆ ในชาติ ส่วนตัวอย่างที่ (2) ทหารเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่จะต้อง “คืน” รอยยิ้ม (ความสุข) ให้กับประชาชน เมื่อเกิดปัญหาวิกฤตต่าง ๆ ในชาติ อีกทั้งทหารจะต้องอยู่ “เคียงข้าง” ประชาชน เมื่อประชาชนตกอยู่ในสภาวะที่วิกฤตต่าง ๆ ในชาติเช่นเดียวกัน

2) การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงพฤติกรรมของทหาร

คำศัพท์ที่สื่อถึงพฤติกรรมของทหารนี้เป็นการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของทหารที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ซึ่งสื่อให้เห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่ทหารพึงมีให้ได้ในช่วงเวลานั้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความสบายใจ และรู้สึกปลอดภัยต่อเหตุการณ์ความขัดแย้ง มักจะปรากฏคำว่า “สู้” “ไม่ท้อ” หรือ “ทำตามสัญญา” ตัวอย่างเช่น

(3) [...] มีปัญหาเข้ามาครั้งใหม่เสมอ เธอคือแรงพลังแรงใจให้ฉันสู้เพื่อเธอ ยึดจากเธอรู้ไหม คือสุขของฉัน เหนื่อยเท่าไร ยากเท่าไร จับมือกันไว้ไปด้วยกัน [...] (ใจเพชร)

(4) [...] อยากเห็นเธอพินคิน และสไตส์ ถ้าตัวฉันเองยังหายใจ จะยากเย็นแค่ไหน ก็ไม่ห่อ [...] (เพราะเธอคือประเทศไทย)

จากตัวอย่างบทเพลงข้างต้น ได้สื่อความคิดเกี่ยวกับทหาร คือ การกล่าวถึงพฤติกรรมของทหารว่า ตัวอย่างที่ (3) ทหารเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่จะต้อง “สู้” เพื่อประชาชน อีกทั้งกำลังใจที่ได้จากประชาชน จะนำไปสู่การ “สู้” ในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการยุติความขัดแย้งในขณะนั้น ส่วนตัวอย่างที่ (4) ทหารเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติที่พึงมีในช่วงวิกฤตการณ์ที่ขัดแย้ง คือ “ไม่ห่อ” เพื่อจะปกป้อง ดูแล รักษาชาติ พระมหากษัตริย์ และประชาชน จากวิกฤตความขัดแย้งในขณะนั้น กล่าวได้ว่า การ “ไม่ห่อ” ของทหาร เป็นการสื่อให้เห็นถึงความอดทนที่ว่าสภาวะวิกฤตจะมหาศาลเท่าไร ก็จะไม่ “ห่อ” เพื่อให้ประเทศชาติกลับมาสงบสุขดังเดิม

1.1.2 ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติ

ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติ คือ การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับชาติ หรือมุมมองเกี่ยวกับชาติ ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติที่พบในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมักนำเสนอชุดความคิดอันเกี่ยวเนื่องไปกับลักษณะอันพึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ของชาติไทย เช่น ปัญหาของชาติไทย หรือความสงบสุขของชาติไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงลักษณะอันพึงประสงค์ของชาติไทย

คำศัพท์ที่สื่อถึงลักษณะอันพึงประสงค์ของชาติไทยนี้เป็นการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายถึงลักษณะของชาติไทยเชิงบวกในอดีต ซึ่งสื่อให้เห็นว่าในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางการเมืองขึ้น อาจจะต้องมีลักษณะดังกล่าว เพื่อให้ชาติไทยเกิดความสงบสุขที่สุด มักจะปรากฏคำว่า “อุดมสมบูรณ์” “มีเคยร้างรัก” “สงบ” “อบอุ่น” หรือ “อิมสุข”

(5) [...] ไทยเอยอุดมสมบูรณ์ เกือกุลจดจำน้ำใจ อบอุ่นบุญผ่องไทย มิเคยเลยร้างรักลืมนกัน ไฟซังขโลมโหมใจ ละลายสววรรค์หายพลัน อิมสุขใจร่วมกัน ทลายความหวังพังสูญสิ้นอย่ามัวเคื่องขุนฟ้า อย่ามามัวแต่ระดมแค้นดิน ก้าวข้ามความหยาบหมิ่น มุ่งมั่นตามสู่ความฝันไกล [...] (ก้าวข้ามเพื่อตามฝัน)

จากตัวอย่างบทเพลงข้างต้น ตัวอย่างที่ (5) ได้สื่อความคิดเกี่ยวกับชาติ คือ การกล่าวถึงลักษณะของชาติไทยเชิงบวกในอดีต เพื่อย้ำให้ตระหนักในความเป็นชาติว่า “ไทยเอยมีความอุดมสมบูรณ์” “อบอุ่น” “มีเคยร้างรัก” และ “อิมสุขใจ” หากประชาชนขาดความปรองดอง หรือสามัคคี อาจจะทำให้เกิดปัญหา หรือวิกฤตทางเศรษฐกิจได้ ดังนั้น การเน้นย้ำลักษณะของชาติไทยเชิงบวกในอดีต ก็เพื่อให้คนไทยได้ตระหนักถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในขณะนั้นนั่นเอง

2) การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงลักษณะอันไม่พึงประสงค์ของชาติไทย

คำศัพท์ที่สื่อถึงลักษณะอันไม่พึงประสงค์ของชาติไทยนี้เป็นการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายถึงลักษณะของชาติไทยเชิงลบในปัจจุบัน ซึ่งสื่อให้เห็นว่าในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์

ความรุนแรงทางการเมืองขึ้นนั้น มีลักษณะของชาติไทยที่ไม่พึงปรารถนา ซึ่งจะทำให้ชาติไทยเกิดภาวะวิกฤตอย่างหนัก มักจะปรากฏคำว่า “ละลาย” “หายพลัน” “ทลาย” หรือ “พังสลาย” ตัวอย่างเช่น

(6) [...] ไทยเออยอดมสมบูรณ์ เกื้อกูลจดจำน้ำใจ อบอวนบุญผ่องไทย มิเคยเลย
ร้างรักลึ้มกัน ไฟซังขลุ่ยโหมใจ ละลายสวรรค์หายพลัน อิ่มสุขใจร่วมกัน ทลายความหวังพังสลายสิ้น
อย่ามัวเคืองขุนฟ้า อย่ามัวมัวแต่ระดมแผ่นดิน ก้าวข้ามความหยาบหมิ่น มุ่งมั่นตามสู่ความฝันไกล [...] (ก้าวข้ามเพื่อตามฝัน)

จากตัวอย่างบทเพลงข้างต้น ตัวอย่างที่ (6) ได้สื่อความคิดเกี่ยวกับชาติ คือ การกล่าวถึงลักษณะของชาติไทยเชิงลบในปัจจุบัน อนึ่งการกล่าวถึงลักษณะของชาติไทยเชิงลบเพื่อสื่อว่า ชาติไทยกำลังประสบปัญหา หรือวิกฤตร้ายแรง คือ “ละลาย” “หายพลัน” “ทลาย” และ “พังสลาย” เนื่องจากประชาชนขาดความสมัครสมานสามัคคี การกล่าวถึงลักษณะของชาติไทยเชิงลบเช่นนี้ เพื่อเป็นการเน้นย้ำให้ตระหนักว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่กับความ “ละลาย” “หายพลัน” “ทลาย” และ “พังสลาย” หากเกิดสิ่งดังกล่าวบ่อยครั้ง ก็จะทำให้ชาติไทยไม่สงบสุขได้

1.1.3 ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาชน

ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาชน คือ การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับประชาชน หรือ มุมมองเกี่ยวกับประชาชน ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาชนที่พบในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมักนำเสนอชุดความคิดอันเกี่ยวเนื่องไปกับประชาชนที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหวังของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงลักษณะของประชาชนที่พึงประสงค์

คำศัพท์ที่สื่อถึงลักษณะของประชาชนที่พึงประสงค์นี้เป็นการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายถึงลักษณะของประชาชนเชิงบวก ซึ่งสื่อให้เห็นว่าเป็นลักษณะของประชาชนที่จะต้องมีในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางการเมืองขึ้น เพื่อย้ำว่าภาวะวิกฤตเช่นนี้ควรที่จะมีความรักต่อกัน มักจะปรากฏ คำว่า “เกื้อกูล” “น้ำใจ” “สามัคคี” “แบ่งปัน” “อภัย” “เมตตา” หรือ “รักกัน” ตัวอย่างเช่น

(7) [...] จำได้ไหม ตายายยังจำได้ไหม ปู่ย่าจำได้ใช่ไหม สอนหนูอยู่แทบทุกปี
สอนให้เด็กต้องรักกัน มีคำขวัญให้สามัคคี ให้ทำดี ให้อดออมพากเพียร จำได้ไหม บ้าลุงยังจำได้ไหม น้าอา
จำได้ใช่ไหม สอนหนูเรื่องประเพณี สอนให้อย่าทะเลาะกัน ให้แบ่งปันในยามที่มี ให้คิดดี ให้อภัยเมตตา
ขอให้เด็กอย่างเราทุกคน ได้มองเห็นว่าบ้านเราเมืองเรานั้นเป็น เช่นคำสอนมา [...] (วันพรุ่งนี้)

(8) [...] อยากให้ย่ำเตือนด้วยเหตุผล เราทุกคนเกิดมาแล้วจงรักชาติไทย
การเปลี่ยนแปลง เริ่มตรงที่เราคิดใหม่ จับมือเราด้วยความจริงใจไปด้วยกัน [...] (ในความทรงจำ)

จากตัวอย่างบทเพลงข้างต้น ตัวอย่างที่ (7)-(8) ได้สื่อความคิดเกี่ยวกับประชาชน คือ การกล่าวถึงลักษณะของประชาชนเชิงบวก ซึ่งสื่อให้เห็นว่าเป็นลักษณะของประชาชนที่จะต้องมีในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางการเมืองขึ้น เพื่อย้ำว่าภาวะวิกฤตเช่นนี้ควรที่จะมีความรักต่อกัน อนึ่งการกล่าวถึงลักษณะของประชาชนเชิงบวก ก็เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักว่า ในช่วงเวลาที่เกิดความขัดแย้งขึ้น ประชาชนควรที่จะมีความ “รักกัน” “สามัคคี” “แบ่งปัน” “อภัยเมตตา”

และ “รักชาติไทย” การกล่าวถึงลักษณะอันพึงประสงค์ของประชาชนเชิงบวกเช่นนี้ เป็นการเน้นย้ำในขณะนั้นว่า หากขาดลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวก็จะทำให้ชาติไทยไม่สงบสุขได้ ทั้งนี้อาจจะกล่าวได้ว่าลักษณะของประชาชนเชิงบวกเป็นลักษณะของประชาชนที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติพึงประสงค์

2) การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงลักษณะของประชาชนที่ไม่พึงประสงค์

คำศัพท์ที่สื่อถึงลักษณะของประชาชนที่ไม่พึงประสงค์นี้เป็นการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายถึงลักษณะของประชาชนเชิงลบ ซึ่งสื่อให้เห็นว่าเป็นลักษณะของประชาชนที่กำลังมีความขัดแย้งกันในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางการเมืองขึ้น มักจะปรากฏคำว่า “เคืองขุน” “ระดมแค้น” ตัวอย่างเช่น

(9) [...] อย่ามัวเคืองขุนฟ้า อย่ามัวแค้นดิน ก้าวข้ามความหยาบหมิ่น มุ่งมั่นตามสู่ความฝันไกล [...] (ก้าวข้ามเพื่อตามฝัน)

(10) [...] นานแค่ไหนที่เหมือนคนไทยลืมรักชาติ ปล่อยไตรรงค์โบกสะบัด อย่างเดียวดายเสียจนชิน [...] (ธงชาติ)

จากตัวอย่างบทเพลงข้างต้น ตัวอย่างที่ (9)-(10) ได้สื่อความคิดเกี่ยวกับประชาชน คือ การกล่าวถึงลักษณะของประชาชนเชิงลบ ซึ่งสื่อให้เห็นว่าเป็นลักษณะของประชาชนที่ทำให้ชาตินั้นประสบกับวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ดังนั้นหากประชาชน “เคืองขุน” “ระดมแค้น” และ “ลืมรัก” อันเนื่องมาจากประชาชนนั้น ขาดความปรองดอง แบ่งกลุ่มคนออกเป็น 2 ฝ่าย ก็ยิ่งส่งผลกระทบต่อให้ชาติไทยไม่สงบสุขได้

1.1.4 ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย คือ การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย หรือมุมมองเกี่ยวกับประชาธิปไตย ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่พบในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมักนำเสนอชุดความคิดอันเกี่ยวเนื่องไปกับความคาดหวังของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่มาจากภาครัฐประหาร โดยต้องการให้ประเทศไทยในอนาคตเป็นการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย

คำศัพท์ที่สื่อถึงการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยนี้เป็นการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายถึงลักษณะของการปกครองชาติไทยที่ถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ ซึ่งสื่อให้เห็นว่าการปกครองเช่นนี้ จะสามารถแก้ไขความขัดแย้งกันในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางการเมืองขึ้น มักจะปรากฏคำว่า “สู่เส้นทาง” หรือ “ประชาธิปไตย” ตัวอย่างเช่น

(11) [...] เฝ้าใฝ่ฝัน วันใหม่มาถึง ให้ตราตรึงประวัติศาสตร์ชาติไทย สู่เส้นทางประชาธิปไตย เพื่อพี่น้องคนไทยทุกคน ความหวังให้ชาติของเราสดใส ความหวังให้พี่น้องไทยสุขสบาย ความหวังที่มีในใจ ส่งถึงใจทุกดวงใจ ให้รู้ว่าไทยไม่เคยหมดหวัง วันใหม่ของไทย กำลังจะมาให้ชื่นใจ ให้เราแก้ไข วันวานที่เคยผิดพลาด คือวันที่เราต้องรวมพลัง อย่าให้ใครเข้ามาทำ ให้ไทยต้องถูกทำร้าย [...] (วันใหม่)

จากตัวอย่างบทเพลงข้างต้น ตัวอย่างที่ (11) ได้สื่อความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย คือ การกล่าวถึงการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตว่า ทหารที่มาจากภาครัฐประหารจะสามารถนำพาประเทศไทยไปสู่การปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยในอนาคตได้ ด้วยหวังว่า ประชาธิปไตยจะทำให้ชาติ และประชาชนดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุข และสุขสบาย

1.1.5 ชุดความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

ชุดความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ คือ การนำเสนอความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ หรือมุมมองเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ชุดความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ที่พบในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติมักนำเสนอชุดความคิดอันเกี่ยวเนื่องไปกับพระมหากษัตริย์ที่ถูกปกป้อง ค้ำครองด้วยรัฐบาลทหาร หรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงพระมหากษัตริย์ที่ได้รับการปกป้องจากทหาร

คำศัพท์ที่สื่อถึงพระมหากษัตริย์ที่ได้รับการปกป้องจากทหารนี้เป็นการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายถึงพระมหากษัตริย์ที่ได้รับการปกป้องไม่ให้เกิดอันตรายจากทหาร ซึ่งสื่อให้เห็นว่าความขัดแย้งกันในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางการเมืองขึ้นนี้ พระมหากษัตริย์ควรเป็นบุคคลที่ได้รับการดูแล เนื่องจากพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชาติ มักจะปรากฏคำว่า “องค์ราชา” “ขอดูแล” หรือ “ค้ำครอง” ตัวอย่างเช่น

(12) [...] วันที่ชาติและองค์ราชา มวลประชายูมาพันภัย ขอดูแลค้ำครองด้วยใจ นี่คือการสัญญา วันนี้ชาติเผชิญพาลภัย ไฟลุกโชนขึ้นมาทุกครา ขอเป็นคนเดินเข้ามา ไม่อาจให้สายไป เพื่อนำรักกลับมา ต้องใช้เวลาเท่าไร โปรดจงรอได้ไหม จะข้ามผ่านความบาดหมาง เราจะทำตามสัญญา ขอเวลาอีกไม่นาน แล้วแผ่นดินทั้งดงามจะคืนกลับมา [...] (คืนความสุขให้ประเทศไทย)

จากตัวอย่างบทเพลงข้างต้น ตัวอย่างที่ (12) ได้สื่อความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ คือ การกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ที่ได้รับการปกป้องไม่ให้เกิดอันตรายจากทหาร ซึ่งสื่อให้เห็นว่า พระมหากษัตริย์ถือเป็นประมุขสูงสุดของประเทศ อีกทั้งเป็นศูนย์ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชาติ ดังนั้นทหารจำเป็นต้องปกป้องพระมหากษัตริย์ เพื่อไม่ให้พระมหากษัตริย์เกิดอันตรายได้

1.2 วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมในวาทกรรมความสงบสุขของชาติในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดตัวบท วัตถุประสงคของผู้ผลิต ความเป็นมาของผู้ผลิต การกระจายตัวบท และการตีความตัวบทของผู้บริโภค จากการวิเคราะห์ชุดความคิดข้างต้น จะพบว่าชุดความคิดต่าง ๆ ถูกผลิตและเผยแพร่โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต ได้แก่ www.youtube.com ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่จัดเป็นการเผยแพร่สาธารณะ อีกทั้งมีการเผยแพร่ข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2562 แหล่งข้อมูลออนไลน์นี้จึงเป็นพื้นที่ที่ทำให้บทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติสามารถสื่อสารไปยังผู้รับสารได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว อีกทั้งมีความมุ่งหมายเพื่อโน้มน้าวใจประชาชนไทยให้คล้อยตามกลุ่มของตนเอง หากไม่คล้อยตามก็จะเป็นบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งนี้คณะรักษาความสงบแห่งชาติมีการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ของทหาร เช่นภารกิจของทหาร หรือพฤติกรรมของทหาร มักจะใช้น้ำเสียงมุ่งมั่น จริงจัง และอีกเหิม ตลอดจนคอย

เสริมสร้างกำลังใจให้กับประชาชนเพื่อเน้นย้ำว่า กลุ่มของตนเองจะนำพาประเทศชาติไปสู่ความสงบสุขได้ โดยเร็ว อาจจะกล่าวได้ว่า ทหาร เป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมของผู้รับสาร คือ ประชาชนผ่านบทเพลงที่ผลิตและเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ อนึ่งผู้ส่งสารมีอำนาจเหนือกว่าผู้รับสาร ดังนั้นจึงมีบทบาทในการกำหนดวาทกรรม ชุดความคิดต่าง ๆ และสามารถชักจูงความคิดของผู้รับสารได้ง่าย โดยถ่ายทอดผ่านกลวิธีทางภาษา เพื่อโน้มน้าวใจให้ประชาชนคล้อยตามชุดความคิด หรือทัศนคติของกลุ่มตนเอง นอกจากนี้หากมีกลุ่มประชาชนไม่คล้อยตาม หรือไม่เห็นด้วย และแสดงความคิดเห็นทางลบ อาจจะถูกดำเนินคดีเป็นไปตามประมวลกฎหมายมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 (ธนวัตร มัททวิวงศ์, 2559, หน้า 252) ซึ่งเป็นอำนาจของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติในการบริหารประเทศ ซึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอยู่เหนืออำนาจศาลและอำนาจทั้งปวงในประเทศไทย ทั้งนี้ผู้รับสารอาจจะต้องตระหนัก เกรงกลัว และปฏิบัติตาม ในขณะเดียวกัน ก็เป็นการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ส่งผลทำให้ประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

1.3 วิธีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมในวาทกรรมความสงบสุขของชาติในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

การวิเคราะห์วิธีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นการกำกับทางสังคมที่มีผลต่อกระบวนการผลิต และการตีความวาทกรรม ตลอดจนผลของวาทกรรมที่มีต่อสังคม ซึ่งก็คือบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่สื่อผ่านภาษาในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง พบว่า ภาษาสะท้อนให้เห็นความคิดเบื้องหลังทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่แฝงอยู่ภายใต้กรอบความสงบสุขของชาติ อาจกล่าวได้ว่า ทหารต้องการทำให้เกิดความเสถียรภาพทางการเมืองการปกครองไทยให้เข้มแข็งขึ้น ตลอดจนมีความมุ่งหวังว่าประชาชนในชาติจะเกิดความปรองดอง และประเทศชาติจะเกิดความสงบสุขโดยเร็ว ความคิดเบื้องหลังทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่แฝงอยู่ภายใต้กรอบความสงบสุขของชาติ มีทั้งหมด 3 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจษ์สวัสดิ์ ครองภูมิ (2558, หน้า 68-69) ได้แก่ ประการที่ 1 ความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนพระมหากษัตริย์ โดยแสดงให้เห็นถึงการปกป้องพิทักษ์รักษา เทิดทูน เห็นคุณค่าและแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในความเป็นชาติอย่างเปี่ยมล้น ประการที่ 2 ความปรองดอง สามานฉันท์ อันเป็นพันธกิจหลักในการเข้าควบคุมอำนาจของคณะรักษาความสงบสุขแห่งชาติ เพลงส่วนใหญ่มุ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความรัก ความสามัคคีภายในชาติบ้านเมือง หากประชาชนมีความรักซึ่งกันและกัน ย่อมเชื่อได้ว่าสังคมจะก้าวข้ามความขัดแย้งที่ผ่านมาได้ ประการที่ 3 ความเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยสื่อให้เห็นถึงความสำคัญในความเข้าใจลักษณะของพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยของไทย การเคารพกติกากฎระเบียบของสังคม รวมไปถึงยอมรับในระดับทางสังคมตนเองและปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มกำลังความสามารถ เมื่อพิจารณาความคิดเบื้องหลังทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่แฝงอยู่ภายใต้กรอบความสงบสุขของชาติ ทั้งหมด 3 ประการข้างต้น โดยประมวลเข้ากับวิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงอย่างมากในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2556-2557 ซึ่งทหารเข้ามามีบทบาทและแทรกแซงทางการเมือง โดยการรัฐประหารยึด

อำนาจจากรัฐบาล เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ อันมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ เพื่อหวังจะให้ประชาชนเป็นบุคคลที่พึงประสงค์ของกลุ่มตน ตลอดจนให้ประเทศไทยสงบสุขโดยเร็วที่สุด

2. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ชุดความคิดที่ปรากฏในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบสุขแห่งชาติ ชี้ให้เห็นว่าคณะรักษาความสงบแห่งชาติพยายามจะสร้างภาพลักษณ์ด้านบวกเกี่ยวกับทหารและชาติไทย อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทพ บุญตานนท์ (2560) เรื่อง “เพลงมาร์ชทหารกับการสร้างภาพลักษณ์กองทัพผู้ปกป้องชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์” ที่ค้นพบว่า เพลงมาร์ชทหารเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการสร้างภาพลักษณ์ให้แก่กองทัพ ซึ่งเนื้อหาของเพลงมาร์ชทหารมีพัฒนาการตามสถานการณ์ทางการเมือง อีกทั้งการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ของทหาร เช่น ภารกิจของทหาร หรือ คุณสมบัติของทหาร มักจะมีการโน้มน้าวใจของทหาร เนื่องจากอาจจะต้องการให้ประชาชนมองเห็นแต่สิ่งที่ดีของกลุ่มตนเอง เพื่อให้ประชาชนกลายเป็น “พวกเรา” ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุนทรี โชติดิตร (2560, 122) ที่ว่า การโน้มน้าวใจสามารถกำหนดความคิดของผู้บริโภคความทรงจำอันนำไปสู่การต่อยอดความเชื่อและกำหนดพฤติกรรมได้

เป้าหมายหรือผลที่ต้องการบรรลุในการสื่อสารของคณะรักษาความสงบสุขแห่งชาตินั้น เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยจะพบว่า คณะรักษาความสงบแห่งชาติผลิตและเผยแพร่บทเพลงไว้เพื่อโน้มน้าวใจประชาชนไทยให้คล้อยตามกลุ่มของตนเอง หากไม่คล้อยตามก็จะเป็นบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ ลักษณะเช่นนี้อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการครอบงำโดยกำหนดพฤติกรรมของประชาชนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังของกลุ่มตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Van Dijk (2006, pp. 359) ที่กล่าวว่า การครอบงำสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งจากข้อความที่เป็นตัวบท (text) และการพูดคุย (talk) โดยได้กล่าวถึงการครอบงำทั้งในมิติของการใช้อำนาจในทางมิชอบทางสังคม (social power abuse) การควบคุมความคิดทางปริชาน (cognitive mind control) และการมีปฏิสัมพันธ์ทางวาทกรรม (discursive interaction) โดยการเน้นสิ่งที่ดีของ “พวกเรา” และการเน้นสิ่งที่ไม่ดีของ “พวกเขา” เป็นต้น

การโน้มน้าวใจด้วยผลิตและเผยแพร่บทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์ความรุนแรงทางการเมืองขึ้น จนทำให้เกิดความขัดแย้งของประชาชนจำนวนหนึ่ง ถือเป็นอำนาจละมุน (soft power) ที่ทหารต้องการให้ประชาชนเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากประชาชนที่ไม่พึงประสงค์เป็นประชาชนที่พึงประสงค์ตามที่ทหารมุ่งหวัง โดยไม่ได้ใช้อำนาจบังคับขู่เข็ญ (hard power) เพื่อบีบบังคับให้ประชาชนต้องยอมปฏิบัติตามสิ่งที่ทหารต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของ อิงอร เนตรานนท์ (2563) ที่อธิบายว่า นักการทหารใช้พลังอำนาจซอฟต์แวร์หรืออำนาจละมุน โดยมีพื้นฐานเกาะเกี่ยวกับพลังอำนาจแห่งชาติของไทย ได้แก่ สังคม วัฒนธรรม ภาษา อาหาร หรือการท่องเที่ยว เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ (national security)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมบางประการ ยังสอดคล้องกับข้อสรุปในงานวิจัยเรื่อง “การใช้สื่อในการสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง: ศึกษาจากเพลงของทางราชการ (พ.ศ. 2475-พ.ศ. 2530)” ของ นฤมล ทับจุมพล (2531) ที่กล่าวว่า เพลงของทางราชการนั้นถูกนำมาใช้

ใน การสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองมาโดยตลอด ซึ่งอุดมการณ์หลักที่มักถูกนำเสนอ คือ อุดมการณ์เกี่ยวกับชาติ และการจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ นอกจากนั้นอุดมการณ์ยังพบข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ แม้ว่าเพลงทั้งหมดจะมีอุดมการณ์หลักที่คล้ายคลึงกันแต่ลักษณะของสารในเพลงที่ประพันธ์ขึ้นและเผยแพร่ต่อประชาชนแต่ละช่วงนั้นจะมีความต่างกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เพลงในแต่ละช่วงถูกประพันธ์ขึ้นเพื่อตอบโจทย์ที่ต่างกันตามปัญหาของรัฐบาลแต่ละยุคสมัย อีกทั้งประเด็นในชุดความคิดเกี่ยวกับประชาชน และประชาธิปไตย ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยิ่งลักษณ์ บุญเก็บ (2552) ที่ศึกษาเรื่อง “การใช้เพลงปลุกใจในฐานะสื่อประสัมพันธ์ให้คนไทยสำนึกรักชาติของกองทัพบก พ.ศ. 2547-2550” ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นเรื่องของการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ การแสดงความรู้รักสามัคคีของคนในชาติ และการแสดงถึงบทบาทของทหารที่เสียสละเพื่อปกป้องชาติ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยในประเด็นชุดความคิดเกี่ยวกับทหารยังสื่อให้เห็นว่า คณะทหารมีบทบาทเป็นผู้พิทักษ์ (guardians) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพร สีหา (2559, หน้า 126-127) เรื่อง “ความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557” ที่ชี้ให้เห็นว่า หากความรุนแรงยังคงเกิดขึ้นตลอดจนประชาชนเสียชีวิตและบาดเจ็บ ทหารจะเข้ามาคลี่คลายสถานการณ์ความรุนแรงที่รัฐบาลไม่สามารถจัดการได้ โดยปกป้องประเทศและประชาชน เพื่อให้สถานการณ์บ้านเมืองได้ดำเนินหน้าต่อไป

อย่างไรก็ตาม วาทกรรมที่ถูกสื่อผ่านบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ดังที่ผลการวิจัยนำเสนอไปข้างต้นนั้น เป็นเพียงการสื่อชุดความคิดผ่านกลวิธีทางภาษาส่วนหนึ่งเท่านั้น ไม่สามารถมองเป็นภาพเหมารวม (stereotype) ได้ ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับทฤษฎีของ ภัททิรา วิภาวิญญู (2558, หน้า 159) เรื่อง “กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ” ที่แสดงทฤษฎีว่า การตีความภาษาในตัวบทที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติต้องการส่งไปให้ประชาชนนั้น ไม่อาจนำมาพิจารณาเพียงหลักฐานทางภาษาเท่านั้น หากแต่ยังต้องอาศัยการตีความจากตัวบทโดยการอาศัยประสบการณ์และทฤษฎีของผู้รับวาทกรรมที่แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าผู้รับวาทกรรมจำเป็นต้องตระหนักว่า วาทกรรมทางการเมืองนั้นย่อมมีเป้าหมายในการแสวงหาและรักษาอำนาจทางการเมือง ดังนั้นการที่ประชาชนในสังคมจะมีความเท่าทันในวาทกรรมใดก็ตาม ก็ควรที่จะต้องพิจารณาชุดความคิดที่แฝงอยู่ในวาทกรรมนั้นด้วย เพื่อให้เกิดความรู้อย่างเท่าทันนั่นเอง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาชุดความคิดที่ปรากฏในบทเพลงที่ผลิตโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (critical discourse analysis) เท่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ตัวบทที่ใช้ในการวิเคราะห์นอกจากหลักฐานทางภาษาแล้ว ยังมีภาพเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่ปรากฏผ่านวิดีโอในโซเชียลมีเดีย ที่สามารถสื่อให้เห็นชุดความคิดต่าง ๆ ได้ ความสำคัญและน่าสนใจดังกล่าวควรนำแนวคิดที่กำลังน่าสนใจในปัจจุบัน คือ วาทกรรมหลากหลายรูปแบบ (multimodal discourse analysis) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ต่อไป

บรรณานุกรม

- ณิชาพร แก้วสกลิต. (2563). การศึกษาการสร้างสรรคงานเพลงเพื่อสะท้อนสังคมของวงเยนา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เทพ บุญตานนท์. (2560). เพลงมาร์ชทหารกับการสร้างภาพลักษณ์กองทัพผู้ปกป้องชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์. *วารสารมนุษยศาสตร์สาร*, 17(2), หน้า 129-171.
- ธนวัตร มัททวิวงศ์. (2559). การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นฤมล ทับจุมพล. (2531). การใช้สื่อในการสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง: ศึกษาจากบทเพลงของทางราชการ (พ.ศ. 2475-พ.ศ. 2530). วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาพร สีหา. (2559). ความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยมาศ มawang. (2564). อำนาจของภาษาที่มีต่อวาทกรรม: อำนาจของวาทกรรมชาตินิยมในเพลงปลุกใจ. *วารสารมังรายสาร*, 9(2), หน้า 51-58.
- ภัททิรา วิภาวิญญู. (2558). กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ. *วารสารศิลปศาสตร์*, 15(2), หน้า 145-161.
- ยิ่งลักษณ์ บุญเก็บ. (2552). การใช้เพลงปลุกใจในฐานะสื่อประสัมพันธ์ให้คนไทยสำนึกรักชาติของกองทัพบก พ.ศ. 2547-2550. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุจส์สวัสดิ์ ครองภูมิทร์. (2558). มายาคติในบทเพลงของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนทรี โชติติลล. (2560). บุญ: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิงอร เนตรานนท์. (2563). พล้งอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของชาวไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 11(1), หน้า 33-47.
- เอกจิต สว่างอารมณ์. (2560). การศึกษาวาทกรรม “ประชามติ” ของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ผ่านรายการคืนความสุขให้คนในชาติ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์และนวัตกรรมการบริหาร, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. London: Longman.
- Van Dijk. (2006). Discourse and Manipulation. *Discourse & Society*, 17(3), pp. 359-383.

ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการสาธารณะของ
เทศบาลเมืองบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
Satisfaction of Service Recipients towards Public
Services of Bangkaew Town Municipality, Bang Phli
District, Samut Prakarn Province

วันที่รับบทความ: 31 มกราคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ: 17 มีนาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ: 21 มีนาคม 2566

ศิริกุล บัวแก้ว¹

วัชรพล ยวงวิชัย²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการของเทศบาลเมืองบางแก้ว ในมิติด้านคุณภาพ 4 ด้าน คือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และ 2) ประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการของเทศบาลเมืองบางแก้ว ในการให้บริการ 5 ภารกิจ คือ งานด้านการศึกษา งานด้านการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ งานด้านเทศกิจหรือป้องกันสาธารณสุข งานด้านพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม และงานด้านสาธารณสุข และ 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคเพื่อหาแนวทางพัฒนาการให้บริการ ประชากรที่ศึกษาเป็นประชาชนที่มารับบริการ จำนวน 400 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่าประชาชนที่มารับบริการของเทศบาลเมืองบางแก้ว มีความพึงพอใจต่อการให้บริการ 5 ภารกิจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 คิดเป็นร้อยละ 95.40 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน คิดเป็นร้อยละ 95.15 โดยมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มช่องทางการให้บริการทางออนไลน์ และลดขั้นตอนการบริการเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการขอรับบริการ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ การให้บริการสาธารณะ ผู้รับบริการ ผู้ให้บริการ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: surikun.b@dru.ac.th

² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
vatcharapon.y@dru.ac.th

Satisfaction of Service Recipients towards Public Services of Bangkaew Town Municipality, Bang Phli District, Samut Prakarn Province

Received: January 31, 2023

Revised: March 17, 2023

Accepted: March 21, 2023

Sirikun Buakaew ¹

Vatcharapon Yongvanichaya ²

Abstract

The purposes of this research were to (1) assess the level of recipients' satisfaction with Bangkaew Town Municipality's service in terms of service sequences, platforms, servitors, and facilities, (2) examine the users' satisfaction regarding five missions of the municipality: education, public places cleaning, prevention and mitigation, community and social welfare growth, and public health, and (3) explore difficulties for service development guidelines. Four hundred people using the service participated, as the sample group, and completed the questionnaires. The data was analyzed using descriptive statistics including percentages, means, and standard deviations. Major research findings indicated that the sample group rated their highest gratifications towards the Bangkaew Town Municipality's missions ($\bar{X}$ = 4.77), which accounted for 95.40%. Considering each aspect revealed that the sample group rated their highest gratifications, which accounted for 95.15%. Besides the sample group recommended the municipality to launch an online platform as well as to simplify the service steps, promoting speed and convenience for the recipients.

Keywords: satisfaction, public services, recipients, servitors

¹ Lecturer, Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: sirikun.b@dru.ac.th

² Lecturer, Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: vatcharapon.y@dru.ac.th

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการกิจการสาธารณะในระดับท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนจึงทำให้สามารถดูแลและช่วยเหลือประชาชนเป็นไปอย่างครอบคลุมและทั่วถึง (โกวิทย์ พวงงาม, 2555, หน้า 45) ในด้านบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะต้องพิจารณาถึงกำลังเงิน กำลังงบประมาณ กำลังคน กำลังความสามารถของอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้และหน้าที่ความรับผิดชอบต้องเป็นผลประโยชน์ของท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากเป็นภาระหรือนโยบายซึ่งรัฐบาลต้องการความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศ ไม่ควรมอบให้ท้องถิ่นดำเนินการ เช่น งานทะเบียนที่ดิน และการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2552, หน้า 68) อีกทั้งรัฐธรรมนูญยังบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ในการทำนุบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น รวมทั้งยังสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการอบรมของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวดที่ 14 มาตรา 250 ที่บัญญัติว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น” จากอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังที่กล่าวมาในข้างต้น ส่งผลให้ท้องถิ่นต้องดำเนินการให้บริการแก่ประชาชนอย่างเป็นระบบเน้นประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารราชการแผ่นดิน

ดังนั้น การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นไปเพื่อเอื้อให้เกิดกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและเพื่อส่งเสริมท้องถิ่นให้มีศักยภาพสูง กล่าวคือ สามารถช่วยให้ท้องถิ่นจัดการตนเองได้ การพัฒนาและส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีศักยภาพสูงขึ้นนั้นในแต่ละพื้นที่อาจมีแนวทางการส่งเสริมที่แตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมในหลายมิติ เช่น บริบทของท้องถิ่น ลักษณะของผู้นำท้องถิ่น ระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ระดับความเข้มข้นทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น

ในช่วงที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุค “ไทยแลนด์ 4.0” เป็นยุคที่ประเทศไทยต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยในหลายมิติ เช่น มิติเศรษฐกิจ มิติสังคมและชุมชน มิติการเมืองและวัฒนธรรม และมิติในการพัฒนาสารสนเทศ ในขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานของภาครัฐ ที่ทำหน้าที่และรับผิดชอบต่องานพัฒนาในระดับชุมชนท้องถิ่นโดยตรง ก็จำเป็นต้องปรับตัวเองเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาให้เป็นไปตามหลักการไทยแลนด์ 4.0 อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การปรับตัวสามารถทำได้ในหลายลักษณะ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความเหมาะสมและประโยชน์ที่จะได้รับเป็นสำคัญ ส่งผลให้ท้องถิ่นต้องดำเนินการให้บริการแก่ประชาชนอย่างเป็นระบบ เน้นประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารราชการแผ่นดิน และช่วยดูแลประชาชนเป็นภารกิจส่วนหนึ่งของการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่ท้องถิ่นในการปกครองตนเอง โดยรัฐจะ

มอบหมายให้ท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งหรือหลายท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการในการบริหารงานตามภารกิจต่าง ๆ เพื่อแก้ไขและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นตลอดจนการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ท้องถิ่นที่ได้รับมอบหมายจะจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรโดยผลแห่งกฎหมายและนโยบายของรัฐ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และรับผิดชอบในขอบเขตพื้นที่ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ความเป็นอิสระในการบริหารงบประมาณและการบริหารงานในระดับหนึ่ง จะเห็นได้ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจปกครองจากส่วนกลางให้แก่ท้องถิ่น เพื่อให้สามารถสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างตรงเป้าหมาย และเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่นด้วยตนเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เองผู้บริหารและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกคน จึงต้องมีส่วนช่วยกันอย่างเต็มที่ ท้องถิ่นทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องดังกล่าว จะต้องให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการ ตลอดจนคุณภาพการให้บริการที่จะสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนผู้รับบริการ

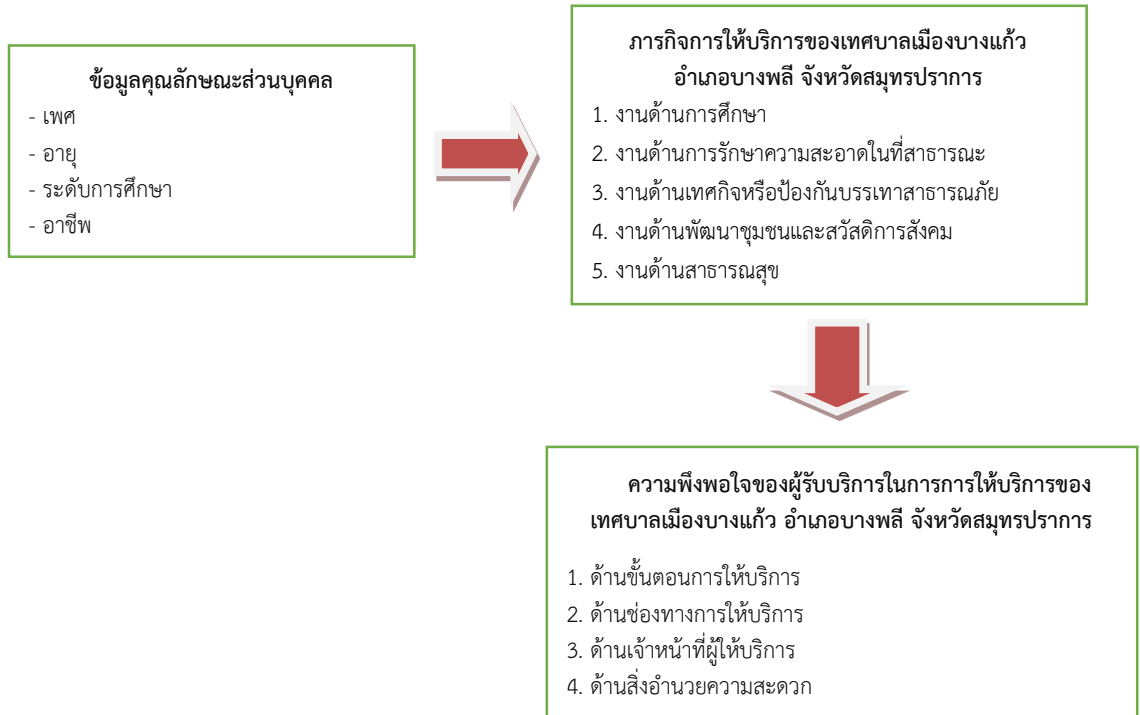
จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เทศบาลเมืองบางแก้วจึงให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิบัติราชการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ครอบคลุมถึงคุณภาพในการให้บริการและการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานของเทศบาลเมืองบางแก้ว สามารถบริการประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการให้บริการ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานจะต้องรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เทศบาลเมืองบางแก้วจึงได้ทำการศึกษาประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการ ในมิติด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อนำผลการประเมินที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลเมืองบางแก้ว ในมิติด้านคุณภาพการให้บริการ 4 ด้าน คือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลเมืองบางแก้ว มิติด้านคุณภาพการให้บริการ 5 ภารกิจ คือ งานด้านการศึกษา งานด้านการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ งานด้านเทคนิคหรือป้องกันสาธารณภัย งานด้านพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม และงานด้านสาธารณสุข
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลเมืองบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ใน 5 ภารกิจ ได้แก่ งานด้านการศึกษา งานด้านการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ งานด้านเทศกิจหรือป้องกันบรรเทาสาธารณภัย งานด้านพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม และงานด้านสาธารณสุข ระยะเวลาการศึกษาระหว่างเดือนตุลาคม 2564 ถึง เดือนกันยายน 2565

ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มารับบริการและเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของเทศบาลเมืองบางแก้ว รวมจำนวน 400 คน จำแนกเป็น อาชีพราชการและรัฐวิสาหกิจ จำนวน 14 คน อาชีพค้าขายและอาชีพอิสระ 70 คน อาชีพเกษตรกรรม ทำสวน ประมง จำนวน 147 คน อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 15 คน พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 42 คน นักเรียนและนักศึกษา จำนวน 56 คน และผู้ประกอบการและเจ้าของกิจการ จำนวน 54 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และประเภทของงานที่มามีติดต่อขอรับบริการที่เทศบาลเมืองบางแก้ว จำนวน 5 รายการ ได้แก่ งานด้านการศึกษา งานด้านการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ งานด้านเทคนิคหรือป้องกันสาธารณภัย งานด้านพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม และงานด้านสาธารณสุข

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางแก้ว ซึ่งครอบคลุมระดับของความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ประสานงานกับบุคลากรหัวหน้าผู้รับผิดชอบส่วนงานในเทศบาลเมืองบางแก้ว เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลกับผู้รับบริการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยขอความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถามกรอกข้อมูลส่วนตัวและระดับความพึงพอใจหลังจากการรับบริการจากส่วนงานของเทศบาลเมืองบางแก้ว ลงในแบบสอบถาม
3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมด จำนวน 400 ฉบับ ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ได้ทั้งสิ้น 400 ฉบับ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (statistical package for the social science) จากแบบสอบถามโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล (editing) โดยผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทุกฉบับ
2. การลงรหัส (coding) นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาลงรหัสตามที่ได้กำหนดไว้สำหรับแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิด (open-ended) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (content Analysis)
3. การประมวลผลข้อมูลที่ลงรหัสแล้ว โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์
4. ส่วนข้อคำถามปลายเปิดจากแบบสอบถามได้นำมาสรุปและนำมาอภิปรายผลด้วย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการในการใช้บริการของเทศบาลเมืองบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ในมิติด้านคุณภาพการให้บริการ 4 ด้าน ตามภารกิจการให้บริการประชาชน 5 ภารกิจ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ จำแนกตามคุณภาพการให้บริการของเทศบาลเมืองบางแก้ว 4 ด้าน พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 รองลงมา คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 และด้านขั้นตอนการให้บริการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านช่องทางการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 แสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลเมืองบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ต่อคุณภาพการให้บริการรายด้านและภาพรวม

ด้านความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)
ด้านขั้นตอนการให้บริการ	4.70	0.33	94.00
ด้านช่องทางการให้บริการ	4.69	0.31	93.80
ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	4.83	0.25	96.60
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.81	0.24	96.20
รวม	4.76	0.28	มากที่สุด

2. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลเมืองบางแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 คิดเป็นร้อยละ 95.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกภารกิจ โดยภารกิจที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานด้านรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 รองลงมา คือ งานด้านพัฒนาชุมชน และสวัสดิการสังคม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 งานด้านการศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.74 และงานด้านสาธารณสุข ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คืองานด้านเทศกิจหรือป้องกันบรรเทาสาธารณภัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 แสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มาติดต่อรับบริการจาก เทศบาลเมืองบางแก้ว ภาพรวมและรายด้านตามภารกิจการให้บริการ 5 ด้าน

ด้านความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)
ด้านการศึกษา	4.74	0.34	94.80
ด้านการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ	4.88	0.23	97.60
ด้านเทศกิจหรือป้องกันสาธารณภัย	4.67	0.35	93.40
ด้านพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม	4.83	0.25	96.60
ด้านสาธารณสุข	4.73	0.33	94.60
รวม	4.77	0.28	95.40

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลเมืองบางแก้ว พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกภารกิจในการประเมินทั้ง 5 ภารกิจ โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.77 หรือคิดเป็นร้อยละ 95.40 หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือด้านการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ และรองลงมา คือด้านพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และชี้ให้เห็นว่าเทศบาลเมืองบางแก้วได้ทุ่มเทพทรัพยากร ทั้งคน เงินและทรัพยากรอื่น ๆ ของหน่วยงานเพื่อตอบสนองความต้องการประชาชนโดยเฉพาะงานในด้านการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะและงานด้านพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดการวัดความพึงพอใจของ Hokanson (1995, p. 16) ที่อธิบายว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ ได้แก่ พนักงานมีความสุภาพ (courteous employees) พนักงานมีความรู้ความสามารถ (knowledgeable employees) ความตรงเวลาในการเรียกเก็บเงิน (billing timeliness) คุณภาพของบริการ (service quality) การให้บริการที่รวดเร็ว (quick service) พนักงานให้บริการดี (helpful employees) พนักงานให้บริการอย่างเป็นมิตรภาพ (friendly employees) และผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยประเมินผลการกระจายอำนาจของไทยในระดับชาติ โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วิรัชศักดิ์ เครือเทพ และคณะ, 2558, หน้า 66) ที่พบว่า ผลการกระจายอำนาจทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการสาธารณะมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะด้านสาธารณสุขป็นพื้นฐาน ทำให้ประชาชนพึงพอใจอีกทั้งยังช่วยลดค่าใช้จ่ายได้อีกทางด้วย

อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินที่ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คืองานด้านเทศกิจหรือป้องกันบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นเพราะช่วงเวลาของการเก็บข้อมูลมีข่าวสารการเกิดสาธารณภัยรุนแรงหลายครั้งในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นน้ำท่วมและเพลิงไหม้ และบางแห่งมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก อาทิ ไฟไหม้ดับ Moutain B จังหวัดชลบุรี, ไฟไหม้สถานทูตเยอรมัน ถนนสาทร กรุงเทพฯ, ไฟไหม้

ตึกกระทรวงพลังงาน กรุงเทพฯ เป็นต้น สถานการณ์ดังกล่าวอาจจะทำให้ผู้มาใช้บริการรับรู้ข่าวสารและมีความตื่นตัว อีกทั้งมีความคาดหวังต่อการให้บริการจากหน่วยงานภาครัฐที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้มาใช้บริการซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการให้บริการในคำถามปลายเปิด คือ ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ในการให้บริการนอกพื้นที่ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อเพิ่มความสะดวกและรวดเร็วในการให้บริการมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเน้นให้เพิ่มช่องทางการให้บริการและรูปแบบการให้บริการที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การบริการออนไลน์ เพื่อความสะดวกในการยื่นคำร้อง เป็นต้น

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านการประเมินความพึงพอใจที่มีต่องานบริการทั้ง 4 งาน พบว่าผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก แสดงให้เห็นว่าเทศบาลเมืองบางแก้ว จัดให้มีบุคลากรเพื่ออำนวยความสะดวก และให้คำแนะนำประชาชนผู้เข้ามาติดต่องานราชการ บุคลากรให้บริการด้วยความเต็มใจยิ้มแย้มแจ่มใส และจัดให้บริการอย่างเป็นธรรมชาติตามลำดับก่อน-หลัง อีกทั้งยังได้จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการแก่ประชาชนในการมาติดต่อรับบริการที่หน่วยงาน เช่น มีที่นั่งพักรอการติดต่อ มีป้ายบอกทาง มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับผู้มาติดต่อกับหน่วยงาน รวมทั้งจัดให้มีมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคของไวรัสโคโรนา (Covid-19) โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจวัดอุณหภูมิ และลงชื่อผู้มาติดต่อราชการก่อนเข้าไปติดต่องานในสำนักงาน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยการประเมินระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางแก้ว พบว่า หน่วยงานมีการจัดให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน มีปัจจัยที่สนับสนุนต่อการให้บริการจนทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการที่ดี อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการประเมินเพื่อทำให้ประชาชนได้รับบริการที่ดียิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ ผลการวิจัยบ่งชี้ว่าหน่วยงานได้ระดับคะแนนสูงในภาพรวม ดังนั้นหน่วยงาน จึงควรนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการให้บริการในด้านต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้นไปเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับบริการสาธารณะที่ดีและมีประโยชน์ต่อสาธารณะโดยรวม โดยการวางแผนยุทธศาสตร์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติการและจัดทำโครงการเพื่อพัฒนางานใน 5 ภารกิจที่ประเมินซึ่งเป็นภารกิจพื้นฐานให้บริการประชาชนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ดียิ่งขึ้นไปโดยเฉพาะงานด้านเทคนิคหรือป้องกันบรรเทาสาธารณภัย ที่มีผลการประเมินในลำดับที่ 5 เช่น การเพิ่มช่องทางการให้บริการแบบออนไลน์ หรือทางระบบอินเทอร์เน็ตเพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชน หรือมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ทำงานเชิงรุก เดินทางไปให้บริการนอกสถานที่ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ผู้รับบริการในพื้นที่ อีกทั้งยังประหยัดค่าใช้จ่ายของประชาชนในการเดินทางมาขอรับบริการที่หน่วยงาน

2. ด้านช่องทางการให้บริการ จากผลการประเมินมิติคุณภาพการให้บริการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดทุกด้าน อย่างไรก็ตามหน่วยงานควรพัฒนาระบบการให้บริการในด้านช่องทาง

การให้บริการให้มีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบที่ติดต่อโดยตรงกับหน่วยงานกับรูปแบบออนไลน์ เช่น การยื่นเอกสารออนไลน์ ยื่นคำร้องออนไลน์ หรือการตอบคำถามของผู้ใช้บริการผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (Covid-19) ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้รับความสะดวก และลดการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวทั้งต่อเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนอีกด้วย

3. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน หน่วยงานควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะนโยบาย ดำเนินการโครงการต่างๆ ร่วมกัน และตรวจสอบการให้บริการสาธารณะของหน่วยงาน รวมทั้งการนำแนวทางการบริการกิจการสาธารณะในรูปแบบใหม่มาใช้ Kotler and Armstrong (2008, p. 156) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการของรัฐ เช่น การเพิ่มช่องทางการให้บริการออนไลน์ การบริหารจัดการแบบเครือข่าย (network) ที่เป็นการทำงานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม โดยให้ความสำคัญกับความร่วมมือของหลายภาคส่วน (partnership)

บรรณานุกรม

- โกวิท พวงงาม. (2555). การปกครองท้องถิ่นว่าด้วยทฤษฎี แนวคิดและหลักการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอเชียเพรส.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2552). หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- วีรศักดิ์ เครือเทพ และคณะ. (2558). สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอเชิงนโยบาย 15 ปี การกระจายอำนาจของไทย. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Hokanson, S. (1995, September 29). The Deeper You Analyze, the More You Satisfy Customers. Marketing News, p. 16.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2008). Marketing: An introduction. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Osborne, P., & Stephen, G. (2010). The New Public Governance: Emerging perspective on the theory and practice of Public Governance. New York: Routledge.

วัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียน เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

Jewish Culture in the Belief of Christians in Bangkok

วันที่รับบทความ: 26 มกราคม 2566

พอฤทัย นิลประพัฒน์¹

วันที่แก้ไขบทความ: 9 เมษายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ: 10 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยฉบับนี้มีความมุ่งหมายสองประการ ประการแรกคือ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชาวคริสเตียนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประการที่สองคือ เพื่อศึกษาลักษณะของวัฒนธรรมยิวที่ปรากฏในวิถีความเชื่อของคริสเตียน ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์เป็นระเบียบหลักสำคัญจากการศึกษาพบว่า ความเป็นมาของชาวคริสเตียนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วง คือ ช่วงบุกเบิกของการเผยแผ่ศาสนา (ค.ศ. 1828-1878) ช่วงการขยายตัวของคริสตจักรในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (ค.ศ. 1878-1934) และช่วงการก่อตั้งสภาคริสตจักรในประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน (ค.ศ. 1934-ปัจจุบัน) ด้านลักษณะของวัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีทั้งในด้านการมีจุดกำเนิดร่วมกัน คือ คัมภีร์โบราณของทั้งสองศาสนา และมีผู้นำทางศาสนาถ่ายทอดอบรม สอนสั่งในสมาชิกของสังคมคริสเตียน วิเคราะห์จากข้อมูลหลักฐานสำคัญคือ คัมภีร์โบราณที่ชาวยิวและคริสเตียนให้ความสำคัญร่วมกัน คือ คัมภีร์โทราห์ของชาวยิว และคัมภีร์ 5 เล่มแรกในภาคพันธสัญญาเดิมของคริสเตียน ซึ่งถือว่ามีจุดเริ่มต้นหรือจุดกำเนิดร่วมกัน ส่งผลให้ศาสนพิธีของทั้งสองศาสนามีความสัมพันธ์กัน คือ พิธีปัสกา เทศกาลเพนเทคอสต์ เทศกาลอยู่เพิงของชาวยิว และพิธีมหาสนิท เทศกาลฉลองการเก็บเกี่ยว การจัดค่ายประจำปีของคริสเตียน ในปัจจุบันคริสตจักรทั้งสามแห่งในพื้นที่ศึกษายังคงให้ความสำคัญและถ่ายทอดภายในสมาชิก นอกจากนี้ พระคัมภีร์ของคริสเตียนในภาคพันธสัญญาใหม่ได้กล่าวถึงผลดีของการเชื่อมต่อระหว่างชาวยิวกับคริสเตียน ดังนั้น คริสเตียนส่วนหนึ่งในพื้นที่กรุงเทพมหานครจึงยังคงมีความผูกพันกับวัฒนธรรมของชาวยิวผ่านพระคัมภีร์ที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน

คำสำคัญ: ยิว วัฒนธรรมยิว วิถีความเชื่อคริสเตียน

¹ อาจารย์ประจำกองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก
e-mail: phoruethai.ni@crma.ac.th

Jewish Culture in the Belief of Christians in Bangkok

Received: January 26, 2023

Phoruethai Nilprapat¹

Revised: April 9, 2023

Accepted: April 10, 2023

Abstract

The objectives of this research are to study the history and background of the Protestant Christian communities in the Bangkok area and the characteristics of Jewish culture that manifest in these communities. The researcher used historical methodology as the main method. From the research, the history of Protestant Christians communities in the Bangkok area can be divided into 3 periods: the pioneering period of missionary work (1828-1878), the expansion period of the church in Bangkok area (1878-1934), and the period of the establishment of the Church of Christ in Thailand to the present (1934-present). It was discovered that the Jewish culture and Christian beliefs in the Bangkok region had a common origin. This origin is the ancient scriptures of the two religions and the religious leaders who transmit these beliefs to the Christian community, based on their analysis of ancient scripture particularly that are held in equal regard by both the Jews and the Christians, namely the Torah and the first five books of the Christian Old Testament. These texts had common origins, resulting in the interconnectedness between the two religions in practices such as the celebrations of the Pascha, the Eucharist, Pentecost (the Festival of Weeks), the Feast of the Tabernacle, and Christian camps. In the present day, the three Christian communities in the study still attach importance to the process of teaching these cultural aspects in their communities. Furthermore, the Christian New Testament mentions the benefits of the connection between the Jews and the Christians. Therefore, the Christian communities in the Bangkok area continue to maintain this connection to Judaism through the shared scriptural heritage.

Keywords: Jewish, Jewish culture, belief of Christians

¹ Lecturer, Department of History Academic Division, Chulachomklao Royal Military Academy, Nakhon Nayok.
e-mail: phoruethai.ni@crma.ac.th

บทนำ

สังคมไทยมีลักษณะของความหลากหลายและประกอบด้วยหลายเชื้อชาติและศาสนาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จวบจนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในแต่ละช่วงเวลาจะมีผู้คนต่างเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อเข้ามาปฏิสัมพันธ์และอาศัยในขอบเขตพื้นที่ ที่น่าสังเกตประการหนึ่งคือ ในสังคมไทยแม้มีการปรากฏอยู่ของชนชาวยิวไม่มากนัก จากการศึกษาข้อมูลของหนังสือ 50 ปี ความสัมพันธ์ไทย-อิสราเอล ของ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ ระบุว่าในช่วงทศวรรษที่ 2540 มีชาวยิวอาศัยอยู่ในไทยประมาณ 300 คน ซึ่งตัวเลขเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละช่วงเวลา (กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา, 2549, หน้า 18) ทว่าในคริสตจักรของผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกาย โปรเตสแตนต์หลายแห่งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ได้รับอิทธิพลแนวความคิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติของชาวยิวมาประกอบในศาสนกิจคริสเตียน

ข้อมูลของสถานเอกอัครราชทูตอิสราเอลประจำประเทศไทย ระบุว่าชาวยิวเริ่มเข้ามาตั้งรกรากในไทยตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยสามี-ภรรยา ชาวยุโรปคู่หนึ่งซึ่งเดินทางมาถึงไทยประมาณ พ.ศ. 2433 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) และเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในกรุงเทพมหานคร ได้ก่อตั้งโรงแรมยุโรป ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาโรงแรมรุ่นแรกในเขตพระนคร บนถนนเจริญกรุง จากนั้นเริ่มมีชาวยิวเดินทางเข้ามาจากยุโรปและตะวันออกกลาง ชาวยิวได้เดินทางเข้ามาในไทยในอีกช่วงเวลา คือ ช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อชาวยิวหนีกองทัพนาซีในยุโรป ชาวยิวที่อาศัยอยู่ก่อนแล้วในไทยได้ต้อนรับและช่วยเหลือชาวยิวที่หนีมา หลายคนมีความเชี่ยวชาญและเป็นผู้ชำนาญการมาจากเยอรมนี การเคลื่อนย้ายของประชากรแสดงให้เห็นถึงความไม่สงบทางการเมืองของโลก ชาวยิวที่อพยพเข้ามาในไทยส่วนใหญ่ทำงานเกี่ยวกับการค้าเพชรพลอยและเครื่องประดับ การค้าด้านต่าง ๆ และให้คำปรึกษารัฐบาลไทยเกี่ยวกับการเกษตร ในช่วงกลางคริสต์ทศวรรษที่ 1960 สมาคมชาวยิวแห่งประเทศไทยได้กลายมาเป็นศูนย์รวมชาวยิวและอีกหนึ่งปีต่อมา ชาวยิวที่มีถิ่นพำนักอยู่ในไทยได้เพิ่มจำนวนขึ้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีผู้นำทางศาสนา และจัดตั้งธรรมศาลาเบธ เอลิเชวา (Beth Elisheva Synagogue Bangkok) ศาสนสถานเพื่อประกอบพิธีของชาวยิวในไทย ถือกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) ซึ่งเป็นทั้งศาสนสถานและศูนย์รวมของชาวยิว (มนชัย พัทธนี และจุลิจจน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2549, หน้า 17) แต่ไม่อาจปรากฏหลักฐานว่าชาวยิวในไทยเผยแพร่ความเชื่อทางศาสนายูดาห์แก่คนไทย ทั้งนี้เนื่องจากความเชื่อของชาวยิวส่วนใหญ่ยึดถือและถ่ายทอดความเชื่อเฉพาะภายในครอบครัวชาวยิวด้วยกันเองเท่านั้น

ศาสนายูดาห์ คือ ศาสนาที่เชื่อในพระเจ้า มิโมเสสเป็นผู้นำทางศาสนา เป็นศาสนาที่เก่าแก่ศาสนาหนึ่งของโลก และเป็นศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับทั้งศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม ศาสนายูดาห์เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 2,000 ปี ก่อนคริสตกาล (เสฐียร พันธรังสี, 2563, หน้า 254, 258, 267) ต่อมาจึงได้เกิดศาสนาคริสต์ มีพระเยซูคริสต์เป็นผู้นำทางศาสนา และศาสนาอิสลาม มีท่านนบีมุฮัมมัดเป็นผู้นำทางศาสนา ความน่าสนใจประการหนึ่งของวัฒนธรรมยิวที่พบได้ชัดเจนในสังคมไทย จะปรากฏในพระคริสตธรรมคัมภีร์และศาสนพิธีของคริสเตียน ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างข้อพระคัมภีร์ที่กล่าวถึงชาวยิวในฉบับภาคพันธสัญญาเดิม ดังนี้

...โมโรเดคัยบันทึกเรื่องนี้และส่งจดหมายไปยังพวกยิวทั้งปวง ผู้อยู่ในมณฑลทั้งปวงของ
กษัตริย์อาหุเอรัส ทั้งใกล้และไกล ชักชวนเขาให้ถือวันที่สิบสี่เดือนอาดาร์ และวันที่สิบห้าเดือน
เดียวกันทุก ๆ ปี เป็นวันที่พวกยิวพ้นจากศัตรูของเขา และเป็นเดือนที่เปลี่ยนความโศกเศร้าเป็น
ความยินดี และการคร่ำครวญเป็นวันรื่นเริงให้แก่เขา...

(สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2006; พระธรรมเอสเธอร์ บทที่ 9, หน้า 674)

เนื้อหาในบทนี้ของพระธรรมเอสเธอร์ จะปรากฏอยู่ทั้งในพระคัมภีร์ของชาวยิวและชาวคริสเตียน
ปัจจุบันชาวยิวยังคงให้ความสำคัญกับเทศกาลปูริม อันระลึกถึงเหตุการณ์ที่พระเจ้าทรงช่วยเหลือชาวยิว
ส่วนชาวคริสเตียนก็ยังคงศึกษาพระคัมภีร์ในบทนี้และให้ความสำคัญในเรื่องการอดอาหารอธิษฐานเนื่องจาก
พระนางเอสเธอร์ได้ให้ชาวยิวในเมืองนี้อดอาหารอธิษฐานเพื่อเธอจนสำเร็จดังมุ่งหมาย นอกจากนี้ ผู้วิจัย
ยังพบอิทธิพลของวัฒนธรรมยิวในศาสนพิธีของคริสเตียน อาทิ คำสอนในคริสตจักร การให้ความสำคัญกับ
การนับปฏิทินของชาวยิว การให้ความสำคัญกับเทศกาลของชาวยิวที่บันทึกในพระคริสตธรรมคัมภีร์ ซึ่ง
ปรากฏอย่างเด่นชัด ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียน คือ บุคคลผู้นับถือ
ในศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ยังไม่มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลทางวัฒนธรรมยิวที่มีต่อผู้ที่
นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ในสังคมไทย ทั้งที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในงานวิชาการ
สำหรับผู้สนใจศึกษา หรือนำไปประกอบการศึกษาเชิงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิสราเอลในมิติ
ทางด้านวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น จากที่มีการเผยแพร่ข้อมูลความสัมพันธ์ทั้งทางการทูต กล่าวคือ ไทยกับ
อิสราเอลสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ. 1954 (พ.ศ. 2497)
อิสราเอลมีสถานเอกอัครราชทูตประจำกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ ค.ศ. 1957 (พ.ศ. 2500) (มูลนิธิธรรม
ไทย-อิสราเอล ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2541, หน้า 177)
อิสราเอลถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีการสนับสนุนและช่วยเหลือไทย ในด้านการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน
ดังเช่น โครงการหุบกระพง ซึ่งเป็นโครงการพระราชดำริโครงการแรก ที่ได้รับความร่วมมือจากอิสราเอลด้าน
การพัฒนาชนบทใน “โครงการไทย-อิสราเอล” เมื่อ พ.ศ. 2509 นอกจากนี้ ประเทศอิสราเอลยังสนับสนุน
โครงการของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ โดยส่งผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมดำเนินการ ในการนี้ ได้นำระบบการจัดตั้ง
สหกรณ์เข้ามาดำเนินการในโครงการหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 1 และ 2 ในเขตพื้นที่ภาคใต้ (มูลนิธิธรรม
ไทย-อิสราเอล ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2541, หน้า 45-46)
แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างสองประเทศ ซึ่งนับเป็นลักษณะความสัมพันธ์อันดีมาก่อนแล้ว

งานวิจัยฉบับนี้จึงมีจุดมุ่งหมายศึกษาประวัติความเป็นมาของชาวคริสเตียนในเขตพื้นที่
กรุงเทพมหานคร ลักษณะของวัฒนธรรมยิวดั้งเดิมและวัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียน เพื่อให้
เห็นลักษณะของสังคมไทยกลุ่มหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากทั้งศาสนายูดาห์และศาสนาคริสต์ นิกาย
โปรเตสแตนต์ ได้เห็นถึงความหลากหลายทางความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทย สามารถนำแนวทาง
การศึกษาไปพัฒนาสำหรับการศึกษากลุ่มบุคคลในพื้นที่อื่นของสังคมไทย เพื่อให้ก่อเกิดความสัมพันธ์อันดี
สามารถเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาชุมชนที่มีลักษณะของความแตกต่างได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของคริสเตียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาลักษณะของวัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (historical method) เริ่มต้นด้วยการตรวจสอบเอกสาร ผลงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมยิวดั้งเดิมและวัฒนธรรมยิวที่ปรากฏในศาสนพิธีของคริสเตียนไทย เพื่อเข้าใจถึงความเป็นมาและพัฒนาการของวัฒนธรรมโดยรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ ดังนี้

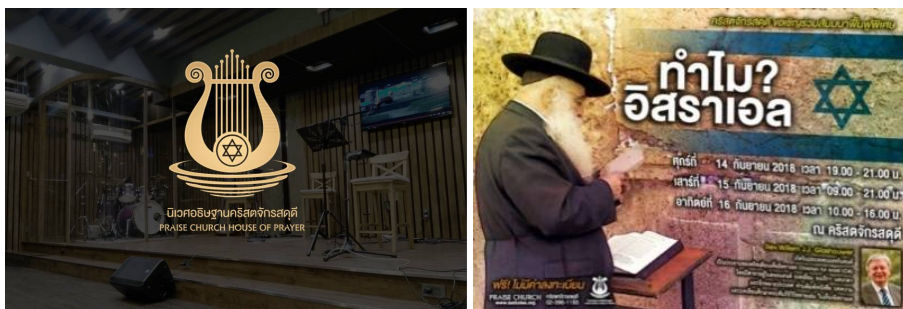
เอกสารชั้นต้น ได้แก่ เอกสารบันทึกจากพระคริสตธรรมคัมภีร์ เอกสารคำสอนของคริสตจักร เอกสารการจัดงานทางศาสนา ภาพถ่าย และประวัติจากการบอกเล่า

เอกสารชั้นรอง ได้แก่ ผลงานวิจัยของชาวไทยและชาวต่างประเทศจากห้องสมุดต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย หนังสือภาษาไทย หนังสือภาษาต่างประเทศตลอดจนวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาจากการสำรวจภาคสนาม เพื่อเข้าใจสภาพสังคมของกลุ่มผู้เชื่อทั้งในด้านวิถีปฏิบัติ คติความเชื่อ ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าไปศึกษาอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) ในศาสนพิธีและสัมภาษณ์ศาสนิกชนในคริสตจักรเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการรับวัฒนธรรมยิวในการประกอบศาสนพิธี ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คริสเตียนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร คือ คริสตจักรสดุดี คริสตจักรความหวัง และคริสตจักรแห่งพระบัญชา โดยการศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบมีจุดประสงค์จำนวน 30 คน ในประเด็นความเห็นเรื่องวัฒนธรรมดั้งเดิม ศาสนพิธี หรือคำสอนของชาวยิวที่ปรากฏในคริสตจักร และสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน เพื่อรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับช่วงเวลาที่ยิวในพื้นที่ยุโรปเริ่มมีความสนใจศึกษาคตินิยมเชื่อแบบยิว รวมถึงการปฏิบัติตามศาสนพิธีของชาวยิวดั้งเดิม มีความสำคัญ และส่งผลต่อวิถีชีวิตอย่างไร

ภาพที่ 1 ภาพสะท้อนการให้ความสำคัญต่อการศึกษายิวของคริสตจักรสดุดี
ที่มา: (คริสตจักรสดุดี, 2561)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัย จำนวน 30 คน

2.2 การศึกษาโดยการจัดสนทนากลุ่ม (focus group) เป็นการรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับช่วงเวลาที่คริสเตียนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เริ่มมีความสนใจศึกษาคตินิยมเชื่อแบบยิว รวมถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามศาสนพิธีของชาวยิวดั้งเดิม ได้แก่ ตัวแทนจากสมาชิกของคริสตจักรที่ศึกษา จำนวน 10 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อความเข้าใจวัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียน มีความจำเป็นต้องศึกษางานสามกลุ่ม คือ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของคริสเตียนในสังคมไทย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของวัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียน และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสังคมวัฒนธรรม ดังนี้

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของคริสเตียนในสังคมไทย

บทความของ ประสิทธิ์ พงศ์อุดม (2547, หน้า 1-73) เรื่อง *ย้อนรอยอดีต: 175 ปี มิชชันนารีโปรเตสแตนต์ในประเทศไทย* ในหนังสือ ‘175 ปี พันธกิจคริสต์ศาสนาโปรเตสแตนต์ในประเทศไทย (ค.ศ. 1828-2003)’ หนังสือ ‘70 ปี แห่งพระพร สภาคริสตจักรในประเทศไทย 1934-2004’ (2547, หน้า 11-86) หนังสือของ ประสงค์ สุขุม (2548, หน้า 3-16) เรื่อง ‘150 ปี จากกฎจันถึงประมวลมิชชันนารีกับการศึกษาไทย’ เป็นงานวิจัยสำคัญที่ได้อธิบายพัฒนาการความเป็นมาของคริสเตียนในสังคมไทย

งานวิจัยของ วลลภา หัสการณ (2546, หน้า 43-54) เรื่อง ‘วิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชนชั้นกลางคริสเตียน: ศึกษากรณีชุมชนคริสตจักรใจสมาน กรุงเทพมหานคร’ เป็นผลงานจากสาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ที่ศึกษาประวัติความเป็นมาของคริสตจักรในประเทศไทยและได้อธิบายถึงชุมชนคริสตจักรใจสมานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้ศึกษาได้เห็นถึงวิธีการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมในคริสตจักร

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของวัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียน

หนังสือกลุ่มที่อธิบายที่มาของยิวโดยศึกษาอ้างอิงตามพระคัมภีร์จะประกอบด้วยผลงานของ อเล็กซานเดอร์ เดวิท และแพท (2022, หน้า 42-199) เรื่อง ‘คู่มือพระคัมภีร์ฉบับสมบูรณ์’ และผลงานของ ปัญญา วิวัฒนานันท์ (2558, หน้า 11-56) หนังสือเรื่อง ‘ประวัติศาสตร์ยิวชาติพันธุ์แห่งการอพยพที่ทรงปัญญา’ หนังสือกลุ่มนี้จะศึกษาเรื่องราวของชนชาติยิวผ่านพระคัมภีร์ของทั้งชาวยิวและคริสเตียน ทำให้เห็นถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชาติยิวในประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคเริ่มแรกจนถึงการก่อตั้งประเทศอิสราเอล เมื่อ ค.ศ. 1948 ทั้งนี้หนังสือดังกล่าวยังได้อธิบายถึงเทศกาลที่สำคัญของชาวยิว ระเบียบปฏิบัติ และการนับปฏิทินแบบยิวดั้งเดิม ทำให้ผู้วิจัยสามารถมาศึกษาเปรียบเทียบกับวิถีความเชื่อของคริสเตียนในปัจจุบันได้

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสังคมและวัฒนธรรม

เพื่อความเข้าใจวัฒนธรรมในวิถีความเชื่อของคริสเตียน มีความจำเป็นที่ต้องศึกษาแนวคิด การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสังคมและวัฒนธรรม เพื่อเข้าใจการรับวัฒนธรรมของชาวยิวมาประกอบในศาสนพิธี ของคริสเตียน ดังนี้

ทฤษฎีทางมานุษยวิทยา (Anthropology) คือ ศาสตร์ที่ศึกษามนุษย์ มุ่งอธิบายความ คล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างมนุษย์ทั้งทางด้านกายภาพและวัฒนธรรม นักสังคมวิทยากลุ่มหนึ่งให้ ความสำคัญกับการศึกษาศาสนาเพราะช่วยให้เข้าใจพัฒนาการทางสังคม สำหรับกลุ่มที่เน้นด้านการ พรณนาจะมีความเห็นว่าการศึกษามนุษย์มีลักษณะพิเศษ เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์ที่ให้ความหมายแก่สิ่ง ต่าง ๆ อยู่เสมอ (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2551, หน้า 17) งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นในด้านการพรณนาตีความ เนื่องจากผลของการเก็บข้อมูลเบื้องต้นพบว่า คริสเตียนกลุ่มหนึ่งในพื้นที่ศึกษาที่มีความพยายามให้ ความหมายหรือตีความในการแสดงออก เช่น การให้ความหมายเกี่ยวกับปิตามปฏิทินชาวยิว การใช้เขาสัตว์ ประกอบศาสนพิธีในคริสตจักร หรือการตีความจากในพระคริสตธรรมคัมภีร์ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม อมรา พงศาพิชญ์ (2533, หน้า 1-2) ได้นิยามความหมายของ วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์ วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมหรือ ความคิด ตลอดจนวิธีการ หรือระบบการทำงาน ฉะนั้นวัฒนธรรม คือ ระบบในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น ดังนั้น วัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์อยู่ใน บริเวณใกล้เคียงกันในสังคมเดียวกัน ทำความตกลงกันว่าจะยึดระบบใด พฤติกรรมใด ที่จะถือเป็น พฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ ข้อตกลงเหล่านี้คือ การกำหนดความหมายให้กับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม เพื่อว่าสมาชิก ของสังคมจะได้เข้าใจตรงกันและยึดระบบเดียวกัน อาจเรียกระบบที่สมาชิกในสังคมได้ตกลงใน ความหมายแล้วว่า ระบบสัญลักษณ์ ดังนั้น วัฒนธรรมคือ ระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ ที่มนุษย์สร้าง ขึ้น เมื่อสร้างขึ้นมาแล้ว จึงมีการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลังได้เรียนรู้หรือนำไปปฏิบัติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และ การศึกษาอย่างมีส่วนร่วม ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและลักษณะของวัฒนธรรมยิว ที่ปรากฏในวิถีความเชื่อของคริสเตียนในพื้นที่ศึกษา การรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเป็นการจัดระเบียบตาม เนื้อหาหลักฐานที่ปรากฏและนำเสนอรายงานเป็นแบบพรรณาวิเคราะห์

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย จากการศึกษาพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาของชาวคริสเตียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วง คือ

1.1 ช่วงบุกเบิกของการเผยแผ่ศาสนา (ค.ศ. 1828-1878)

มิชชันนารีคริสเตียนกลุ่มแรกที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนาในประเทศไทยระยะแรกประกอบด้วย คือ สมาคมมิชชันนารีแห่งลอนดอน เข้ามาในปี ค.ศ. 1828 คณะอเมริกันบอร์ดา เข้ามาในปี ค.ศ. 1831 คณะ

อเมริกันแบปติสต์ เข้ามาในปี ค.ศ. 1833 คณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน เข้ามาในปี ค.ศ. 1840 (สภาคริสตจักรในประเทศไทย, 2547, หน้า 21) ต่อมาในปี ค.ศ. 1849 จึงมีก่อตั้งคริสตจักรขึ้น เรียกว่า คริสตจักรเพรสไบทีเรียนที่ 1 กรุงเทพฯ ในระยะนี้ถือเป็นยุคบุกเบิกการเผยแผ่ทางศาสนา

1.2 ช่วงการขยายตัวของคริสตจักรในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (ค.ศ. 1878-1934)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศพระบรมราชโองการให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา ในปี ค.ศ. 1878 ส่งผลให้การเผยแผ่ศาสนาเป็นไปอย่างกว้างขวาง แนวความคิดที่สำคัญในช่วงนี้ คือ การสร้างคริสตจักรของคนพื้นเมือง กล่าวคือ การสร้างคริสตจักรที่เป็นของคนไทยและมีรากฐานทางวัฒนธรรมของตนเอง (วัลลภา หัสการณ, 2546, หน้า 46) ด้านการขยายพันธกิจของคริสตจักร ได้มีการก่อตั้งคริสตจักรในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพิ่มเติมอีก 5 แห่ง

1.3 ช่วงการก่อตั้งสภาคริสตจักรในประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน (ค.ศ. 1934-ปัจจุบัน)

เป็นช่วงที่มีการก่อตั้งสภาคริสตจักรในประเทศไทยซึ่งเป็นองค์กรทางการที่สนับสนุนให้การบริหารงานเป็นคนไทยทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีการก่อตั้งองค์กรทางการของคริสเตียนอีก 3 องค์กร คือ สหกิจคริสเตียนแห่งประเทศไทย มูลนิธิคริสตจักรแบปติสต์ และมูลนิธิคริสตจักรวันเสาร์แห่งประเทศไทย (วัลลภา หัสการณ, 2546, หน้า 57) เพื่อเผยแผ่ศาสนาคริสต์และอภิบาลดูแลคริสเตียนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและในประเทศไทย

2. ลักษณะของวัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียนคริสต์จักรสวดดี คริสตจักรความหวัง และคริสตจักรแห่งพระบัญชา ในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีการศึกษาและให้ความสำคัญกับศาสนพิธีที่มีความสอดคล้องเชื่อมต่อกับวัฒนธรรมยิว (ศาสนายูดาห์) ดังนี้

2.1 ศาสนพิธีของคริสเตียนที่ได้รับอิทธิพลจากเทศกาลสำคัญของชาวยิว

คัมภีร์ของศาสนา ถือเป็นธรรมนูญสูงสุดที่บัญญัติหลักปฏิบัติของผู้ที่นับถือศาสนานั้น สำหรับชาวคริสเตียนได้ยึดถือทั้งส่วนแรกเป็นภาคพันธสัญญาเดิม (The Old Testament) ซึ่งกล่าวถึงประวัติแห่งการสร้างโลกตามแนวคิดของพวกฮีบรูและกล่าวถึง คำสั่งสอนของผู้ประกาศถ้อยคำของพระเจ้า (The Prophets) ส่วนที่สองเป็นภาคพันธสัญญาใหม่ (The New Testament) ซึ่งกล่าวถึงประวัติคำสอนของพระเยซู เรื่องราวในภาคนี้เป็นจุดเริ่มต้นของศาสนาคริสต์ ส่วนที่เป็นภาคพันธสัญญาเดิม จะเป็นส่วนของศาสนายิว จารึกด้วยภาษาฮีบรู คำสอนตลอดจนแนวปฏิบัติในด้านพิธีกรรมที่ปรากฏจึงมีความสำคัญทั้งในศาสนายิวและคริสต์ เพราะต่อมาได้เป็นหลักพื้นฐานสำคัญของศาสนายิวและศาสนาคริสต์ อีกทั้งแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์พัฒนาการของชนชาติยิวที่ดำเนินชีวิตผูกพันอยู่กับศาสนา กฎศาสนาจึงเป็นทั้งกฎศีลธรรมที่มาจากพระเจ้า และเป็นกฎหมายที่บังคับชีวิตมนุษย์ให้เดินไปตามกรอบที่วางไว้

ดังนั้นในศาสนพิธีของคริสเตียนจะได้รับแบบแผนจากเทศกาลสำคัญของชาวยิว ในงานวิจัยนี้จะกล่าวถึง 3 เทศกาลสำคัญ คือ เทศกาลปัสกา เทศกาลอยู่เพ็ง และ เทศกาลเพนเทคอสต์ (ฉลองการเก็บเกี่ยว) นับว่าเป็นเทศกาลสำคัญศักดิ์สิทธิ์ของชาวยิว และ มีความสำคัญสำหรับคริสเตียนเช่นกัน

2.1.1 เทศกาลปัสกาของชาวยิว และ พิธีมหาสนิทของชาวคริสเตียน

เทศกาลปัสกา (Passover) ของชาวยิว ตั้งขึ้นในวันที่ 14 เดือนนิसान (อาบีบ) ซึ่งเป็นเดือนแรกของปฏิทินของยิว (ตรงกับเดือนมีนาคม/เมษายนในปฏิทินสากล) เทศกาลปัสกาเป็นพิธีที่ถูกกล่าวถึงครั้งแรกในหนังสือพระธรรมอพยพ จัดขึ้นเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ที่พระเจ้าช่วยเหลือนิสาเอลให้พ้นจากการเป็นทาสของอียิปต์ โดยพระเจ้าอนุญาตให้เกิดภัยพิบัติรุนแรงในดินแดนอียิปต์ เพื่อให้ฟาโรห์ยินยอมให้ชาวนิสาเอลอพยพออกจากอียิปต์ได้ เหตุการณ์ครั้งนี้ พระเจ้าสั่งให้นิสาเอลนำเลือดแกะทาที่ไม้วงกบประตูทั้งสองข้าง เป็นสัญลักษณ์ แล้วพระเจ้าจะผ่านเลยภัยร้ายต่อครอบครัวของชาวนิสาเอล

...12 เพราะในคืนวันนั้น เราจะผ่านไปในประเทศอียิปต์ และเราจะประหารลูกหัวปีทั้งหมดในอียิปต์ทั้ง ของมนุษย์และของสัตว์ และเราจะพิพากษาลงโทษพระทั้งปวงของอียิปต์ เราคือพระเจ้า 13 แต่เลือดที่บ้านที่เจ้าทั้งหลายอยู่นั้น จะเป็นหมายสำคัญสำหรับเจ้า เมื่อเราเห็นเลือดนั้น เราจะผ่านเว้นเจ้าทั้งหลายไป จะไม่มีภัยพิบัติบังเกิดแก่เจ้า 14 วันนี้จะเป็นวันที่ระลึกสำหรับเจ้า ให้เจ้าทั้งหลายถือไว้เป็นเทศกาลแด่พระเจ้า ชั่วชาติพันธุ์ของเจ้า เจ้าจงฉลองเทศกาลนี้และถือเป็นกฎาวร...

(สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2006; คัมภีร์โทราห์; พระธรรมอพยพ บทที่ 12, หน้า 84)

สำหรับพิธีมหาสนิทของคริสเตียน พิธีนี้ได้รับเริ่มขึ้นตั้งแต่ในสมัยคริสตกาล คือพระเยซูคริสต์เป็นผู้ริเริ่มในพิธีนี้ เพื่อให้สาวกในสมัยแรกซึ่งเป็นชาวยิวทั้งหมด รับพิธีนี้เพื่อระลึกถึงการช่วยเหลือของพระเจ้าในยุคพันธสัญญาใหม่ ก่อนที่พระเยซูคริสต์จะถูกตรึงที่ไม้กางเขน คือใช้พระโลหิตพระเยซูคริสต์ ช่วยรับโทษบาปแทนการใช้เลือดแกะในยุคเดิม

...15 พระองค์ตรัสกับเขาว่า เรามีความปรารถนาอย่างยิ่งที่จะกินปัสกานี้กับพวกท่านก่อน เราจะต้องทนทุกข์ทรมาน 16 ด้วยเราบอกท่านทั้งหลายว่าเราจะไม่กินปัสกานี้อีก จนกว่าจะสำเร็จความหมายของปัสกานั้นในแผ่นดินของพระเจ้า...18 เพราะเราบอกท่านทั้งหลายว่า เราจะไม่มีดื่มน้ำผลแห่งเถาองุ่นต่อไปอีก จนกว่าแผ่นดินของพระเจ้าจะมา 19 พระองค์ทรงหยิบขนมปังโมทนาพระคุณ แล้วหักส่งให้แก่เขาทั้งหลาย ตรัสว่า นี่เป็นกายของเรา ซึ่งได้ให้สำหรับท่านทั้งหลาย จงกระทำอย่างนี้ให้เป็นที่ระลึกถึงเรา...

(สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2006; พระธรรมลูกา บทที่ 22, หน้า 133)

สำหรับพิธีมหาสนิทของชาวคริสเตียน อาจกล่าวได้ว่าได้รับอิทธิพลหรือความเชื่อสืบเนื่องมาจากพิธีปัสกาของชาวยิวมาตั้งแต่สมัยคริสตกาล โดยพระเยซูคริสต์ ศาสดาและผู้ประกาศศาสนาเป็นผู้ริเริ่มตั้งแต่สมัยแรก ดังที่ปรากฏไว้ในพระคริสตธรรมคัมภีร์ดั้งเดิมร่วมสมัย นอกจากนี้ในบางคริสตจักร เช่น คริสตจักรแห่งพระบัญชา กรุงเทพฯ (The United Church of Commandment) จะจัดเตรียมคำเทศนาในวันที่ 28 มีนาคม 2021 ให้สอดคล้องกับเทศกาลปัสกาของชาวยิวในนิสาเอลที่จะจัดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน เพื่อให้สมาชิกในคริสตจักรแห่งพระบัญชา กรุงเทพฯ ได้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเทศกาลปัสกา และการไถ่บาปของพระเยซูคริสต์

ภาพที่ 2 ภาพการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับยิว (อิสราเอล) ของคริสตจักรแห่งพระบัญชา
ที่มา: (The UCCMedia, 2564)

2.1.2 เทศกาลอยู่เพิงของชาวยิว และการจัดค่ายประจำปีของชาวคริสเตียน

เทศกาลอยู่เพิงของชาวยิวจัดขึ้นเพื่อพวกเขาจะระลึกถึงเวลาที่ต้องใช้ชีวิตในถิ่นทุรกันดารหลังจากออกจากอียิปต์ มีการประชุมบริสุทธิในกลุ่มและนำเครื่องบูชามาถวายแด่พระเจ้าตลอดทั้ง 7 วัน มีการสร้างเพิงของแต่ละครอบครัวเพื่อมาประชุมนมัสการร่วมกัน

...33 พระเจ้าตรัสกับโมเสสว่า 34 จงกล่าวแก่คนอิสราเอลว่า ในวันที่สิบห้าเดือนที่เจ็ดนี้ เป็นวันเทศกาลอยู่เพิง ถวายแด่พระเจ้าสิ้นเจ็ดวัน 35 จะมีการประชุมบริสุทธิในวันแรก เจ้าอย่าทำงานหนัก 36 จงนำเครื่องบูชาด้วยไฟถวายแด่พระเจ้าทั้งเจ็ดวัน...

(สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2006; คัมภีร์โทราห์; พระธรรมเลวีนิติ บทที่ 23, หน้า 158-159)

สำหรับชาวคริสเตียน ได้นำหลักคิดจากเทศกาลอยู่เพิงของชาวยิว มาประยุกต์ในรูปแบบการจัดค่ายประจำปี จำนวน 3-5 วัน ตามความเหมาะสมของแต่ละคริสตจักร โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้ชาวคริสเตียนได้มาแสวงหาพระเจ้า ศึกษาพระคัมภีร์ร่วมกันในพื้นที่แห่งเดียวกัน เสมือนเทศกาลอยู่เพิงของชาวยิวที่มาอยู่ร่วมกันในแต่ละครอบครัวเพื่อมาประชุมบริสุทธิและนำเครื่องบูชาถวายแด่พระเจ้า

2.1.3 เทศกาลเพนเทคอสต์ของชาวยิวและคริสเตียน

เทศกาลเพนเทคอสต์ (คำว่า เพนเทคอสต์ มีรากศัพท์มาจากคำภาษากรีกที่แปลว่า ห้าสิบ) ของชาวยิว จัดขึ้นหลังจากเทศกาลปัสกาแล้ว 50 วัน ตามปฏิทินของฮีบรูอยู่ในช่วงประมาณเดือนพฤษภาคม ถึงมิถุนายน ซึ่งเรียกว่าเดือนสิวัน (Sivan) เป็นการฉลองให้กับการเก็บเกี่ยวพืชผลในไร่ครั้งแรก ในขณะเดียวกันวันนี้จะตรงกับวันที่โมเสสได้รับบัญญัติ 10 ประการที่ภูเขาซีนาย (Mt.Sinai) ชาวยิวจะตกแต่งธรรมศาลา (Synagogue) และบ้านเรือน อย่างสวยงาม โดยใช้ดอกไม้และต้นไม้มาประดับอย่างเต็มที่เพื่อแสดงความอุดมสมบูรณ์ที่พระเจ้าได้ประทานมาให้

...15 ตั้งแต่วันรุ่งขึ้นจนวันสะบาโต เจ้าจงนับให้ได้ครบเจ็ดสัปดาห์เต็ม ๆ คือนับจากวันที่เจ้านำฟ่อนข้าวเข้า มาทำพิธียีสถายเป็นต้นไป 16 นับไปให้ได้ห้าสิบวัน จนถึงวันถัดวันสะบาโตที่เจ็ด แล้วเจ้าจงนำข้าวใหม่มาถวายแด่พระเจ้าเป็นธัญญาบูชา...

(สมาคมนครศรีธรรมราช, 2006; คัมภีร์โทราห์; พระธรรมเลวีนิติ บทที่ 23, หน้า 158)

ดังนั้นความสำคัญของเทศกาลนี้สำหรับชาวยิวถือว่าวันเพนเทคอสต์เป็นวันที่พระเจ้าประทานธรรมบัญญัติจากภูเขาซีนาย และประทานพืชพรรณธัญญาหารอันอุดมสมบูรณ์ให้แก่ชาวอิสราเอล ส่วนชาวคริสเตียนที่ยึดถือในสมัยภาคพันธสัญญาใหม่ ถือว่าวันนี้เป็นวันสำคัญที่พระเจ้าได้ประทานพระวิญญาณบริสุทธิ์แก่บรรดาผู้เชื่อ ซึ่งตรงกับเทศกาลเพนเทคอสต์ของชาวยิว ดังปรากฏเหตุการณ์สำคัญพระวิญญาณบริสุทธิ์เสด็จลงมา ที่บ้านทีกไวในพระคริสตธรรมคัมภีร์ดังนี้

1 เมื่อวันเทศกาลเพนเทคอสต์มาถึง จำพวกศิษย์จึงรวมอยู่ในที่แห่งเดียวกัน 2 ในทันใดนั้นมีเสียงมาจากฟ้าเหมือนเสียงพายุกาล่าลั่นก้องทั่วตึกที่เขานั่งอยู่นั้น 3 มีเปลวไฟสถฐานเหมือนลิ้นปรากฏแก่เขากระจายอยู่บนเขาสั้นทุกคน 4 เขาเหล่านั้นก็ประกอบด้วยพระวิญญาณบริสุทธิ์ จึงตั้งต้นพูดภาษาอื่นๆตามที่พระวิญญาณทรงโปรดให้พูด 5 มีพวกยิวจากทุกประเทศทั่วใต้ฟ้าซึ่งเป็นผู้เกรงกลัวพระเจ้า มาอยู่ในกรุงเยรูซาเล็ม...

(สมาคมนครศรีธรรมราช, 2006; คัมภีร์โทราห์; พระธรรมเลวีนิติ บทที่ 23, หน้า 158)

2.2 วัฒนธรรมของชาวยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียน

เนื่องจากชาวยิวและชาวคริสเตียนยึดมั่นในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิมร่วมกัน จึงส่งผลให้คริสเตียนบางกลุ่มในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีวัฒนธรรมด้านการนมัสการพระเจ้าคล้ายกับชาวยิวในอิสราเอล กล่าวคือ ให้ความสำคัญกับการร่ายรำ การโบกธง การเป่าเขาสัตว์ที่ทำจากเขาของแกะ นับเป็นการแสดงออกถึงความรัก การเทิดทูน การบูชา และการยกย่องพระเจ้า ดังข้อความที่ปรากฏในคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิมของยิวและคริสเตียนว่า

...เจ้าจงนับปีสะบาโตเจ็ดปีคือเจ็ดคูณเจ็ดปี เวลาปีสะบาโตเจ็ดปีจึงเป็นสัปดาห์เก้าปีแก่เจ้า 9 เจ้าจงให้เป่าเขาสัตว์ดังสนั่นในวันที่สิบเดือนที่เจ็ด เจ้าจงให้เป่าเขาสัตว์ทั่วแผ่นดินในวันทำการลบมลทิน...

(สมาคมนครศรีธรรมราช, 2006; คัมภีร์โทราห์; พระธรรมเลวีนิติ บทที่ 25, หน้า 160-161)

ด้านการอธิษฐาน ชาวยิวที่เดินทางไปอธิษฐานที่กำแพงร้องไห้ จะคลุมผ้าอธิษฐานที่เรียกว่าผ้าทัลลิต (Tallit) คลุมตั้งแต่ศีรษะลงมาทั้งตัว เขาจะคลุมอธิษฐานในช่วงเช้า ตามธรรมเนียมเดิมจะทำจากขนแกะ แต่ปัจจุบันสามารถใช้วัสดุอื่นทดแทนได้ ผู้ให้สัมภาษณ์คริสตจักรกรุงเทพฯ ได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า มีสมาชิกในคริสตจักรส่วนหนึ่งจะใช้ผ้าทัลลิตคลุมระหว่างอธิษฐานเช่นเดียวกับชาวยิว

ตัวอย่างข้อพระคัมภีร์ที่กล่าวถึงลักษณะของผ้าทัลลิต

...37 แล้วพระยาห์เวห์ตรัสกับโมเสสว่า 38 จงพูดกับคนอิสราเอลและสั่งพวกเขาให้ทำพู่ที่มุมของชายเสื้อคลุม ตลอดชาติพันธุ์ของเขา และให้เอาด้ายสีฟ้าติดที่พู่ของแต่ละมุม 39 เพื่อเจ้าทั้งหลายจะมองดูพู่พู่ นั้น และจดจำพระบัญญัติทั้งหมดของพระยาห์เวห์แล้วปฏิบัติตาม...

(สมาคมนครศรีธรรมราช, 2006; คัมภีร์โทราห์; พระธรรมกันดารวิถี บทที่ 15, หน้า 191)

อภิปรายผลการวิจัย

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีทางมานุษยวิทยาสำนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภายใต้แนวคิดของ ศาสตราจารย์ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) (อมรา พงศาพิชญ์, 2549, หน้า 10-12) ความคิดพื้นฐานของโบแอสในระยะแรก คือ ปฏิเสธแนวคิดของสำนักวิวัฒนาการที่เชื่อว่าสังคมมนุษย์มีจุดกำเนิดร่วมกันแต่เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไปสู่รูปแบบต่าง ๆ ตามสภาพแวดล้อม โบแอสมองว่า สังคมและวัฒนธรรมของคนอาจมีจุดเริ่มต้นที่เป็นอิสระและไม่เกี่ยวกัน (independent invention) เขาไม่เชื่อในความเป็นหนึ่งเดียวของเผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติ และเชื่อว่าการที่สังคมหลาย ๆ สังคมมีวัฒนธรรมเหมือนกัน เป็นเพราะการแพร่กระจายของวัฒนธรรม (cultural diffusion) จากสังคมหนึ่งไปอีกสังคมหนึ่ง ช่วงต้นของการศึกษาผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่าชุมชนคริสเตียนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ได้ยอมรับวัฒนธรรมยิวเข้ามาในลักษณะการแพร่ทางวัฒนธรรม ส่งผลให้มีวัฒนธรรมเหมือนกันหรือคล้ายกัน โดยไม่จำเป็นต้องมีจุดกำเนิดร่วมกัน การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัฒนธรรมหรือองค์ประกอบของวัฒนธรรมเฉพาะส่วนจะช่วยให้มองเห็นภาพของการแพร่กระจายวัฒนธรรมได้

แต่เมื่อผู้วิจัยศึกษาพบว่าลักษณะของวัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียนในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีทั้งในด้านการมีจุดกำเนิดร่วมกัน คือ คัมภีร์โบราณของทั้งสองศาสนา และมีผู้นำทางศาสนาถ่ายทอด อบรม สั่งสอนภายในสมาชิกของสังคมคริสเตียน วิเคราะห์จากข้อมูลหลักฐานสำคัญคือ คัมภีร์โบราณที่ชาวยิวและคริสเตียนให้ความสำคัญร่วมกัน คือ คัมภีร์โทราห์ของชาวยิว และ คัมภีร์ 5 เล่มแรกในภาคพันธสัญญาเดิมของคริสเตียน ซึ่งถือว่ามีจุดเริ่มต้นหรือจุดกำเนิดร่วมกัน ส่งผลให้ศาสนพิธีของทั้งสองศาสนามีความเกี่ยวพัน หรือเชื่อมโยงกัน ตั้งแต่ในยุคคริสตจักรสมัยแรก คือ พิธีปัสกา-พิธีมหาสนิท เทศกาลเพนเทคอสต์ (ฉลองการเก็บเกี่ยว) จนถึงเทศกาลอยู่เพิง-การจัดค่ายประจำปีของคริสเตียนในปัจจุบันที่คริสตจักรทั้งสามแห่งในพื้นที่ศึกษายังคงให้ความสำคัญ รวมถึงมีกระบวนการอบรม การสั่งสอน ถ่ายทอดภายในสมาชิกของกลุ่ม ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมผ่านบุคคลสำคัญของแต่ละคริสตจักรเช่นเดียวกัน ดังนั้นจะพบว่า รูปแบบวัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียน มีทั้งเกิดจากจุดกำเนิดร่วมกัน และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการสอนของผู้นำทางศาสนา

ด้านปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้คริสเตียนในพื้นที่ศึกษารับอิทธิพลจากวัฒนธรรมยิว คือ ทั้งชาวยิวและคริสเตียนยึดถือและให้ความสำคัญกับพระคัมภีร์ในภาคพันธสัญญาเดิมร่วมกัน ดังนั้น วิถีปฏิบัติของทั้งสองศาสนาจึงมีความสัมพันธ์ร่วมกัน นอกจากนี้ ยังมีข้อพระคัมภีร์ที่กล่าวถึงผลดีของการเชื่อมต่อนระหว่างชาวยิว ประชาชาติที่พระเจ้าเลือกและนับเป็นบรรพบุรุษของผู้เชื่อในพระเจ้าตั้งแต่ในสมัยแรก ที่อุปมาดังต้นมะกอกพันธุ์ดี กับ คริสเตียน คือ ผู้ที่เชื่อในพระเยซูคริสต์ ที่น้อมรับทั้งธรรมเนียมบัญญัติในยุคเริ่มแรกและยืนยันว่าในยุคสมัยของพระองค์จะทำให้ธรรมเนียมบัญญัติสมบูรณ์ คริสเตียนที่เชื่อพระเจ้าในภายหลัง จึงเปรียบได้กับกิ่งมะกอกเทศปา ที่เติบโตอย่างดีได้ด้วยรากพื้นฐานจากต้นมะกอกพันธุ์ดี ดังนั้น คริสเตียนส่วนหนึ่งในพื้นที่ศึกษา จึงมีความเชื่อในพันธสัญญาของพระเจ้าที่มีต่อผู้ที่กระทำการดีต่อชาวยิว

ดังปรากฏในข้อความของ อาจารย์ ดร.คมเอก กวินอัครฐิติ ศิษยาภิบาลคริสตจักรน้ำอุ่นใหม่ กรุงเทพฯ สำหรับงานอาลัยार्ห่ ประเทศไทย ประจำปี ค.ศ. 2022 ความว่า

...อิสราเอล เป็นชนชาติแห่งพระพรตามพระสัญญาของพระเจ้า ความรอดมาจากรากของยิว ยิว
จึงเป็นรากความเชื่อของเรา และเราเป็นกิ่งที่ได้รับการเลี้ยงจากราก คนยิวและคนต่างชาติเป็น
คนใหม่คนเดียวกันผ่านทางพระเยซูคริสต์...

(โครงการ Aliyah Thailand, 2022)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้คริสเตียนในพื้นที่ศึกษารับอิทธิพลวัฒนธรรมยิว คือ
การตีความถ้อยคำจากในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิมที่ชาวยิวและคริสเตียนให้ความสำคัญร่วมกัน และ
พระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ในยุคของพระเยซูคริสต์ก็ยังคงมีการตีความ เล็งถึง และเชื่อมสัมพันธ์กับ
คัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิม จึงอาจกล่าวได้ว่าศาสนายูดาห์และศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์มี
จุดเริ่มต้นของศาสนาเดียวกัน จึงส่งผลให้วัฒนธรรมยิวปรากฏอยู่ทั้งในวิถีความเชื่อและวิถีปฏิบัติ
ของคริสเตียนในพื้นที่ศึกษา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาลักษณะของวัฒนธรรมยิวในวิถีความเชื่อของคริสเตียน ในพื้นที่ศึกษาที่
มีขอบเขตจำกัด สำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป ผู้วิจัยที่สนใจสามารถศึกษาในพื้นที่ภูมิภาคอื่น ๆ หรือ ศึกษา
ลักษณะของวัฒนธรรมยิวที่ปรากฏในวิถีความเชื่อของผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก (คริสตัง)

บรรณานุกรม

- กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา. (2549). **50 ปี ความสัมพันธ์ไทย-อิสราเอล**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ.
- ปัญญา วิพัฒนานันท์. (2558). **ประวัติศาสตร์ยิวชาติพันธุ์แห่งการอพยพที่ทรงปัญญา**. กรุงเทพฯ: ยิบซี.
- ประสงค์ สุขุม. (2548). **150 ปี จากกฎจินถึงประมุขมิชชันนารีกับการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ พงศ์อุดม. (2547). ย้อนรอยอดีต: 175 ปี มิชชันนารีโปรเตสแตนต์ในประเทศไทย. ใน **นันทชัย มีชูธน (บ.ก.). 175 ปี พันธกิจคริสต์ศาสนาโปรเตสแตนต์ในประเทศไทย (ค.ศ. 1828-2003) (หน้า 1-73)**. กรุงเทพฯ: ประชุมทองพรินติ้ง.
- มนชัย พัทนี และจุลิจันทร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2549). **ความสัมพันธ์ไทย-อิสราเอล**. ใน **วิวัฒน์ กุลธเรียร (บ.ก.). 50 ปี ความสัมพันธ์ไทย-อิสราเอล (หน้า 15-24)**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ.
- มูลนิธิธรรมไทย-อิสราเอล ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2541). **50 ปี มิตรภาพไทย-อิสราเอล**. กรุงเทพฯ: โอเอส พรินติ้ง เฮ้าส์.
- วัลลภา หัสการณ. (2546). **วิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชนชั้นกลางคริสต์เถียร: ศึกษากรณีชุมชนคริสต์จักรใจสมาน กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมพระคริสตธรรมไทย. (2006). **พระคริสตธรรม ฉบับ 1971**. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สมาคมพระคริสตธรรมไทย.
- สภาคริสตจักรในประเทศไทย. (2547). **70 ปี แห่งพระพร สภาคริสตจักรในประเทศไทย 1934-2004**. กรุงเทพฯ: สภาคริสตจักรในประเทศไทย.
- เสฐียร พันธรังสี. (2563). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. (พิมพ์ครั้งที่ 10). นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2551). **มนุษยวิทยาสานา : แนวคิดพื้นฐานและข้อถกเถียงทางทฤษฎี**. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2549). **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนการทัศน์และบทบาทในประชาสังคม)**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2533). **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อเล็กซานเดอร์, เดวิท และแพท. (2022). **คู่มือพระคัมภีร์ฉบับสมบูรณ์ (ฉบับปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาทั้งหมด)**. กรุงเทพฯ: กนกบรรณสาร.
- Aliyah Thailand. (2022). **ความสำคัญในการร่วมพันธสัญญากับอิสราเอล**. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/aliyahthailand/photos/pcb.3434240486806257/3434240216806284>

โอ่งมังกรราชบุรี: เครื่องปั้นดินเผาที่มีอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่

Ratchaburi Dragon Jars: Pottery with Geographical Indications

วันที่รับบทความ: 23 กันยายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ: 6 มกราคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ: 9 มกราคม 2566

ชญาพร โพธิ์สุวรรณ¹

นภธีรา จวอรรถ²

บทคัดย่อ

โอ่งมังกรราชบุรีเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตจากดินเหนียวสีน้ำตาลแดงสลับจุดขาวหรือดินสีมันปูที่พบในเขตพื้นที่อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ทั้งประเภทเคลือบและไม่เคลือบด้วยน้ำเคลือบสีน้ำตาล มีการตกแต่งลวดลายเป็นลายมังกรหรือลายอื่น ๆ ทั้งแบบเรียบและแบบนูน รวมทั้งที่ไม่มีการตกแต่งลวดลาย ซึ่งผลิตตามกรรมวิธีและขั้นตอนดั้งเดิมแบบจีนที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ผนวกเข้ากับภูมิปัญญาของคนราชบุรี อัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ของโอ่งมังกรราชบุรีประกอบด้วย 1) วัตถุดิบในการผลิต ได้แก่ 1.1) ดินสีมันปู และ 1.2) น้ำเคลือบสีน้ำตาล ซึ่งใช้วิธีการทำน้ำเคลือบแบบโบราณ มีส่วนผสมของสีน้ำตาล เลน และออกไซด์ของเหล็กที่ทำให้เกิดสีแดง และ 2) กระบวนการผลิต ได้แก่ 2.1) การเตรียมดิน 2.2) การขึ้นรูป ซึ่งมีการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนและการขึ้นรูปด้วยวิธีการกด 2.3) การเขียนลวดลาย ซึ่งวัสดุที่ใช้เขียนลายจะเป็นดินเหนียวผสมกับดินขาวนวดจนเนื้อดินนิ่มเรียกว่า ดินติดดอก รวมทั้งลายที่เขียนกันมาแต่โบราณ คือ ลายมังกร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของโอ่งในจังหวัดราชบุรี 2.4) การเคลือบ และ 2.5) การเผา ซึ่งใช้เตาเผาที่เป็นเตาขนาดใหญ่ เรียกว่า เตามังกร

คำสำคัญ: โอ่งมังกรราชบุรี จังหวัดราชบุรี อัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ เครื่องปั้นดินเผา

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
e-mail: chpom08@gmail.com

²อาจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
e-mail: nophira.j@gmail.com

Ratchaburi Dragon Jars: Pottery with Geographical Indications

Received: September 23, 2022

Chadaporn Pokaisawan¹

Revised: January 6, 2023

Nopthira Jawaut²

Accepted: January 9, 2023

Abstract

Ratchaburi dragon jars are referred to as pottery jar products made of a specific type of clay, locally called “Mun Phu”. The clay's compound has a reddish brown color containing some white spots and can be found particularly in Muang district and Photharam district in Ratchaburi. The products can be made either with or without ash glaze and regularly painted on with dragon trademark figures, sometimes with some other patterns, or no patterns. Those figures or patterns can be designed with relief or flat sculpture form. The knowledge of the production process was inherited from ancient Chinese origin, and integrated with local wisdom in Ratchaburi. The geographical indications of Ratchaburi dragon jars consist of the following characteristics: 1) raw materials. i.e., 1.1) being made of “Mun Phu” clay, and 1.2) glazing with ash by an ancient process, which includes the combination of multiple raw materials: ash, mud, and iron oxide to make it turn red, and 2) the production process including 2.1) preparing the clay, 2.2) molding the clay by curling it up using a potter's wheel, 2.3) painting on the jars with figures or patterns by using the clay mixed with white clay that is well wedged until it turns to a soft uniform consistency, called “Din Tid Dok clay”. The most common figure from ancient Chinese is usually a dragon which eventually becomes a trademark of Ratchaburi dragon jars, 2.4) glazing and 2.5) firing the jars in the huge kiln, also called Dragon Kiln.

Keywords: Ratchaburi dragon jars, Ratchaburi, geographical indications, pottery

¹ Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University,
e-mail: chpom08@gmail.com

² Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University
e-mail: nopthira.j@gmail.com

บทนำ

บทความทางวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาโอ่งมังกรราชบุรีและปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้โอ่งมังกรราชบุรีมีอัตลักษณ์เฉพาะแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาชนิดเดียวกันของเขตพื้นที่อื่น ซึ่งอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ หมายถึง วัตถุดิบในการผลิต และกระบวนการผลิตที่เป็นลักษณะเฉพาะของโอ่งมังกรในพื้นที่จังหวัดราชบุรีเท่านั้นและลักษณะเฉพาะพื้นที่นี้ทำให้สินค้าโอ่งมังกรราชบุรีมีความโดดเด่นสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้ เนื้อหาที่นำเสนอ ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ลักษณะภูมิศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการผลิตโอ่งมังกรราชบุรี และกระบวนการผลิต ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า อาจจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิต ผู้ประกอบการค้า นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

ประวัติความเป็นมาของโอ่งมังกรราชบุรี

โอ่งมังกรราชบุรี (Ratchaburi Dragon Jar) มีจุดกำเนิดจากการบุกเบิกของชาวจีนโพ้นทะเล 2 ท่าน ชื่อนายจื่อเหม็ง แซ่อึ้ง และนายซ่งฮง แซ่เตีย มีบ้านเดิมอยู่ที่อำเภอแต้จิ๋ว หมู่บ้านปังกุย ประเทศจีน ซึ่งหมู่บ้านปังกุยเป็นหมู่บ้านที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา เมื่อท่านอายุได้ 23 ปี ได้เดินทางมาประเทศไทย และทำงานเป็นช่างวาดลวดลายที่โรงงานเครื่องปั้นดินเผาเฮ้งเฮ้งเซ่งสะพานซังฮี้ ผังธนบุรี วันหนึ่งได้เดินทางมาเยี่ยมญาติที่จังหวัดราชบุรี และได้พบแหล่งดินสำหรับทำเครื่องปั้นดินเผาโดยบังเอิญ เมื่อเดินไปตามท้องนาและได้เห็นดินจากปากภูมิสีส้มออกเหลืองดูน่าสนใจจึงเก็บกลับไปยังโรงงานที่กรุงเทพฯ และทดลองปั้นเป็นภาชนะเล็ก ๆ แล้วนำไปเผา ผลที่ออกมาได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี มีสีสันสวยงาม ในราวปี พ.ศ. 2477 จึงชักชวนนายซ่งฮง แซ่เตีย และเพื่อนที่จังหวัดราชบุรีเข้าหุ้นตั้งโรงงาน "เถ้าเซ่งหลี" เป็นโรงงานผลิตเครื่องปั้นดินเผาแห่งแรกของจังหวัดราชบุรี ในระยะแรกมีปัญหาในการทำงานตลอดเนื่องจากเวลานั้นคนในท้องถิ่นไม่มีความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา นายจื่อเหม็งต้องทำทุกอย่างทั้งปั้น เผา และนำไปขายด้วยตัวเอง ในเวลาต่อมาโรงงานเถ้าเซ่งหลีได้ห่างจากเมืองจีนและห่างจากโรงงานอื่น ๆ มาร่วมงานเพิ่มขึ้น แต่กิจการยังคงมีกำไรน้อยเนื่องจากสินค้าที่ผลิตมีตำหนิมาก ทำให้หุ้นส่วนบางคนถอนหุ้นออกไป ประมาณปี พ.ศ. 2489 นายจื่อเหม็งจึงขอลงหุ้นและร่วมลงทุนกับนายซ่งฮงตั้งโรงงานใหม่ชื่อว่า “เถ้าแซ่เถ” โดยมีช่างชาวจีนมาร่วมงานด้วยหลายคน (สมาคมเครื่องเคลือบดินเผาราชบุรี, 2554, หน้า 28)

กิจการของโรงงานเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดราชบุรีดีขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สินค้าอุปโภคบริโภคขาดแคลนและมีราคาแพง โอ่งใส่น้ำเริ่มขาดตลาดซึ่งในสมัยนั้นเป็นสินค้านำเข้าจากประเทศจีน นายจื่อเหม็งได้ทดลองปั้นโอ่งใส่น้ำขาย โดยโอ่งที่ปั้นยังไม่มีลวดลาย แรก ๆ ทำมีรูปทรงไม่สวย หนา และมีน้ำหนักมาก คนไม่นิยม โรงงานต่าง ๆ ได้พยายามพัฒนาจนโอ่งใส่น้ำมีวิวัฒนาการและลวดลายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ช่วงแรกของการวาดลวดลายทำโดยการแกะลายที่ต้องการลงบนไม้แล้วนำมาตีประทับบนตัวโอ่ง ส่วนใหญ่จะเป็นรูปดอกไม้ รูปสัตว์ หรือลายเถาวัลย์ ทำให้โอ่งมังกรราชบุรีเริ่มขายได้ ในระยะต่อมานายจื่อเหม็งจึงลองนำดินขาวจากประเทศจีนมาสร้างเป็นลวดลายติดข้างโอ่ง ปรากฏว่าได้ลวดลายเด่นชัดสวยงาม ลูกค้าชอบ ทำให้การติดลายบนโอ่งเริ่มแพร่หลายทำให้

ธุรกิจโรงโม่ขยายตัวมากขึ้น ในยุคเฟื่องฟูมีโรงโม่มากกว่า 10 แห่ง เช่นเดียวกับวิวัฒนาการของลวดลายบนตัวโม่มีลายมังกรเกิดขึ้นซึ่งเป็นวิวัฒนาการของการสร้างลวดลายของโม่ เนื่องจากคนซื้อต้องการลายใหม่ ๆ ช่างเขียนลายจึงต้องคิดลวดลายใหม่ ๆ มาติดบนโม่ราชบุรีจนมาถึงลายมังกร และผู้บริโภคนิยมซื้อแต่โม่เคลือบที่มีลวดลายเป็นรูปมังกรที่เลื้อยพันรอบโม่ และในที่สุดโรงโม่ทุกแห่งในจังหวัดราชบุรีได้ผลิตโม่ที่มีลวดลายเป็นมังกร “ลายมังกร” จึงเป็นสัญลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาของจังหวัดราชบุรี ลวดลายที่เป็นลายมังกรได้รับแนวคิดมาจากการเลียนแบบลวดลายบนโม่ของจีนที่เป็นโม่นำเข้ามาจำหน่ายก่อนช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2488) โดยมีความหมายแสดงถึงความเป็นมงคลและเป็นลายที่สอดคล้องกับความเชื่อของชาวจีน คือ มังกรจีนเป็นผู้นำน้ำมาจากฝน ความอบอุ่นจากดวงอาทิตย์ สายลมจากทะเลและผืนดินจากโลก มังกรเป็นตัวแทนของพลังที่ยิ่งใหญ่แห่งธรรมชาติ พลังอำนาจสูงสุดของโลก ลายมังกรที่ปรากฏบนโม่มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน เนื่องจากมีวิธีเขียนลายแตกต่างกัน เช่น ลายมังกรแบบเรียบวาดด้วยนิ้วมือที่เขียนตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากในช่วงระยะเริ่มแรกเขียนโดยช่างชาวจีนจึงเขียนลวดลายโม่ตามแบบจีน เมื่อความต้องการตลาดมีจำนวนเพิ่มขึ้นทำให้ต้องเพิ่มปริมาณการผลิต อีกทั้งช่างเขียนลายเปลี่ยนจากช่างชาวจีนเป็นช่างชาวไทยทำให้ลวดลายเปลี่ยนไปแต่ยังคงเน้นผลิตเป็นลายมังกรเนื่องจากเป็นลายที่ผู้บริโภคนิยมมากที่สุด

ลักษณะทางกายภาพของโม่มังกรราชบุรี

โม่มังกรเป็นเครื่องปั้นดินเผามีทั้งประเภทเคลือบด้วยน้ำ เคลือบขี้เถ้า และไม่เคลือบ ตกแต่งลวดลายเป็นลายมังกร หรือลายอื่น ๆ ทั้งแบบเรียบและแบบนูน รวมทั้งไม่มีการตกแต่งลวดลาย รูปแบบของผลิตภัณฑ์มีหลากหลาย เช่น ของใช้ในครัวเรือน ของประดับตกแต่ง เป็นต้น มีลักษณะทางกายภาพ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2563, หน้า 5-6) ดังนี้

1. รูปทรง โม่ : ก้นสอบปากแคบป้องกันกลาง
 อ่าง : ก้นสอบปากกว้าง
 กระถาง : ก้นสอบปากกว้าง
 ไห : ก้นสอบปากแคบป้องกันกลาง
 แจกัน : ก้นสอบปากแคบทรงสูง
 จานรอง : แบน
2. เนื้อดิน ผลิตจากดินเหนียวสีน้ำตาลแดงสลับจุดขาวหรือดินสีมันปู
3. ลวดลาย มีการตกแต่งลวดลายเป็นลายมังกรหรือลายอื่น ๆ ทั้งแบบเรียบและแบบนูน และไม่มีการตกแต่งลวดลาย
4. พื้นผิว มีทั้งการเคลือบด้วยน้ำ เคลือบขี้เถ้า และไม่เคลือบ

ภาพที่ 1 โองมั่งกรของจังหวัดราชบุรี
ที่มา: Smartbom Toys & Crafts (2565)

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตโองมั่งกรราชบุรี

การผลิตโองมั่งกรราชบุรีมีวัตถุดิบหลักสำหรับการผลิต (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี, 2562, หน้า 2) ดังนี้

1. ดิน เป็นดินเหนียว ประกอบด้วย แร่ดินชนิดเคโอลิไนต์ มอนต์มอริลไลไนท์ และควอตซ์ มีคุณภาพเหนียว ละเอียดย เผาไฟด้วยความร้อนสูงได้ เมื่อเผาแล้วมีความแกร่ง สามารถเก็บกักน้ำได้ดี มีอยู่ทั่วไปในท้องถิ่น พบในเขตพื้นที่อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. ทราย เป็นส่วนผสมคลุกเคล้ากับดิน
3. น้ำเคลือบ เป็นส่วนผสมของซีเมนต์และเลน แต่ละโรงงานจะมีสูตรในการผสมน้ำยาเคลือบเฉพาะ บางโรงงานจะใช้ดินเลน 65 ส่วน และซีเมนต์จากฟืนหรือเถ้าเผาถ่านในเตา 35 ส่วน นอกจากนี้ยังมีสารเคมีอื่น เช่น ออกไซด์ของเหล็กเพื่อทำให้เป็นสีแดง เป็นต้น
4. น้ำ เป็นน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคทั่วไป

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการผลิตโองมั่งกรราชบุรี

จังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ละติจูดที่ 13 องศา 32 ลิปดา 44 ฟลิปดาเหนือ ลองติจูดที่ 99 องศา 46 ลิปดา 36 ฟลิปดาตะวันออก เป็นพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศเมียนมาร์ โดยมีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวพรมแดนสันปันน้ำ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ คือ พื้นที่ภูเขาสูง พื้นที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม และที่ราบลุ่มต่ำ (สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2562, หน้า 16) โดยบริเวณเขตอำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอ

โพธารามเป็นที่ราบลุ่มบริเวณสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง มีความอุดมสมบูรณ์ ลักษณะดินเป็นดินร่วน ดินร่วนปนดินเหนียว หรือดินเหนียวที่มีเนื้อดินเหนียวละเอียด มีสีน้ำตาลแดงสลับจุดขาว หรือดินสีมันปู (สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร, 2555, หน้า 124) ซึ่งมีแร่เหล็กผสมอยู่ในปริมาณมาก มีคุณสมบัติพิเศษ คือ เผาไฟด้วยความร้อนสูงได้ เมื่อผ่านการเผาแล้วมีความแกร่งสูงสามารถเก็บน้ำได้ดี ทำให้เมื่อนำมาผลิตเป็นโอ่งมังกรราชบุรีแล้วจะได้เครื่องปั้นดินเผาที่มีลักษณะเฉพาะ และเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดราชบุรีคือ มีพื้นสีน้ำตาลและลวดลายเป็นสีเหลือง (กรมทรัพยากรทางปัญญา, 2563, หน้า 4)

กระบวนการผลิตโอ่งมังกรราชบุรี

โอ่งมังกรราชบุรีมีกระบวนการผลิต (สมาคมเครื่องเคลือบดินเผาราชบุรี, 2554, หน้า 79-89; สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี, 2562, หน้า 2-4) ดังนี้

1. การเตรียมดิน

นำดินเหนียวสีน้ำตาลแดงสลับจุดขาวหรือดินสีมันปูมาหมักไว้ในบ่อหมักดิน โดยแช่น้ำไว้ประมาณ 2-3 วัน เพื่อให้ดินอ่อนตัวทั่วถึงกัน แล้วนำดินเหนียวจากบ่อหมักเข้าเครื่องนวด ใส่ทรายละเอียดลงไปผสมตามส่วนและคลุกเคล้าจนเป็นเนื้อเดียวกัน ดินผสมที่นวดออกมาจากเครื่องนวดจะเป็นดินกองใหญ่ เวลาปั้นต้องใช้เครื่องมือตัดดินเรียกว่า “เหล็กตัด” โดยใช้เหล็กเส้นนำมาโค้งเป็นรูปตัวยู ใช้ลวดซึ่งอยู่ตอนปลายซึ่งจะตัดดินออกมาเพื่อนำไปปั้น

2. การขึ้นรูป

2.1 การขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน

นำดินมาทำการขึ้นรูปโดยใช้แป้นหมุน ซึ่งมีลักษณะเป็นแป้นไม้กลมมีแกนกลาง แป้นไม้นี้หมุนได้รอบตัวโดยสามารถหมุนด้วยมือ ใช้เท้าถีบหรือหมุนด้วยเครื่องมือมอเตอร์ไฟฟ้า ในการปั้นภาชนะต่าง ๆ จะต้องใช้คน 3 คน เพื่อเตรียมดิน เป็นช่างปั้น และผู้ช่วย แต่ละคนจะทำงานประสานกัน สำหรับการปั้นโอ่งจะแบ่งขั้นตอนการขึ้นรูปเป็น 3 ส่วน คือ

1) ส่วนก้นโอ่ง คนเตรียมดินจะนำดินมาวางบนแป้น โดยมีแผ่นไม้วางอยู่บนแป้น และโรยด้วยขี้เถ้าเคลือบเพื่อไม่ให้ดินติดกับแผ่นไม้ ช่างปั้นจะเปิดเครื่องให้หมุนพร้อมใช้มือปั้นดินเป็นส่วนก้นโอ่ง

2) ส่วนตัวโอ่ง นำส่วนก้นโอ่งที่แห้งพอหมาด ๆ ยกวางบนแป้น คนเตรียมดินจะนำดินมาให้ช่างปั้น ช่างปั้นจะเปิดเครื่องให้แป้นหมุนพร้อมกับใช้มือทั้งสองข้างประคองดินให้ขึ้นรูปตามต้องการ และให้ผู้ช่วยยกโอ่งลงจากแป้นหมุน นำไปผึ่งให้แห้งพอหมาด

3) ส่วนปากโอ่ง การขึ้นปากโอ่งจะต้องยกตัวโอ่งวางบนแป้นหมุนที่ใช้แรงคนหมุน ช่วงขึ้นปากโอ่งจะใช้ดินที่คนเตรียมดินทำเป็นเส้นมาวางวนรอบโอ่งพร้อมกับใช้เท้าถีบแป้นหมุนมือทั้งสองจะบีบดินให้ติดกับคอโอ่ง พอจนได้ที่ให้ใช้ฟองน้ำปาดวนไปรอบปากโอ่งจนเรียบ จากนั้นจึงยกโอ่งไปผึ่งลมไว้ที่ลาน

ภาพที่ 2 การขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี (2558)

2.2 การขึ้นรูปด้วยวิธีการกด

ช่างจะกดก้อนดินกลมให้แบนออกด้วยมือ 2 ข้าง จนมีความเสมอกันและหนาตามต้องการ แล้วใช้ดินเส้นวางพาดบนท่อนแขนให้ปลายดินข้างหนึ่งอยู่ในมือ กดขูดดินกับโอ่งเป็นผนังโอ่งขึ้นมา แล้วใช้ไม้กระดานชุบน้ำดินรีดจนผนังเรียบ และผายออกด้านปาก จากนั้นฝังจนแห้ง และคว่ำลงเพื่อตกแต่งกันโอ่งให้เว้าลง รอยดินด้านกันแข็งพอจึงนำมาขดต่อให้ผนังสูงขึ้นจนได้ความสูงตามต้องการ แล้วจึงเสริมปากโอ่งเป็นอันเสร็จการขดขึ้นรูป วิธีการขดจะนิยมใช้กับภาชนะที่มีขนาดใหญ่มาก

3. การเขียนลวดลาย

ก่อนการเขียนลายลงบนภาชนะต้องตกแต่งผิวภาชนะให้เรียบ และแต่งรูปทรงภาชนะให้ดีไม่บิดเบี้ยว วิธีแต่งผิวภาชนะใช้ฮวยหลุบซึ่งมีลักษณะคล้ายกับลูกประคบมีที่จับอยู่ตรงกลาง ส่วนไม้ตีเป็นไม้แบน ๆ เวลาตีภาชนะต่าง ๆ ช่างตีใช้ฮวยหลุบรองผิวด้านในภาชนะ ส่วนด้านนอกจะใช้ไม้ตีทำการตกแต่งผิวและรูปทรงของภาชนะ

การเขียนลายต้องเขียนก่อนที่เนื้อดินจะแห้ง โดยนำภาชนะที่ตกแต่งดีแล้ววางบนแป้นไม้หมุนที่ใช้เท้าถีบเพื่อความสะดวกในการเขียนลาย สำหรับการเขียนลายบนโอ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนปาก ลำตัว และส่วนกันโอ่ง ส่วนปากโอ่งและกันโอ่งอาจใช้วิธีการเขียนหรือพิมพ์ลายตามสมัยนิยม ถ้าใช้พิมพ์ลายจะมีแผ่นพลาสติกที่ฉลุลายไว้ แล้วนำมาทาบบริเวณที่จะติดลายและปาดด้วยดินติดออกก็จะได้ลวดลายตามที่ต้องการ ส่วนลำตัวโอ่งนิยมเขียนเป็นรูปลายมังกร เช่น มังกรคาบแก้ว มังกรด้นเมฆ เป็นต้น การเขียนลายมังกรจะใช้ช่างผู้มีความชำนาญปาดเนื้อดินด้วยหัวแม่มือเป็นรูปมังกร โดยไม่ต้อง

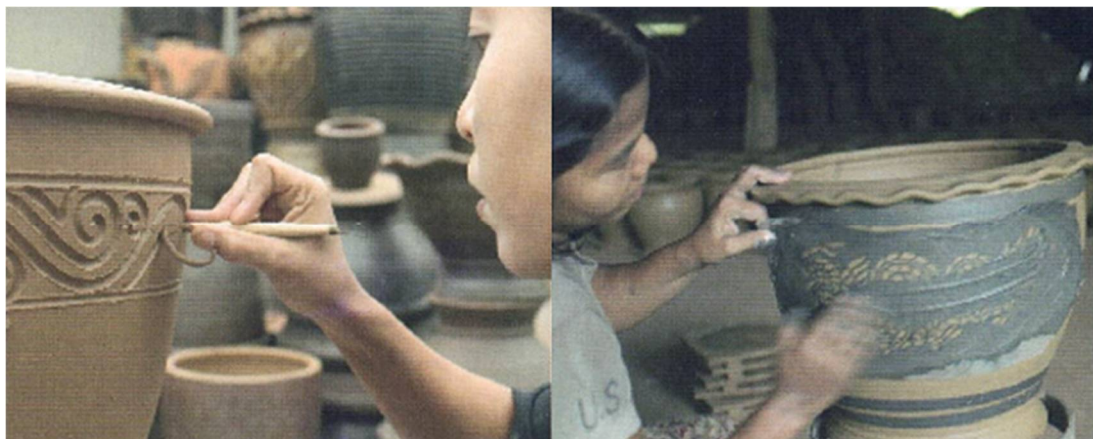
มีการร่างแบบแต่อย่างใด ต่อจากนั้นใช้ปลายไม้เล็ก ๆ ชีตตกแต่งหนด นิ้ว เล็บ และใช้แผ่นเหล็กตัดปลายหยักทำเป็นเกล็ดมังกร ปัจจุบันมีการทำลวดลายมังกรนูนทำให้ดูสวยงามมีชีวิตชีวายิ่งขึ้น

ภาพที่ 3 การเขียนลายแบบใช้มี้วาด
ที่มา: สมาคมเครื่องเคลือบดินเผาราชบุรี (2554)

ภาพที่ 4 การเขียนลายแบบนูน
ที่มา: สมาคมเครื่องเคลือบดินเผาราชบุรี (2554)

ภาพที่ 5 การเขียนลายแบบขีดและแบบพิมพ์
ที่มา: สมาคมเครื่องเคลือบดินเผาราชบุรี (2554)

4. การเคลือบ

เมื่อติดลายลงบนภาชนะเรียบร้อยแล้วจะต้องนำภาชนะมาเคลือบ วิธีทำน้ำเคลือบใช้น้ำโคลนหรือเลนผสมกับขี้เถ้า จะใช้ขี้เถ้าอะไรก็ได้แต่ขี้เถ้าจากกระดูกสัตว์ เมื่อนำมาทำน้ำเคลือบแล้วนำมาเผาจะทำให้ลวดลายบนภาชนะมีสีสวยกว่าขี้เถ้าจากพืช ขี้เถ้าที่นำมาผสมต้องทำให้ละเอียดที่สุด สำหรับการเคลือบภาชนะให้นำภาชนะไปวางหงายในกระทะใบบัว และนำน้ำราดให้ทั่วด้านในภาชนะก่อน จากนั้นจึงช่วยกันยกภาชนะคว่ำลงในกระทะนั้น ตักน้ำเคลือบมาราดผิวนอกจนทั่วแล้วยกภาชนะนำไปวางหงายผิงลมไว้

ภาชนะที่เคลือบน้ำเคลือบแล้ว นอกจากจะทำให้เกิดสีสวยเป็นมันวาวเมื่อเผาเสร็จออกมาเป็นภาชนะแล้ว น้ำเคลือบยังช่วยสมานรอยแผล และรูละหว่างเนื้อดินเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดรูรั่ว และมีน้ำไหลซึมออกมาอีกด้วย

5. การเผา

การเผาภาชนะเป็นกรรมวิธีขั้นสุดท้ายของการทำโถงมังกรราชบุรี เตาเผาเป็นเตาจีนมีลักษณะเป็นเตาขนาดใหญ่ก่อด้วยอิฐเป็นรูปยาวเรียกว่า “เตามังกร” มีด้านหนึ่งของเตาเจาะเป็นช่องประตูเข้าและออกสำหรับเป็นทางลำเลียงโถงหรือภาชนะดินเผาอื่น ๆ โดยด้านบนของเตาจะเจาะรูไว้เป็นระยะ ๆ เรียกว่า “ตา” เพื่อใช้ใส่ฟืน ปลายด้านหนึ่งของเตาใช้เป็นตัวเตาสำหรับก่อไฟ ส่วนปลายอีกด้านหนึ่งเป็นกันเตาใช้เป็นปล่องระบายควันออกจากเตา เตาขนาดใหญ่สามารถบรรจุโถงได้คราวละ 300-500 ใบ ในการเผาให้จุดที่เตาไฟหัวเตาก่อน เพื่ออุ่นให้ร้อนแล้วค่อย ๆ เพิ่มความร้อนเร่งอุณหภูมิสูงขึ้นทุกชั่วโมงประมาณ 10 องศาเซลเซียส นำไฟฟืนขนาดเล็ก เรียกว่า “ฟืนตะเกียบ” ใส่ช่องที่เจาะไว้บนหลังเตาอีกประมาณ 18 ชั่วโมง เมื่อเผาตลอดเตาแล้วต้องปิดหัวเตาแล้วปล่อยให้เกิดการลุกไหม้อยู่ในเตาติดต่อกันนาน 2 วัน วันที่สามไม่ต้องเติมเชื้อไฟอีกไฟจะมอดดับไป ปล่อยให้ทิ้งไว้ 10-12 ชั่วโมง ความร้อนในเตาเกือบจะหมดจึงเปิดประตูเตานำโถงและภาชนะที่เผาออกมาคัดแยกชนิดที่สมบูรณ์นำไปจำหน่ายต่อไป

ภาพที่ 6 โถงที่รอนำเข้าเตาเผา
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี (2558)

ภาพที่ 7 หัวเตามังกรและท้ายเตามังกร
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี (2558)

ภาพที่ 8 ประตูเตามังกร
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี (2558)

ภาพที่ 9 โถ่งที่บรรจุภายในเตารอการเผา
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี (2558)

ภาพที่ 10 การสุ่มไฟเตามังกร
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี (2558)

บทสรุป

โถ่งมังกรราชบุรีเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณลักษณะ เป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ของจังหวัดราชบุรี โดยมีต้นกำเนิดจากชาวจีน 2 ท่าน ที่มีบ้านเดิมอยู่หมู่บ้านปังโคยซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาของจีน และได้ค้นพบแหล่งดินที่เหมาะสมสำหรับทำเครื่องปั้นดินเผาโดยบังเอิญที่จังหวัดราชบุรีจึงได้ชักชวนเพื่อนชาวจีนมาตั้งโรงงานผลิตเครื่องปั้นดินเผาซึ่งปัจจุบันผลผลิตเหล่านั้นรู้จักกันในนามของ “โถ่งมังกรราชบุรี” ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของจีนผสมผสานเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดราชบุรี โดยใช้วัตถุดิบหลัก ได้แก่ ดินสีมันปู และน้ำเคลือบซีเถ้าที่มีส่วนผสมของซีเถ้า เกล และออกไซด์ของเหล็ก และมีกระบวนการผลิตเริ่มตั้งแต่การเตรียมดิน การขึ้นรูปซึ่งมีการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนและวิธีการกด การเขียนลวดลายซึ่งใช้วัสดุเขียนลายเป็นดินเหนียวผสมกับดินขาว เรียกว่า ดินติดดอก และมีลายที่เขียนกันมาแต่โบราณ คือ ลายมังกร การเคลือบ และการเผาซึ่งใช้เตาเผาที่เป็นเตาขนาดใหญ่ เรียกว่า เตามังกร

บรรณานุกรม

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2563). ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทาง
ภูมิศาสตร์ โอ่งมังกรราชบุรี. สืบค้นจาก <https://ipthailand.go.th/images/3534/GI/2563/GI44.pdf>
- พิชชา ทองขลิบ. (2564). โอ่งมังกร. สืบค้นจาก https://www.sac.or.th/databases/traditional-objects/th/equipment-detail.php?ob_id=245
- สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน). (2555). การดำเนินการด้านการ
รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโครงการพัฒนาระบบคลังข้อมูล 25 ลุ่มน้ำ และแบบจำลองน้ำ
ท่วมน้ำแล้ง. กรุงเทพฯ: แอสตีคอนคอร์ปอเรชั่น.
- สมาคมเครื่องเคลือบดินเผาราชบุรี. (2554). โอ่งมังกรราชบุรี ภูมิปัญญาสามแผ่นดิน. ราชบุรี: ธรรมรักษ์.
- สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2561-2564 (ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2562).
ราชบุรี: สำนักงานจังหวัดราชบุรี.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี. (2562). คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
โอ่งมังกรราชบุรี. ราชบุรี: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี. (2558). มรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี. สืบค้นจาก
<https://www.soc.go.th>
- Smartborn Toys & Crafts. (2565). ประวัติโอ่งมังกร. สืบค้นจาก
[https://www.smartbombcrafts.biz/article/63/ประวัติโอ่งมังกร-ของเอกลักษณ์วิถีไทย-ของ
หัตถศิลป์ไทย-เมืองราชบุรี](https://www.smartbombcrafts.biz/article/63/ประวัติโอ่งมังกร-ของเอกลักษณ์วิถีไทย-ของหัตถศิลป์ไทย-เมืองราชบุรี)

การดำเนินอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในยุควิถีชีวิตใหม่

The Progression of Art and Culture in the New Normal

วันที่รับบทความ: 1 ธันวาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ: 9 มกราคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ: 12 มกราคม 2566

ดวงกมล หวานแก้ว¹ นิติพัฒน์ หันสังข์¹

สุดา เรืองศรี¹ ศานตมล ปิ่นนัย¹

พิชิตา ช่างसान¹ พงศธร ศรีไย¹

บุปผาชาติ อุปลัมภรณ์รากร²

ธรรมสันต์ สุวรรณโรจน์³

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ การดำเนินอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในยุควิถีชีวิตใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้ของคนในสังคมยุคปัจจุบันที่มีต่อศิลปวัฒนธรรมไทยจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เพื่อเป็นการสร้างแนวทางในการดำเนินอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในยุควิถีชีวิตใหม่ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดเพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมสามารถดำเนินอยู่ควบคู่กับสังคมไทยได้ต่อไป และสามารถบ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยได้ต่อไป ซึ่งสาระสำคัญสรุปได้ว่า เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในปัจจุบันทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างแพร่หลาย รวมไปถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่เกิดจากความคิด การสร้างสรรค์ ความเชื่อ ทศนคติ มุมมองของคนในสมัยอดีตที่มีการอนุรักษ์และสืบทอดในรูปแบบหนึ่งนำมาสู่การปรับเปลี่ยนรูปแบบของการอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในยุควิถีชีวิตใหม่สืบต่อไป

คำสำคัญ: การดำเนินอยู่ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตใหม่

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
e-mail: 6355713019@nstru.ac.th

² รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

The Progression of Art and Culture in the New Normal

Received: December 1, 2021

Revised: January 9, 2023

Accepted: January 12, 2023

Duangkamol Wankeaw¹ Nitipat Hansung¹

Suda Rounsri¹ Santamon Pinnai¹

Pichita Changsan¹ Phongsathon Seyai¹

Bubpachart Aupatumnarakorn²

Thamasan Suwannaroj³

Abstract

The purposes of this academic article: The Progression of Art and Culture in the New Normal were: 1) to provide cultural awareness of people in the modern era due to the spread of the COVID-19 virus, 2) to create guidance for the progression of art and culture in the new normal with the highest benefit considering for art and culture along with Thai society and be able to indicate a national identity in farther future. The result showed that the spread of the COVID-19 virus had affected and changed the economy, society, politics, and technology. All of the changes had widely impacted on living traditions of people. They included cultural changes from thought, creation, belief, and attitude from former people in terms of conservation and continuation to a new adaptation of preservation, continuation, development, and publicity of culture in the further new normal.

Keywords: The Progression, Art and Culture, New Normal

¹ Master Student, Creative Arts and Cultural Management, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
e-mail: 6355713019@nstru.ac.th

² Adjunct Assoc.Prof.Dr., Creative Arts and Cultural Management, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Si Thammarat Rajabhat

³ Asst.Prof.Dr., Creative Arts and Cultural Management, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Si Thammarat Rajabhat

บทนำ

ประเทศไทยมีศิลปวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายโดดเด่น มีความเจริญงอกงามเป็นวิถีชีวิตโดยส่วนรวมของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์ที่เป็นศิลปวัฒนธรรมนี้เป็นรากฐานในการสร้างความเข้มแข็งในสังคมไทย รวมทั้งภูมิปัญญาไทยที่มีการสั่งสม สืบทอดและรักษาไว้อย่างรู้คุณค่า และประยุกต์ใช้ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมไทยให้มีความยั่งยืน และเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ศิลปวัฒนธรรมจึงหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รวมกันในรูปแบบขององค์ประกอบทางสังคม สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อให้ดำเนินชีวิตอยู่รวมกันได้ หรืออีกนัยยะหนึ่ง ศิลปวัฒนธรรมก็คือวิถีชีวิตในสังคมหนึ่ง ๆ นั่นเอง ดังที่ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2545, หน้า 156) กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องของกลุ่มชนหรือสังคม ศิลปวัฒนธรรมจึงมีการอยู่สืบเนื่อง และไม่ได้อยู่ในลักษณะที่หยุดนิ่ง อย่างที่แลเห็นว่าเคยเป็นมาอย่างไร ก็เป็นอยู่อย่างนั้น หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงและคลี่คลายอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับชีวิตของบุคคลและการดำเนินชีวิตของสังคม การเปลี่ยนแปลงทางศิลปวัฒนธรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่สร้างศิลปวัฒนธรรมจากการเรียนรู้ หากได้เกิดจากสัญชาตญาณที่ถ่ายทอดกันทางกรรมพันธุ์ เช่น บรรดาสัตว์สังคมอื่น ๆ มนุษย์เมื่อได้เรียนรู้และมีประสบการณ์มากขึ้น อาจคิดประดิษฐ์เปลี่ยนแปลงศิลปวัฒนธรรมของตนได้รวดเร็วขึ้นเพื่อความเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในสังคมโดยทั่วไป ลักษณะทางศิลปวัฒนธรรมประกอบด้วยระบบความเชื่อ การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม สถาบันเหล่านี้มีความหมายต่อกันและกัน ในอันที่จะทำให้สังคมมนุษย์ดำเนินอยู่ต่อไปได้ (นงเยาว์ ชาญณรงค์, 2542, หน้า 94) ศิลปวัฒนธรรมมีความเจริญสูงสุดตรงตัวอยู่ดำเนินสืบต่อไป และเข้าสู่ความเสื่อมในแต่ละยุคสมัย แต่ศิลปวัฒนธรรมบางอย่างก็ยังไม่เสื่อมสูญไป ยังสืบต่อมาเป็นมรดกของสังคม และมรดกทางวัฒนธรรมบางอย่าง เมื่อเสื่อมสูญไปแล้วก็อาจฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ได้ โดยขึ้นอยู่กับค่านิยมและสภาพแวดล้อมทางสังคม ประเทศไทยเป็นชาติที่มีศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันเก่าแก่และงดงาม สืบทอดต่อกันมานานนับ 100 ปี เมื่อถึงช่วงระยะเวลาหนึ่งศิลปวัฒนธรรมและประเพณีบางอย่างอาจเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาและความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้วิถีชีวิตของทุกคนเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ จากการดำเนินชีวิตภายใต้รูปแบบวิถีชีวิตใหม่ ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ยังส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนให้ต้องมีการเปลี่ยนวิธีคิดจนเกิดการปรับตัว และเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติตนในเรื่องต่าง ๆ เช่น การดำรงชีวิตและปัจจัยสี่ การทำงาน การดำเนินการทางธุรกิจ การสื่อสาร การศึกษา การแพทย์ และสาธารณสุข รวมทั้งการดำเนินอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบวิถีชีวิตใหม่

การดำเนินอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในยุคก่อนโควิด-19 มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นผ่านบุคคล สื่อต่าง ๆ หนังสือ เอกสาร ตำรา นอกจากนี้ยังเกิดจากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น แหล่งเรียนรู้จากปราชญ์ชุมชน แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้ในทหรรศการเกิดจากการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และโครงการต่าง ๆ แต่เนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

โควิด-19 ทำให้ศิลปวัฒนธรรมจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบด้วยเช่นกัน มีการใช้ช่องทางออนไลน์ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น เพื่อให้งานศิลปวัฒนธรรมสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกสบาย ลดการเดินทาง ประหยัดเวลาและลดค่าใช้จ่าย (มติชนออนไลน์, 2563)

การปรับตัวของศิลปวัฒนธรรมในยุคปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการวางรากฐานและแนวทางในรูปแบบใหม่เพื่อการคงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในอนาคต ซึ่งอาจต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาช่วยทั้งด้านเทคโนโลยี การศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคม นำมาหลอมรวมเพื่อสร้างทิศทางการอนุรักษ์ พัฒนาและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ในอนาคตต่อไปอย่างยั่งยืน

ศิลปวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิต

สิ่งที่สำคัญที่สุดต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ คือปัจจัย 4 ซึ่งประกอบไปด้วยที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค โดยมนุษย์ต้องการที่อยู่อาศัยเพื่อป้องกันอันตรายจากภายนอก ต้องการอาหารเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงเจริญเติบโต ต้องการเสื้อผ้าหรือเครื่องนุ่งห่มไว้ปกปิดร่างกาย ป้องกันความร้อน ความหนาวเย็น และต้องการยารักษาโรคเพื่อรักษาโรคร้ายต่าง ๆ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์อย่างยิ่ง เมื่อมนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญ มนุษย์จึงต้องให้ความสนใจและเอาใจใส่ดูแลในเรื่องดังกล่าว มีการปรุงแต่งปัจจัยให้สนองต่อความต้องการและแสดงถึงคุณค่าของความงามสิ่งนั้น โดยการนำศิลปะมาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการนำหลักการทางศิลปะมาผสมผสานกับการดำเนินชีวิตอันได้แก่ ศิลปะกับที่อยู่อาศัย ศิลปะกับอาหาร และศิลปะกับเครื่องนุ่งห่ม

จากการสร้างสรรค์ปัจจัย 4 ที่ผสมผสานกับความงามทางด้านศิลปวัฒนธรรม ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมต่าง ๆ ซึ่งวัฒนธรรมในแต่ละแห่งมีความหลากหลายและแตกต่างกันตามสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย วัฒนธรรมของกลุ่มชนที่อยู่อาศัยบนภูเขาสูงย่อมแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่อยู่อาศัยตามชายฝั่งทะเล วัฒนธรรมของกลุ่มชนที่อยู่ในเขตร้อนก็ย่อมแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่อยู่ในเขตร้อน วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตร่วมกันนี้นอกจากจะเพื่อประโยชน์ในด้านการทำมาหากินหรือเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดแล้ว ยังเป็นไปเพื่อความอยู่ดีมีสุขร่วมกันจนเกิดเป็นธรรมเนียมประเพณี และวิถีทางจิตวิญญาณ จากที่มีความเชื่อร่วมกันในความสำนึกคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่ตนได้พึ่งพาอาศัย โดยมนุษย์สร้างวัฒนธรรมเป็นระบบสัญลักษณ์ เพื่อที่จะกำหนดความหมายให้กับสิ่งต่าง ๆ ให้กลุ่มชนที่อยู่ใน “สังคม” นั้น ๆ เข้าใจตรงกันและยึดระบบเดียวกัน วัฒนธรรมจึงมีการเรียนรู้และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง มีการรับวัฒนธรรมจากคนในสังคมอื่น และการปรับวัฒนธรรมให้เข้ากันของคนต่างสังคมกัน (ชัยวัฒน์ ชัยศิริพร, 2557, หน้า 66)

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่าศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะปัจจัย 4 ที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ทั้งอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค รวมถึงภาษาของแต่ละพื้นที่ใช้ในการสื่อสารกัน ซึ่งทั้งหมดนี้มีศิลปวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของคนในสังคมที่สอดแทรกอยู่และเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ศิลปวัฒนธรรมกับพระพุทธศาสนา

ก่อนที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 เกิดขึ้นที่สาธารณรัฐประชาชนจีน แพร่ระบาดไปทุกภูมิภาคของโลก การดำเนินอยู่ของศิลปวัฒนธรรมกับพระพุทธศาสนา เป็นยุคของการรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ทั้งในเรื่องของความเชื่อ พิธีกรรม ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ก่อเกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา การอนุรักษ์ ต่อยอดและถ่ายทอดภูมิปัญญา ประชาชนในท้องถิ่นต่างมีส่วนร่วม และส่งเสริมในการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ในทุกมิติ โดยไม่ต้องระวังสุขภาพของตนเอง และครอบครัวว่าจะเป็นผู้รับเชื้อโรคทุกงานประเพณีที่มีประชาชนอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก

หลังจากที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 ในส่วนของประเทศไทย มีผู้ติดเชื้อสะสม 1,859,157 คน มีผู้เสียชีวิต 18,799 คน ข้อมูลวันที่ 25 ตุลาคม 2564 เวลา 12.30 น. (ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงมหาดไทย, 2564) เกิดผลกระทบด้านศิลปวัฒนธรรมโดยตรง จึงมีการยกเลิก เลื่อน ยกเว้น การจัดงานศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา หรือจำกัดจำนวนคน ร่วมงานศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับพิธีทางศาสนา และการปรับตัวตามมาตรการ การเว้นระยะห่าง (distancing) การสวมหน้ากากอนามัย (mask wearing) การล้างมือ (hand washing) การตรวจวัดอุณหภูมิร่างกาย (testing) และการใช้โปรแกรมประยุกต์ไทยชนะ (Thai Cha na) อันเป็นการส่งผลกระทบกับประชาชน คณะสงฆ์และภูมิปัญญาทางด้านศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นวงกว้าง

ดังนั้นกล่าวโดยสรุปได้ว่า หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบด้านศิลปวัฒนธรรม ประชาชน คณะสงฆ์และภูมิปัญญาทางด้านศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จะต้องศึกษาเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิธีการทำงานด้านวัฒนธรรม ให้สอดคล้องและดำเนินศิลปวัฒนธรรมร่วมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 โดยให้ความสำคัญกับสื่อออนไลน์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ควบคู่กับมาตรการ การเว้นระยะห่าง การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือ การตรวจวัดอุณหภูมิร่างกาย และการใช้โปรแกรมประยุกต์ไทยชนะ เพื่อประยุกต์ใช้ในการสื่อสาร ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม หรือดำเนินการจัดงานศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น การประชาสัมพันธ์ ทำบุญทอดกฐิน ทอดผ้าป่าออนไลน์ ด้วยการสร้างสื่อสารสนเทศ ประกอบด้วยรูปภาพ ข้อความสำคัญสั้น กระชับ ตัวเลข เป็นต้น เผยแพร่ในสื่อสาธารณะต่าง ๆ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนร่วมทำบุญออนไลน์ โอนเงินผ่านบัญชีศาสนสถานโดยมีต้องมาร่วมงานพิธีด้วยตนเอง งานเทศกาลชักพระวันออกพรรษาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เทศบาลสุราษฎร์ธานี ได้จัดทุกปี ได้ปรับเปลี่ยนไปโดยการจัดงานให้มีเรือพระจากวัดกลางใหม่จำนวน 1 ลำ ตั้งอยู่ที่บริเวณหน้าศาลหลักเมือง เพื่อเป็นสัญลักษณ์ ให้ประชาชนได้รับรู้ว่าถึงงานเทศกาลชักพระเพื่อเป็นการสืบสานศิลปวัฒนธรรมไม่ให้สูญหายไป และกิจกรรมประเพณีการสมโภชและห่มผ้าพระบรมธาตุไชยา โดยการลดจำนวนผู้ร่วมงาน และถ่ายทอดภาพเคลื่อนไหว ผ่านสารสนเทศระบบชุม และเฟซบุ๊ก “โครงการสืบสานปณิธานท่านพุทธทาสภิกขุ ครบชาติกาล 115 ปี วิถีชีวิตใหม่” ทั้งนี้ ดำเนินการทั้งหมดเพื่อการดำเนินอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในยุควิถีชีวิตใหม่ และทำตามมาตรการการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

ศิลปวัฒนธรรมกับการศึกษา

การจัดการศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมขององค์กรภาครัฐ มีหลากหลายหน่วยงานที่มีส่วนในการรับผิดชอบและดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น กรมศิลปากร ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบงานด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติ มีการดำเนินงานด้านทำนุบำรุงรักษา อนุรักษ์ พัฒนา ส่งเสริม สร้างสรรค์ และเผยแพร่ศิลปวิทยาการในหน่วยงานย่อยต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ โบราณคดีและโบราณสถาน วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีที่ปรากฏในพิพิธภัณฑ์ หอสมุดแห่งชาติ และ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ รวมไปถึงนาฏกรรมทางด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ สถาปัตยกรรม และศิลปกรรม ที่ได้มีการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ เช่น สถาบันการศึกษาเฉพาะทางอย่าง วิทยาลัยนาฏศิลป์ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ที่นอกจากการจัดการเรียนการสอนแล้วยังมีการค้นคว้างานวิจัยอย่างหลากหลายที่เป็นประโยชน์ต่องานด้านศิลปวัฒนธรรม หรือสถาบันนอกระบบที่เปิดการเรียนการสอนเฉพาะทาง เช่น โรงเรียนนาฏศิลป์สัมพันธ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานการศึกษาในระบบของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ดำเนินการด้านศิลปวัฒนธรรมในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยให้โรงเรียนและชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่แก่นักเรียน ให้ครูผู้สอนหรือ ปรากฏท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมไปถึงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น กิจกรรมที่โรงเรียนมอบหมายให้นักเรียนทำจะต้องสอดคล้องกับแผนการผลิตของชุมชน ผู้ปกครอง ครู และชุมชนจะต้องร่วมมือและ ประสานกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นภาพของ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นที่ชัดเจน เป็นต้น (สามารถ จันทรสุรีย์ และประทีป อินแสง, 2545, หน้า 29-30)

การจัดการศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมขององค์กรชุมชนและปราชญ์ชุมชน มีแนวทางเพื่อพัฒนาความยั่งยืนของชุมชน มีเป้าหมายสำคัญโดยจะเน้นการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน สังคม หรือชุมชน คนกับธรรมชาติ และคนกับคุณธรรมเป็นหลัก ระบบคุณค่าจึงปรากฏอยู่ในภาวะเปี่ยมต่าง ๆ ของสังคม ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และกระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ของชุมชน มีระบบ การเรียนรู้ที่มี “ภูมิปัญญา” เป็นแกนกลางเชื่อมร้อยความรู้ทุกส่วนเข้าด้วยกันเป็นองค์ความรู้ใหม่ของ ชุมชนไทย รวมทั้งเชื่อมความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนเข้ากับความรู้ (สามารถ จันทรสุรีย์ และประทีป อินแสง, 2545, หน้า 40) นอกจากนี้ยังมีกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านการถ่ายทอดจากปราชญ์ชุมชน ซึ่งเกิด จากการเรียนรู้จากญาติผู้ใหญ่ พ่อแม่ ครอบครัว และปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในภูมิปัญญา ด้านต่าง ๆ เช่น ภูมิปัญญาด้านอาหาร ยารักษาโรค การทอผ้า ศิลปะการแสดง และภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ ที่มีการส่งต่อองค์ความรู้ของชุมชนมาอย่างยาวนาน

ยุคสมัยแห่งความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 ทำให้โลก มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูผู้สอนหรือผู้ใหญ่ควรปลูกฝังเด็กด้วยทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นเพื่อให้เด็กสามารถรับมือกับสถานการณ์โลกที่พลิกผันอยู่ตลอดเวลา การสร้างทักษะ ในศตวรรษที่ 21 เน้น 3 องค์ประกอบ คือ ทักษะคิด อุปนิสัย (attitude) เด็กต้องใฝ่หาความรู้ อดทน รับผิดชอบ กล้าทดลอง กล้าล้มเหลว กล้าผิดพลาด ทักษะการเรียนรู้ (psychomotor) ในเชิงวิพากษ์

สื่อสาร ทำงานเป็นทีม และ องค์ความรู้ (cognitive) พื้นฐาน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน โดยทักษะเหล่านี้สามารถฝึกได้โดยการส่งเสริมให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้จากการเล่น เช่น การทดลอง เรียนรู้ จากงานศิลปะ และกิจกรรมนอกเวลาต่าง ๆ (มูลนิธิ SCG, 2563) ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนใน สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 ควรเปลี่ยนให้ทุก ๆ ที่กลายเป็นโรงเรียนด้วยการ เรียนทางไกลรูปแบบต่าง ๆ เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น พร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมของพ่อแม่ และ ความพร้อมตามช่วงวัยของเด็ก

ดังนั้นกล่าวโดยสรุปได้ว่า การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ก็มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านศิลปวัฒนธรรม รวมไปถึง ทางด้านจิตใจให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม แต่การศึกษาในยุคปัจจุบันได้มีการ เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ ซึ่งทำให้คุณครูและนักเรียนต้องปรับตัวสู่สภาวะการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีผ่านอุปกรณ์การเรียนแบบผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบที่เกิดขึ้นในหลาย ครอบครัวในเรื่องของการใช้จ่ายที่สูงขึ้นในเรื่องของอุปกรณ์การเรียน สำหรับการศึกษาในกลุ่มของ ประชาชนชาวบ้านในเรื่องของภูมิปัญญาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในส่วนของวิสาหกิจชุมชนก็ไม่สามารถ ทำงานรวมกลุ่มกันได้เช่นกัน

ศิลปวัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อม

ความศรัทธาความเชื่อที่ยังปรากฏฝังลึกลงสู่วิถีชีวิต ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมและประเพณีของ ชุมชน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อย หรือชนกลุ่มใหญ่ ก็ล้วนมีศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของตนเอง ซึ่งประเพณีเหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดจากสภาพพื้นที่ และธรรมชาติที่รายล้อมรอบตัว โดยวัฒนธรรมเป็น สิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม โดยแสดงออกในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบ ของวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะการแสดง ฯลฯ จึงให้ความสำคัญในการฟื้นฟู เผยแพร่ และสืบสานคุณค่าความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ค่านิยม และความ เป็นไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564)

อีกอย่างหนึ่งของศิลปวัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อม อุทิศ ทาหอม, พิษิต วันดี และสำราญ ธุระตา (2558, หน้า 44-46) กล่าวว่า การนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ได้แก่ การปลูกป่า การบวชป่า การเลี้ยงศาลปู่ตา การทำ ความสะอาดแหล่งน้ำสาธารณะ เป็นต้น โดยชาวบ้านจะร่วมกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ได้ ร่วมกันก่อตั้งชุมชนขึ้นมาในพื้นที่สาธารณะ 24 ไร่ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวล้วนแต่นำระบบวิถีชีวิตความเชื่อ ทางด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นมาใช้เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีภายในชุมชนและยังเป็นการ สอดแทรกแบบแผนการประพฤติปฏิบัติการอยู่ร่วมกัน และยังเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติให้มากยิ่งขึ้น แต่ในปัจจุบันวัฒนธรรมเหล่านี้เริ่มหมดไป เนื่องจากการที่จะต้องก้าวให้ทันโลกยุคใหม่ เปลี่ยนชุมชนให้ เป็นสถานที่ท่องเที่ยว พื้นที่บางพื้นที่ก็ต้องปรับเปลี่ยนให้ทันกับยุควิถีชีวิตใหม่

ผลจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ในทุกระดับตั้งแต่ชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศชาติจนถึงระดับโลก ทำให้การดำเนินชีวิตปรับเปลี่ยนไปตามวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งสิ่งที่จะช่วยในการดำเนินชีวิตในยุควิถีชีวิตใหม่ให้อยู่ได้อย่างมั่นคง คือ การน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เพราะหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ยึดโยงทางพระพุทธศาสนาในแง่ที่ว่า การเดินทางสายกลางเน้นในด้านพึ่งตนเองเป็นหลัก เพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน ไม่สร้างหนี้สิน สร้างรายได้ลดรายจ่าย โดยตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยใช้ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและความเจริญก้าวหน้า พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์ภายใต้ยุควิถีชีวิตใหม่ (พระณัฐวุฒิ พันทะลี, พระธัญวัฒน์ จีรวทมน และพระครูโสภณ สุธรรมวงศ์, 2564, หน้า 53-65) เช่น โครงการ “โคก หนอง นา โมเดล” จัดทำขึ้นเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชน เป็นการสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นำไปสู่การสร้างรายได้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (มาริษา ศรีชะแก้ว, สถาพร วิชัยรัมย์ และสากล พรหมสกลิต, 2563, หน้า 31-40)

ดังนั้นกล่าวโดยสรุปได้ว่า ศิลปวัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อม มีทั้งที่เป็นเรื่องของการมีอยู่ของวัฒนธรรมและได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม และมีวัฒนธรรมเพื่อที่จะรักษาสภาพแวดล้อมไว้ แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงไปของโลกยุคใหม่ จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและการหายไปของวัฒนธรรม ดังนั้นจึงต้องตระหนักในการดำเนินชีวิตให้มากยิ่งขึ้นเพื่อความดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อม

แนวทางการดำเนินอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในยุควิถีชีวิตใหม่

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่กินระยะเวลายาวนาน ทำให้ผู้คนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้แตกต่างไปจากที่เคยหรือที่เรียกกันว่าวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งเกิดความเปลี่ยนแปลงและได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ ๆ ในทุกวงการรวมถึงวงการศิลปะ ที่ทำให้ศิลปินและผู้ประกอบการงานสร้างสรรค์ต้องปรับตัว

จากการปรับตัวในยุควิถีชีวิตใหม่ จะเห็นได้ว่าการนำเสนอผลงานของศิลปิน และการเสพงานศิลปะของคนรักศิลปะในช่วงนี้ได้เปลี่ยนไปในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีการนำเทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น เช่น การไลฟ์สดเขียนรูปของศิลปิน ที่ตัวศิลปินสามารถพูดคุยกับผู้ชม และบอกเล่าความรู้สึกนึกคิด หรือแรงบันดาลใจในการสร้างผลงานไปพร้อม ๆ กันได้ การรวมกลุ่มของนายห้างตะลุงเพื่อเล่นหนังตะลุงในช่องทางสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการซื้อขาย จัดประมูลผลงานศิลปะในแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ โดยเฉพาะเฟซบุ๊กมากขึ้น รวมถึงยังจัดให้มีการแสดงนิทรรศการศิลปะในรูปแบบของ Virtual Exhibition ที่สามารถชมงานศิลปะอยู่ที่บ้าน ไม่ต้องเดินทางไปไหน และให้ความรู้สึกเหมือน

กำลังเดินทางมาอยู่ในแกลเลอรี หรือพิพิธภัณฑ์จริง ๆ อีกทั้งยังมีแกลเลอรีออนไลน์หลายแห่ง และคลาสเรียนศิลปะออนไลน์เกิดขึ้นมากมายด้วย (พิมพ์ปวิณ สุนทรธรรมรัตน์, 2564, หน้า 146)

ในการนำเสนอผลงานศิลปะและผลผลิตจากทุนทางวัฒนธรรม สิ่งแรกที่ศิลปิน หรือผู้ประกอบการควรลองทำ คือ การเปิดใจ โดยการนำผลงานหรือชิ้นงานต่าง ๆ นำเสนอลงบนโซเชียลมีเดีย เป็นการเปิดใจให้กับโลกของดิจิทัลที่สามารถสร้างโอกาสอีกมากมายอย่างไร้ข้อจำกัดที่สามารถดึงดูดคนที่ชอบในสิ่งที่คล้ายหรือเหมือนกันให้มาเจอกันผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ โดยศิลปินหรือผู้ประกอบการต้องค้นหาและเลือกช่องทางออนไลน์ที่เหมาะสมกับตัวเอง ศึกษาเครื่องมือหรือแพลตฟอร์มที่จะใช้ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือผลงาน ทั้งนี้ศิลปินและผู้ประกอบการสามารถสร้างเป็นดิจิทัลแกลเลอรีของตนเอง โดยมองจากความชอบและความถนัดของตนเอง และต้องหมั่นศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ นอกจากนี้การหากลุ่มเป้าหมายที่ใช้ก็เป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ศิลปินและผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญ โดยใช้ประโยชน์จากแฮชแท็ก (#) และให้ผู้สนใจได้สืบค้นผ่านแฮชแท็กในแพลตฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งศิลปินและผู้ประกอบการควรมีการสร้างคอนเทนต์ที่เป็นเอกลักษณ์ สามารถสะท้อนตัวตนผลงานหรือผลิตภัณฑ์ที่ต้องการนำเสนอได้ นอกจากนี้ศิลปินควรโพสต์ผลงานสม่ำเสมอ รักษาความถี่ในการสร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงาน รวมถึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ผลตอบรับหรือฟีดแบ็กจากผู้ชมด้วยว่าหลังจากโพสต์ไปแล้วมีคนดูหรือไม่ เพื่อนำกลับมาพิจารณาว่าช่องทางนี้เหมาะกับเราหรือไม่ (ข้าวสด, 2563)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ทำให้การใช้ชีวิตของผู้คนทั่วโลกปั่นป่วนอย่างไม่เคยมีมาก่อนในช่วง 100 ปีและยังสามารถติดต่อกันได้อย่างรวดเร็วผ่านทางทางการจาม การไอ หรือการหายใจ นั่นจึงทำให้สามารถคร่าชีวิตผู้คนมากมายไปเสียทีเดียว เพราะเหตุนี้จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์การใช้ชีวิตอยู่ภายในบ้านตลอดเวลา เพื่อให้การระบาดของโรคลดน้อยลง ถึงแม้จะช่วยทำให้การระบาดลดน้อยลงได้จริง แต่ก็ต้องแลกกับการที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจมีปัญหา โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่จำเป็นจะต้องออกมาทำงานนอกบ้านเท่านั้น การเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในสถานที่ต่าง ๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในสมัยก่อนนั้น จะได้เห็นนักท่องเที่ยวมากมายในแต่ละสถานที่ จนกระทั่งมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ส่งผลทำให้การท่องเที่ยวแบบเดิมแทบไม่มีเลย ซึ่งส่งผลกระทบต่อเจ้าหน้าที่ ที่ทำงานในสถานที่นั้น ๆ หรือจะเป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าขายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชุมชน ที่แต่ก่อนจะเห็นการค้าขายกันในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งจะถูกจัดให้ขายสินค้าที่ระลึก แต่มาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 การขายสินค้าที่ระลึกได้เปลี่ยนไปโดยขายสินค้าแบบออนไลน์แต่ก็ขายได้ไม่มากมาย เพราะผู้บริโภคได้เปลี่ยนแนวคิดและมองว่าเป็นสิ่งไม่จำเป็น เป็นเพียงของประดับบ้านเท่านั้นและสิ่งที่เกิดขึ้นในยุควิถีชีวิตใหม่อีกรูปแบบหนึ่ง คือ ไม่นิยมไปรับประทานอาหารนอกบ้านแต่เปลี่ยนเป็นการสั่งอาหารทางออนไลน์มารับประทานที่บ้าน เพื่อหลีกเลี่ยงการแพร่เชื้อโรคโควิด-19 (ไทยรัฐออนไลน์, 2564)

จากสถานการณ์ในปัจจุบันทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ที่จะต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดจากโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้น ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปรับตัวของคนในยุควิถีชีวิตใหม่ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ ศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากศิลปินหรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่เป็นกลไกสำคัญใน

การอนุรักษ์ สืบทอด และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขาดพื้นที่ในการนำเสนอและสร้างสรรค์ผลงานจากการปิดพื้นที่บางส่วนเพื่อควบคุมสถานการณ์โรคระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 แต่หากศิลปิน ผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ หรือแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมสามารถปรับตัวโดยการสร้างพื้นที่นำเสนอผลงานบนสื่อออนไลน์ที่เหมาะสมกับตนเองได้แล้วนั้น นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่และสร้างสรรค์งานด้านศิลปวัฒนธรรม ยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนอีกด้วย เมื่อศิลปินหรือแหล่งชุมชนเกิดการปรับตัวและเรียนรู้จนสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองได้แล้วก็จะทำให้งานด้านศิลปวัฒนธรรมสามารถดำรงอยู่ในสังคมของยุควิถีชีวิตใหม่ได้

บทสรุป

สังคมโลกในอดีตจนถึงปัจจุบันเกิดความเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ในการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นปกติที่สุด จึงเกิดวิธีการใหม่ ๆ ในการดำเนินชีวิตขึ้น ดังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 ในปัจจุบัน ที่ทำให้มนุษย์ทุกคนต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปพร้อมกันทั่วโลก ตั้งแต่รูปแบบการใช้ชีวิต การทำงาน การเรียน การสื่อสาร หรือแม้แต่รูปแบบและแนวทางในอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมสามารถดำเนินอยู่ต่อไปได้ในอนาคต รวมถึงตัวบุคคลซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานด้านศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศูนย์รวมสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สะท้อนศิลปวัฒนธรรมและเป็นรายได้หลักของแต่ละท้องถิ่นให้มีพื้นที่ในการนำเสนอตัวตนและสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน จากการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เข้าสู่ระบบและยุคสมัยของเทคโนโลยีอย่างเต็มตัว ซึ่งการนำประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับงานด้านศิลปวัฒนธรรมในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ ควรเกิดจากความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและทำให้เกิดความพร้อมในการอนุรักษ์ และพัฒนางานด้านศิลปวัฒนธรรมให้ก้าวสู่ความเป็นยุคของเทคโนโลยีอย่างแท้จริง รวมถึงการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาจากสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นการเปิดโอกาสและสร้างแนวทางการดำรงอยู่ในรูปแบบใหม่ของงานด้านศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างจากกรอบแนวคิดเดิม อย่างไรก็ตามการดำเนินอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในยุควิถีชีวิตใหม่จะสามารถทำได้หรือไม่ั้น สิ่งแรกที่จะเกิดขึ้นคือการเปิดใจยอมรับความเปลี่ยนแปลงของคนในสังคม เพราะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการอนุรักษ์และพัฒนาในสิ่งที่เคยเป็นมาของศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยเฉพาะในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนทุกช่วงวัยเป็นอย่างมากในการระดมความคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การตระหนักรู้และเห็นถึงความสำคัญของการปรับตัวที่อยู่ในยุควิถีชีวิตใหม่ให้ได้ เพื่อให้การดำเนินอยู่ของศิลปวัฒนธรรมได้สร้างคุณค่าให้กับชุมชน สังคมและประเทศชาติสืบไป

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). **อนุรักษ์ประเพณีดีต่อธรรมชาติ**. สืบค้นจาก <https://7greens.tourismthailand.org/green-story/>
- ข่าวสด. (2563, พฤศจิกายน 24). สตรี - ศิลปินวิถีใหม่ สู่ออนไลน์. **ข่าวสด**. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/newspaper/newspaper-inside-pages/news_5335239
- ชัยวัฒน์ ชัยศิริพร. (2557). **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อโรงแรม ขนาด 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร**. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการบริการและการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ตติยา แก้วจันทร์. (2564, มกราคม 7). เส้นทางสู่อาชีพ "นักดนตรี" ในยุคดิจิทัล กระแสนี้ที่ใคร ๆ ก็เป็นศิลปินได้. **ไทยรัฐออนไลน์**. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2138075>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564, กุมภาพันธ์ 21). กรุงเทพฯ ดัดเบรก ยังต้องปิดต่อ ดิมนร้านอาหาร ได้แก่ “3 ทุ่ม”. **ไทยรัฐออนไลน์**. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2232190>
- นงเยาว์ ชาญณรงค์. (2542). **วัฒนธรรมและศาสนา**. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิมพ์ปวิณ สุนทรธรรมรัต. (2564). **วงการศิลปะในยุค New Normal**. สืบค้นจาก <https://www.faa.chula.ac.th/SelfLearningFaamai/detailform/146>
- พระณัฐภูมิ พันทะลี, พระธัญวัฒน์ จีรวฑฒโน และพระครูโศภนธรรมวงษ์. (2564). วิถีชีวิตใหม่ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. **วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม**, 2(3), หน้า 53-65.
- มติชนออนไลน์. (2563, พฤศจิกายน 24). **การส่งเสริมวัฒนธรรมยุคหลังโควิด-19 “New Normal : New Coolture”** สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/foreign/news_2401678
- มาริษา ศรีชะแก้ว, สถาพร วิชัยรัมย์ และสากล พรหมสถิต. (2563). ศาสตร์พระราชา: เกษตรทฤษฎีใหม่ในรูปแบบโคก หนอง นา โมเดล. **วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**, 4(2), หน้า 31-40.
- มูลนิธิ SCG. (2563). **Covid-19 ต่อย้าความสำคัญของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. สืบค้นจาก <https://www.scgfoundation.org/covid19/>
- ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงมหาดไทย. (2564). **สถานการณ์ covid-19 ในประเทศไทย ข้อมูลวันที่ 1 เมษายน-25 ตุลาคม 2564**, สืบค้นจาก <https://www.moicovid.com/25/10/2021/>

- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2545). วิจัยเชิงปฏิบัติการทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และชาติพันธุ์: เสี่ยงจากสังคมชายแดน-ชายขอบ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.
- สามารถ จันท์สุรย์ และประทีป อินแสง. (2545). การศึกษากับศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แนวทางการจัดการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อุทิศ ทาหอม, พิชิต วันดี และสำราญ ธุระตา. (2558). ทูตทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านดามมา จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, 11(2), หน้า 44-59.

คนกับเหี้ย: มิติทางสังคมและภูมิทัศน์วัฒนธรรม ของพื้นที่บางเหี้ยจากอดีตปัจจุบันสู่ความยั่งยืนในอนาคต

People and Common Water Monitor: Social Dimensions and Cultural Landscape of the Bang Hia Area from the Past and Present to Sustainability in the Future

วันที่รับบทความ: 8 พฤศจิกายน 2565

อานนท์ พรหมศิริ¹

วันที่แก้ไขบทความ: 12 มกราคม 2566

อนุชา แพงเพชร²

วันที่ตอบรับบทความ: 25 มกราคม 2566

บทคัดย่อ

ปัจจุบันมีหลายแนวคิดมองว่า “เหี้ย” เป็นสัตว์ไม่น่ากลัวแต่กลับมีคุณค่ามากมายด้านระบบนิเวศ เป็นสัตว์กำจัดซาก นำทุกส่วนของเหี้ยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ไข่ เนื้อ หนัง เครื่องใช้ และยารักษาโรค แต่ในอดีตผู้คนกลับมองว่า “เหี้ย” เป็นสัตว์ และคำพูดอัปมงคลตามความเชื่อโบราณ หลายคนจึงเลี่ยงไปใช้คำเรียกว่า ตัวเงินตัวทอง แม้กระทั่งวาทกรรมต่าง ๆ ยังต้องถูกเปลี่ยนไปตามความเชื่อของสังคมนิยม บางเหี้ยหรือตำบลคลองด่านในปัจจุบันตั้งอยู่ในพื้นที่ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นชุมชนเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อในอดีตเหตุที่เรียกว่า “บางเหี้ย” เพราะบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยกุ้ง หอย ปู ปลา จึงมีเหี้ยอาศัยอยู่มาก แต่ในช่วงรัชสมัยรัชกาลที่ 4-5 คำว่า “เหี้ย” ถูกมองเป็นคำหยาบ และอัปมงคล จนมาถึงการเปลี่ยนแปลงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีนโยบายการเปลี่ยนชื่อภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง จากคลองบางเหี้ยเป็นคลองด่าน และวัดบางเหี้ยเป็นวัดมงคลโคธาวาส มิติทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเริ่มจากคน การจับจองที่ดินเพื่อประกอบอาชีพ จากพื้นที่ป่าชายเลน ตอนใต้น้ำทะเลท่วมถึงที่เหี้ยอาศัยอยู่มาก่อน คนก็ถูกแปรสภาพเป็นพื้นที่เพื่อสร้างบ้านเรือน การอยู่อาศัยปรับเปลี่ยนไปจากชุมชนเหนือน้ำกลายเป็นชุมชนที่อยู่บนบก เหี้ยจึงถูกลดบทบาทและจำนวนลงตามวิวัฒนาการของคนและสังคมในชุมชน บทความนี้จึงต้องการเสนอทัศนคติต่อคนกับเหี้ย และพื้นที่บางเหี้ย (อดีต) ในการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้าใจถึงประโยชน์ของการอยู่ร่วมกัน (ปัจจุบัน) จนนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่เอื้อประโยชน์กัน (อนาคต)

คำสำคัญ: เหี้ย มิติทางสังคม ภูมิทัศน์วัฒนธรรม บางเหี้ย

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะมัณฑนศิลป์ สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบเชิงวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
e-mail: arnon.pr@spu.ac.th

² ศาสตราจารย์ ประจำคณะมัณฑนศิลป์ สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบเชิงวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
e-mail: anuchapangkesorn@gmail.com

People and Common Water Monitor: Social Dimensions and Cultural Landscape of the Bang Hia Area from the Past and Present to Sustainability in the Future

Received: November 8, 2022

Revised: January 12, 2023

Accepted: January 25, 2023

Arnon Promsiri ¹

Anucha Pangkesorn ²

Abstract

Nowadays, there are many concepts that “Hia” or common water monitor as a harmless animal but it has a lot of benefits. In terms of ecosystems, it is a scavenger animal and every part of the body is useful whether be eggs, meat or skin can be made into utensils and medicine. But in the past, people viewed “Hia” as an animal and an inauspicious word according to ancient beliefs. Many people, therefore, use the term “gold and silver animal” instead. Even any kinds of discourse have to be changed according to social beliefs. Bang Hia or now Khlong Dan is in Bang Bo District, Samut Prakan Province. It is an old community since the Ayutthaya period. In the past, the area was called “Bang Hia” because this area was abundant with shrimps, shells, crabs, and fish, so there were a lot of common water monitors. But during the reign of King Rama 4-5, the word “Hia” was perceived as vulgar and unfortunate. Later during the period of Field Marshal P. Pibulsongkram, there was a geographic name change policy involved from Khlong Bang Hia to Khlong Dan and Wat Bang Hia to Wat Mongkhon Kothawat. Social and cultural dimensions have changed which started with people. Land acquisition for occupation from the mangrove forest to the place. “Hia” lived before was transformed into an area to build houses and has changed from an over-water community to a land community. As a result, the roles and numbers of “Hia” have been reduced according to the evolution of people and society in the community. Therefore, this article would like to present the attitudes towards people and Hia to Bang Hia areas (past) to develop in order to understand the benefits of living together (present) and lead to local development that is mutually beneficial (future).

Keywords: Common Water Monitor, Social dimensions, Cultural landscape, Bang Hia

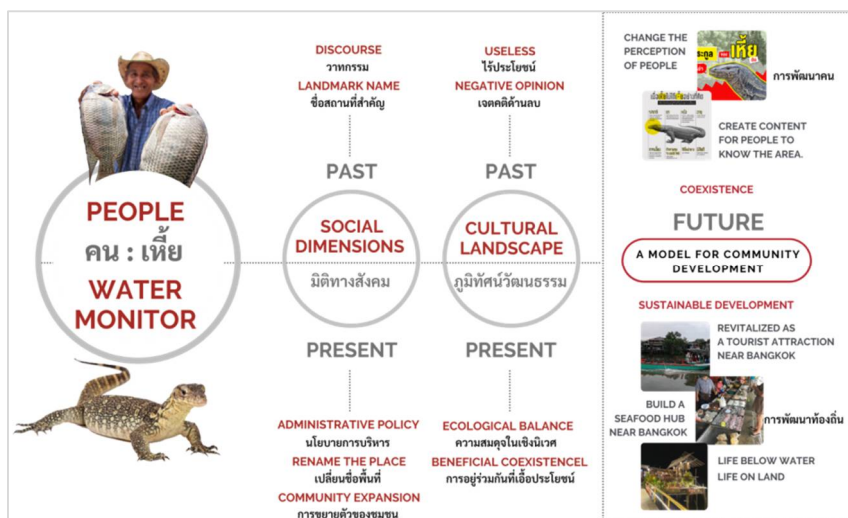
¹ Doctoral student, Culture-Based Design Arts Program, Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University
e-mail: arnon.pr@spu.ac.th

² Prof., Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University
e-mail: anuchapangkesorn@gmail.com

บทนำ

“เหี้ย” ชื่อวิทยาศาสตร์คือ *Varanus salvator* และชื่อภาษาอังกฤษ คือ Common Water Monitor ตัวสีดำลื่นลื่นมีหางแบน มีลายดอกลีขาวหรือเหลืองเป็นแถบพาดขวางตัว หางเป็นปล้องสีดำ สลับกับเหลืองอ่อน หนึ่งหยาบเป็นเกล็ด (องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2564) และอีกชื่อหนึ่งที่น่าจะไม่คุ้นเคยเพราะไม่ค่อยมีใครเรียกกันก็คือ “โคธา” ซึ่งเป็นภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตหรือมีอีกชื่อหนึ่งที่เรารู้จักคือ “ตัวเงินตัวทอง” ซึ่งถูกเรียกเพราะความเชื่อในการแก้เคล็ดและเป็นคำสุภาพ แต่ก็มีอีกชื่อหนึ่งที่คนพยายามตั้งชื่อให้ใหม่เป็น “วรนุส” เพื่อให้ไพเราะขึ้นเพราะมีเสียงพ้องกับชื่อสกุลในภาษาอังกฤษ (*Varanus*) และอีกหลายชื่อตามภูมิภาคและภาษาท้องถิ่น เป็นสัตว์เลื้อยคลานพบได้ในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ประเทศบังกลาเทศ ศรีลังกา และอินเดีย จนถึงอินโดจีน โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้แหล่งน้ำ เหี้ยอยู่ในกลุ่มตระกูลตะกวดที่มีเรื่องราวผูกพันกับชาวอุษาคเนย์หลายกลุ่ม นับตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในฐานะสัตว์ศักดิ์สิทธิ์จนถึงสมัยปัจจุบัน เหี้ยกลับถูกด้อยค่าใส่ความหมายเชิงลบ โดยสังคมในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ในขณะที่กลุ่มสังคมอื่นยังคงมีมุมมองในแง่บวกต่อสัตว์ในกลุ่มเหี้ยตะกวดอยู่ แต่กลับกันทางศาสนาพุทธที่เป็นที่นิยมในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในลุ่มน้ำเจ้าพระยา เป็นศาสนาที่ไม่มองสัตว์กลุ่มนี้ในแง่ร้าย เนื่องด้วยมีนิทานชาดกอันเป็นเรื่องราวของพระโคตมพุทธเจ้า เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพญาเหี้ย แต่สังคมในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา กลับมีมุมมองร้ายต่อสัตว์กลุ่มเหี้ยจนฝังรากลึกกระทั่งปัจจุบันจนเกิดความเชื่อต่าง ๆ วาทกรรมคำว่า “เหี้ย” จึงมีความน่าสนใจอย่างยิ่งในการค้นหาคำตอบถึงที่มาที่ไปจากร่องรอยทางประวัติศาสตร์ และเพื่อทำความเข้าใจถึงที่มาและความสำคัญ จึงทำให้เกิดประเด็นการวิเคราะห์ในการร่วมพูดคุยกับนักวิชาการทางด้านสัตววิทยาและนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ว่ามีเหตุผลอะไรที่ทำให้ “เหี้ย” ถูกด้อยค่าลงทั้งในด้านวาทกรรม มิติทางสังคม ความเชื่อ และการปฏิบัติระหว่างคนกับเหี้ยประกอบกับกลุ่มผู้คนกลุ่มนี้ที่มีมุมมองในแง่บวกต่อเหี้ย ซึ่งผิดแผกไปจากความคิดทั่วไปในสังคมที่มีอยู่หลากหลายมิติเข้าด้วยกันให้สมบูรณ์มากที่สุด อันอาจนำไปสู่ประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนมุมมอง อคติของสังคมระหว่างคนกับเหี้ย รวมไปถึงการจัดการการอยู่ร่วมกันบนพื้นที่ทับซ้อนระหว่างคนกับเหี้ยและเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาให้มีความยั่งยืนในอนาคต

บทความนี้จึงมีแนวคิดเพื่อแสดงทัศนคติถึงการศึกษา คนกับเหี้ยในพื้นที่บางเหี้ย ที่มีแนวโน้มในด้านมิติทางสังคมภูมิทัศน์วัฒนธรรมของพื้นที่ และการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพของท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการรักษาสมดุลทางธรรมชาติ การอยู่ร่วมระหว่างสัตว์กับคนในท้องถิ่น การอนุรักษ์ฟื้นฟูและการสร้างสรรค์พื้นที่ให้เป็นแหล่งองค์ความรู้ของท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่และเป็นประโยชน์ด้านต่าง ๆ ในอนาคต

แผนภาพที่ 1 แนวคิดโครงสร้างการพัฒนา คนกับเหยี ส่วนภาค
ที่มา: อานนท์ พรหมศิริ (2565)

คนกับเหยี มิติทางสังคมและวัฒนธรรม

เหยีในความเชื่อของคนทั่วไปนั้นเป็นสัญลักษณ์ของความไม่ดี ความอัปมงคล เหยีเข้าบ้านใคร บ้านนั้นเป็นอันวอดวาย ถึงความเชื่อที่ว่าจริงหรือเท็จก็ยังไม่อาจพิสูจน์ความอัปมงคลของมันได้ แต่มักมีการนำเอาชื่อของมันมาใช้เป็นคำก่นด่ากันอย่างหนาหูด้วยเหตุที่ว่า “เหยีเป็นสัตว์ที่คนไทยนำมาใช้เป็นคำด่าหรือสบถ ปฐมเหตุมาจากพฤติกรรมชู้มโยยของเหยีจนต่อมาพัฒนาไปเป็นคำที่มีความหมายไม่ดี อยู่ในตัว คำว่าเหยีจึงกลายเป็นคำอัปมงคล จึงมักให้เรียกว่า ตัวเงินตัวทอง” (อิมวัง, 2565) ในอดีตจึงถือคติว่าเหยีเป็นสัตว์อุบาทว์ หากเหยีเข้าบ้านขึ้นเรือนก็หมายถึงความวิบัติฉิบหายที่จะมาถึง คนไทยนั้นรังเกียจเหยีมาแต่เมื่อใดยังไม่มีหลักฐานแน่ชัด แต่น่าจะนานหลายร้อยปีมาแล้ว ดังมีสำนวน “เกลียดตัวกินไข่เกลียดปลาไหลกินน้ำแกง” เกลียดตัว หมายถึง คนเกลียดเหยีแต่กินไข่ หมายถึง คนกินไข่เหยี คนเกลียดเหยี แต่ก็ลักไข่เหยีมากินนั่นเอง ในสังคมไทยสมัยก่อนกินไข่เหยีกันเป็นปกติ คนในราชสำนักรู้จักการกินไข่ของตัวเหยีมานานแล้ว เมื่อครั้งรัชกาลที่ 1 “พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงโปรดเสวยไข่เหยีกับมังคุดเป็นอย่างมาก” (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2559)

สมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 4-5 วาทกรรม “เหยี” ได้ถูกนำมาใช้เป็นคำก่นด่ากัน ซึ่งมีความหมายว่า แย่ ไม่ดี เลว ทรมาน คำสั้น ๆ เพียงคำเดียว แต่ทรงพลังและรุนแรงในความหมายเชิงลบ เป็นการแสดงความรู้สึกที่มีต่อปัจเจก กลุ่มคน สถานการณ์ หรือสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางด้านอารมณ์ จิตใจและความรู้สึกซึ่งก่อเกิดร้ายต่อตัวเหยีจนเกิดเป็นวาทกรรมหยาบคายฝังรากลึกจนถึงปัจจุบัน แต่ตามธรรมชาติของภาษาและวาทกรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

คำ ๆ เดียวกันที่อยู่คนละยุคสมัยอาจมีความหมายเพิ่มขึ้น ลดลง หรือเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง โดยคำว่า “เหี้ย” นั้นก็เป็นหนึ่งในนั้นเช่นกัน

คนกับเหี้ย ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของบางเหี้ย

ด้วยเหตุผลทางภูมิศาสตร์ “แม่น้ำบางเหี้ยที่เป็นแม่น้ำโบราณ จากคลองสำโรงมาบรรจบกับแม่น้ำนี้ตรงที่ว่าการอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นที่ตั้งวัดบางเหี้ย และอำเภอบางเหี้ย ซึ่งปัจจุบันอยู่ในพื้นที่อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ทำให้ลักษณะทางกายภาพของอำเภอบางบ่อเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ” (คนไกล วงนอก, 2565) มีคลองเล็กใหญ่ต่าง ๆ จำนวนมาก และทางทิศใต้ของอำเภอดัดกับอ่าวไทย “น้ำทะเลจะเข้าถึงตลอดทั้งปี ต้องหาแหล่งน้ำจืดมาบริโภค ในที่สุดก็ได้มาพบที่แห่งหนึ่งมีน้ำจืด จึงได้ขุดบ่อขึ้นใช้น้ำ ต่อมาผู้คนมากขึ้นจึงตั้งเป็นหมู่บ้านเรียกบ้านบางบ่อเพราะมีบ่อมาก” (ธเรศ สันตติวงศ์ไชย, 2558) บทความนี้จึงมีการวิเคราะห์ว่าเนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เป็นป่าชายเลนผืนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ มีอาหารของเหี้ยมากมาย ทำให้มีเหี้ยชุกชุมตามไปด้วย ชาวบ้านจึงเรียกขานชุมชนแถบนี้ว่า “บางเหี้ย” อดีตที่ผ่านมาก่อนการขยายของชุมชนและระบบอุตสาหกรรมในท้องถิ่นคนในพื้นที่เลี้ยงปลาเลี้ยงกุ้งหรือเกษตรประมงน้ำจืดและน้ำเค็ม ทำนา ทำสวน ซึ่งนับว่าพื้นที่บางเหี้ยนั้นมีสภาพแวดล้อมดี เป็นแหล่งอาหารอันอุดมสมบูรณ์ ซึ่งไม่ใช่แต่คนเท่านั้นที่ชอบ เหี้ยก็ชอบโดยพฤติกรรมของมันเอง เหี้ยเป็นสัตว์เลื้อยคลานที่ไม่เลือกอาหาร กินทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำ สัตว์ปีก เช่น ไก่ นก ปลา กบ เขียด หนู กินได้ทั้งของสดและของเน่า ชอบอยู่ใกล้น้ำ วายน้ำ ดำน้ำเก่ง และขึ้นต้นไม้เก่งด้วย มีงานวิจัยพบว่า เหี้ยมักผสมพันธุ์ในช่วงหน้าฝน จากปกติช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน

ในด้านสังคมและวัฒนธรรมในอดีต “เหี้ย” จึงถูกเอ่ยชื่อเป็นตัวแทนของพื้นที่ อำเภอบางเหี้ย ตำบลบางเหี้ย และวัดบางเหี้ย และแม่น้ำบางเหี้ย ซึ่งมีตำนานกล่าวว่า “ครั้งหนึ่งที่บ้านบางเหี้ยมียายแก่คนหนึ่งชื่อ ยายหอม มีฐานะร่ำรวย มีทรัพย์สมบัติมากมายจนไม่รู้จะเอาไปทำอะไร จึงนำทองที่สะสมไว้มากหล่อหลอมเป็นรูปเหี้ยให้ลูกหลานเล่น แล้ววันหนึ่งเหี้ยทองคำตัวนี้ก็วิ่งหนีเด็ก ๆ ลงน้ำไป ชาวบ้านจึงเรียกบ้านนี้ว่า บางเหี้ย” (ปิ่น บุตรี, 2551) “ครั้นถึง ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ มีการตั้งที่ว่าการอำเภอชั่วคราวที่บ้านคลองลาด แล้วต่อมาได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งที่ตำบลบางบ่อ ตรงที่คลองสำโรงกับแม่น้ำบางเหี้ยมาบรรจบกัน ต่อมาย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่ตำบลบางพลีน้อย เมื่อ พ.ศ. 2443 แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอบางเหี้ยตามชื่อแม่น้ำ จนถึงวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2473 ในรัชกาลที่ 7 จึงเปลี่ยนชื่ออำเภอบางเหี้ยเป็นอำเภอบางบ่อ” (ส.พลายน้อย, 2555, หน้า 31)

เหี้ยในพื้นที่บางเหี้ยอาศัยอยู่ในระบบนิเวศเช่นเดียวกับคน คือตามแหล่งน้ำทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำ ลำคลอง บึง ร่องสวน แม้กระทั่งป่าชายเลนที่ติดทะเล คนสมัยก่อนอาศัยอยู่ตามเรือนแพ และสัญจรทางน้ำเป็นหลัก มิได้นิยมทางบกเช่นปัจจุบัน ส่วนแหล่งหากินของเหี้ยก็อยู่ใกล้ที่อยู่อาศัยของคนและอาหารของเหี้ยก็เป็นอาหารชนิดเดียวกันกับที่คนกิน เช่น เป็ด ไก่ และสัตว์น้ำนานาชนิด ฉะนั้นคนกับเหี้ยจึงมีความใกล้ชิดกันมากระดัดหนึ่ง และก็เป็นสาเหตุที่เหี้ยมักจะชอบเข้าบ้านคนเสมอ ด้วยความที่พื้นที่นั้นเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของเหี้ย แต่สำหรับคนในบางเหี้ยนั้นกล่าวว่าชินกับความเป็นอยู่ของ

มัน ไม่ได้รังเกียจ เขาก็ออกมาหากินของเขา วิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนจึงสามารถอยู่ร่วมกันได้
เราก็จะสามารถพบเห็นหอยได้ในพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือได้ถุ่นบ้านของชุมชนริมน้ำอยู่เป็นปกติทั่วไป

ภาพที่ 1 พื้นที่การดำรงชีวิตของคนกับหอยในพื้นที่บางเหี้ยน
ที่มา: อานนท์ พรหมศิริ (2565)

ภาพที่ 2 นิเวศของพื้นที่บางเหี้ยน: การดำรงชีวิตของหอย
ที่มา: อานนท์ พรหมศิริ (2565)

คนกับหอย มิติการเปลี่ยนแปลงของบางเหี้ยน

การขยายตัวของพื้นที่ชุมชนเมืองและการสร้างที่อยู่อาศัยบนพื้นที่ที่เคยเป็นแหล่งชุ่มน้ำ ในรอบ
หลายสิบปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดพื้นที่ผลกระทบทับซ้อนระหว่างพื้นที่อาศัยของคนและหอย คนเปลี่ยนพื้นที่
การดำรงชีวิตของหอย เป็นพื้นที่อาศัยของคนและเพื่อการประกอบอาชีพด้วยการปกครองและสังคมนิยม
บางเหี้ยนจึงถูกกลบออกไปตั้งแต่อดีต จนปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ แต่ไม่อาจลบ
ความทรงจำของคนในท้องถิ่นได้ว่า ที่ชุมชนแห่งนี้คือแหล่งของหอย แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีรสอดคล้อง

กับชื่อใหม่อย่างบางบ่อ ที่แสดงถึงบ่อน้ำหรือแหล่งน้ำที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก คลองด่านที่แสดงถึงเส้นทางแม่น้ำและลำคลอง จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจว่าท้องถิ่นแห่งนี้เป็นที่อยู่เดิมของเหี้ยมาก่อน แต่ปัจจุบันพบว่าจำนวนเหี้ยจึงลดลง และเลื่อนร่ายหายไปพบเห็นได้น้อยลง ซึ่งผิดแปลกไปจากพื้นที่อื่นซึ่งประสบปัญหาประชากรเหี้ยเพิ่มจนต้องมีมาตรการควบคุมซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลที่ทำให้พื้นที่บางเหี้ยขาดความสมดุลจากธรรมชาติเพราะมันเป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศที่ดี

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาระหว่างคนกับเหี้ย

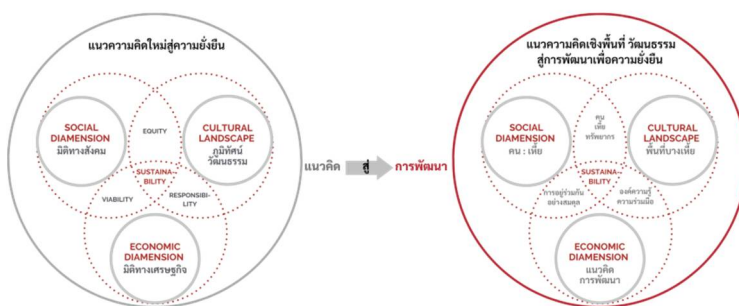
คน กับเหี้ย	มิติทางสังคม	อดีต	ปัจจุบัน	อนาคต
	เชิงพื้นที่	อยู่ร่วมได้ปกติ คนอยู่เหนือเหี้ย เหี้ยอยู่ครึ่งบกครึ่งน้ำ	การรุกรานพื้นที่การอยู่อาศัยของเหี้ยจากการขยายตัวของเมือง	ก่อให้เกิดความสมดุลในพื้นที่ทับซ้อนระหว่างคนและสัตว์
	เชิงวัฒนธรรม	แม่น้ำ บาง วัด อยู่ร่วมกับคำว่า เหี้ยได้ และมีตำบลเป็นของตัวเอง Township of Bang Hia	วาทกรรมถูกเปลี่ยนไปจากเหี้ยเป็นสิ่งที่ไม่ดีและอัปมงคล	Township of Bang Hia ควรกลับมาใช้เป็นจุดขายสำหรับการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ
	เชิงเศรษฐกิจ	คนขาดองค์ความรู้และเห็นคุณค่าที่แท้จริงจากเหี้ย	คนรุ่นใหม่เริ่มและสร้างความรู้เพื่อหาประโยชน์และสร้างคุณค่าจากเหี้ย	การวิจัย ศึกษาและต่อยอดทั้งด้านมิติทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์โอกาสการพัฒนาคนกับเหี้ยพื้นที่บางเหี้ยสู่ความยั่งยืน

บางเหี้ย	มิติทางสังคม	อดีต	ปัจจุบัน	อนาคต
	เชิงสังคม	เหี้ยชุมชมจนกำเนิดชุมชน เพราะเป็นแหล่งอาหารที่สมบูรณ์	- ทำให้ระบบนิเวศของพื้นที่กลับมาสมบูรณ์ - การพัฒนาพื้นที่วัด หรือเขตอภัยทานเป็นแหล่งให้ความรู้	- การพัฒนาพื้นที่วัด หรือเขตอภัยทาน - เป็นแหล่งให้ความรู้การพัฒนาทัศนคติเชิงบวกของเหี้ยสู่การดำรงอยู่ของชุมชน
	เชิงวัฒนธรรม	- เหี้ยเป็นต้นกำเนิดของพื้นที่และชุมชน - เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมนิยม	- คนรุ่นใหม่ในชุมชนเริ่มมีความสนใจและเห็นคุณค่า - คนรุ่นใหม่ในชุมชนพยายามสร้างจุดขายจากเหี้ย	- สร้างเหี้ยให้เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและท้องถิ่น - สร้างเหี้ยเป็นจุดขายในสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ - สร้างองค์ความรู้ให้คนในท้องถิ่นเข้าใจในเชิงของความสมดุล - พัฒนาพื้นที่ฟาร์มและเขตอภัยทานเป็นแหล่งท่องเที่ยว
	เชิงเศรษฐกิจ	ยกระดับบางเหี้ย ให้เป็นเมืองศูนย์กลางของอาหารทะเล	การค้าอาหารทะเล และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.	สร้างเศรษฐกิจชีวภาพหรือ Bioeconomy Thailand 4.0 ในอนาคต

แนวคิดการพัฒนาคนกับเหี้ยสู่พื้นที่บางเหี้ย

จากการวิเคราะห์ปัญหาและโอกาสที่เกิดขึ้นระหว่างคนกับเหี้ย ทำให้ทราบได้ว่าสิ่งนี้ถือได้ว่าเป็น
ทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีและเกิดขึ้นในท้องถิ่นของพื้นที่บางเหี้ย บทความนี้จึงมีแนวคิดการ
พัฒนาสู่ความยั่งยืนเพื่อสานให้เกิดแนวคิดการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ จากแนวคิดการพัฒนาแบบ
ยั่งยืน (Sustainable Development) การนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้พัฒนาคุณภาพ
ชีวิตของมนุษย์ เพื่อให้มีมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดี โดยไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมนั้น
ด้อยประสิทธิภาพลง หรือกระทบกระเทือนต่อคนรุ่นหลัง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและ
ชุมชน เพื่อการอนุรักษ์ ปันฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) การจัดการใช้
ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการในระดับพื้นที่ลุ่มน้ำและฟื้นฟูคุณภาพของชายฝั่งและทะเล
และ 2) อนุรักษ์พื้นที่ป่า และจัดการแก้ไขปัญหาทรัพยากรดินที่เสื่อมโทรมทำให้เกิดแนวทางนำเสนอ
แผนการพัฒนาระดับความสำคัญเรื่องราวและมิติทางวัฒนธรรมระหว่างคนกับเหี้ยที่เกิดขึ้นในพื้นที่
บางเหี้ยตั้งแต่ในอดีตไปจนถึงอนาคตขึ้น

แผนภาพที่ 2 แนวคิดการพัฒนาคนกับเหี้ยและพื้นที่บางเหี้ยสู่ความยั่งยืน
ที่มา: อานนท์ พรหมศิริ (2565)

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นพบว่าพื้นที่ที่เข้าข่ายการพัฒนาตามแนวคิดแผนการพัฒนาดังกล่าว
คือ วัดสว่างอารมณ์ หรือ วัดบ้านล่าง เป็นพื้นที่ตั้งอยู่บริเวณป่าชายเลนตรงสุดปากอ่าว สร้างขึ้นในสมัย
พระครูพิพัฒน์โรธกิจ (หลวงพ่อบาน) พระเกจิอาจารย์ชื่อดังจากวัดบางเหี้ยนอก หรือวัดมงคลโคธาวาสใน
ปัจจุบัน ซึ่งสภาพปัจจุบันมีพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีแนวคิดในการจัดการพื้นที่สำหรับสร้างองค์ความรู้
สำหรับคนกับเหี้ยในบางเหี้ย สภาพของพื้นที่ของหนองน้ำภายในวัด มีเหี้ยและสัตว์น้ำท้องถิ่นเข้ามา
อาศัยอยู่ เนื่องจากอุโบสถหลังที่หลวงพ่อบานสร้างไว้ถูกปล่อยร้างจากน้ำทะเลหนุนท่วมสูง ต้นเสมและ
ต้นโกงกางปกคลุมแทบมองไม่เห็นตัวโบสถ์ สภาพพื้นล่างเต็มไปด้วยโคลนทะเล จากแผนงานของพระครู
สถิตวราภรณ์ หรือหลวงพ่อดำรง เจ้าอาวาสวัดสว่างอารมณ์ได้มีการปรับปรุงทัศนียภาพไม่หลงพ่อบาน
โดยขุดลอกโคลนเลน ตัดต้นไม้ที่รกพันติดโบสถ์ให้ล้มลงออก แล้วเทปูนหุ้มโคนเสาโดยใช้เหล็กยึดตัวโบสถ์
ถึงหลังคาข้อฟ้า และได้สร้างกุฏิจำลองไว้ด้านข้างโบสถ์ ทั้งการประดิษฐานรูปเหมือนหลวงพ่อบานไว้

เพื่อให้คนได้มาสักการบูชา และปรับภูมิทัศน์บางส่วนเพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของทางวัดจึงมีการเสนอโครงการปรับปรุงการสร้างพื้นที่เรื่องราวของเหี้ยในอดีต ปัจจุบัน การอนุรักษ์ พื้นฟู และสร้างสรรค์สู่ออนาคตจากการออกแบบและจัดการพื้นที่อย่างมีระบบ สร้างพื้นที่วิจัย มีการสำรวจประชากรเหี้ยในพื้นที่ โดยในอาณาเขตวัดอันเป็นศูนย์กลางของชุมชนเป็นพื้นที่ตัวอย่าง

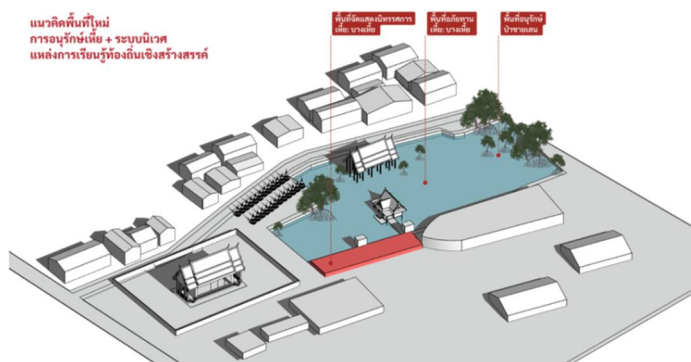

ภาพที่ 3 นิเวศของวัดสว่างอารมณ์และแนวคิดของพื้นที่ต่อเหี้ย
ที่มา: อานนท์ พรหมศิริ (2565)

“ตรงนี้กำลังจะพัฒนาให้เป็นสนามเด็กเล่น เครื่องเล่นก็เก่าไม่ค่อยดีเท่าที่ควร จะตั้งชื่อ ก็มีสวนสัตว์ สวนนก สวนไก่ หรือสวนเหี้ยได้ไหมส่วนที่สองก็คือเรื่องราวในชาดก” (พระครูสถิตวราภรณ์, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 กันยายน 2564) จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวจึงทำให้เห็นแผนงานหลักของทางวัดสว่างอารมณ์มีแผนต้องจัดการพื้นที่และภูมิทัศน์เพื่อสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่เป็นอยู่ จะเห็นได้ว่าวัดและชุมชนให้ความสำคัญกับเหี้ยเพราะเป็นตำนานที่สำคัญของท้องถิ่น อีกทั้งยังมีความเชื่อมโยงกับเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่ว่า พระพุทธเจ้าแต่ปางก่อนก็เคยเสวยพระชาติเป็นเหี้ย ในนิบาตชาดกหมวดเอกนิบาต ชาดกเรื่องที่ 138 โคธชาดก “ครั้งหนึ่งพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเหี้ย โครธบัณฑิตอาศัยในจอมปลวกใกล้อาศรมของพระดาบสผู้สมมาปฏิบัติ ทุกวันพระโพธิสัตว์จะเข้าไปสู่อาศรมเพื่อสดับธรรม ต่อมาดาบสตนนั้นย้ายไปอยู่ถิ่นอื่น มีดาบสสุทิลอีกตนหนึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในอาศรมแทน วันหนึ่งชาวบ้านปรุงอาหารจากเนื้อเหี้ยนำไปถวาย” (บุญเตือน ศรีวรพจน์, 2564) ซึ่งปัจจุบันทางวัดสว่างอารมณ์ได้จำลองรูปปูนปั้นเป็นการแสดงนิทานชาดกดังกล่าว

การพัฒนาเชิงนิเวศของวัดสว่างอารมณ์ (บางเหี้ยโมเดล) จึงมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการนำเสนอแนวคิดดังกล่าวโดยวัดและคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการสร้างแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูวัดและชุมชนบ้านล่าง หรือปากอ่าวในเกิดความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืน ด้วยการจัดการพื้นที่และภูมิทัศน์ การปลูกป่าชายเลนเสริม การควบคุมขอบเขตการดำรงชีวิตและการขยายพันธุ์ของเหี้ย การสร้างแหล่งองค์ความรู้ในด้านระบบนิเวศและด้านวัฒนธรรม ความร่วมมือในการบริหารจัดการนี้คือการทำให้

ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นบางเหี้ยที่ลดจำนวนน้อยลงฟื้นฟูคืนสภาพให้เกิดเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์
เป็นต้น โดยอาจจะเริ่มต้นจากโมเดลวัดสว่างอารมณ์สู่แนวคิดพื้นที่ใหม่สำหรับการอนุรักษ์เหี้ยและฟื้นฟู
ระบบนิเวศในท้องถิ่น

ภาพที่ 4 ภาพจำลอง 3 มิติ การพัฒนาพื้นที่วัดสว่างอารมณ์
จากแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development)
ที่มา: อานนท์ พรหมศิริ (2565)

บทสรุป

คนอาจจะทำให้เหี้ยยังคงถูกมองในแง่ลบต่อไปอีกนาน จากบทความนี้หวังแต่อย่างน้อยก็ยังม
ทิศทางที่ดี เริ่มมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ของพวกมันมากขึ้น พวกเราจะเข้าใจพวก
มันมากขึ้น ถ้าเราเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติของสัตว์เหล่านี้ ช่วยหาทางทำให้เกิดความสมดุลของระบบ
นิเวศ เพื่อให้สัตว์สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันกับคนและพืชผักกันได้อย่างยั่งยืน ซึ่งผู้เขียนหวังว่าแนวคิดนี้จะ
เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์และแก้ไขข้อจำกัดต่าง ๆ ทางกฎหมาย

บทความนี้จึงขอแนะนำเสนอชุมชนวัดสว่างอารมณ์ (บางเหี้ยโมเดล) เป็นต้นแบบด้วยการใช้แนวคิด
การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยมีคนกับเหี้ยเป็นปัจจัยหลัก โดยคำนึงถึงความเสี่ยง
มีการป้องกันปัญหาที่เกิดแก่สิ่งแวดล้อม หรือเกิดความเสียหายน้อยที่สุด ใช้การควบคุมการเพิ่มและลด
จำนวนประชากรเหี้ยเพื่อสร้างความสมดุลและการอยู่ร่วมกันของคนกับเหี้ยในท้องถิ่น การวางแผนการใช้
ที่ดินและน้ำในพื้นที่อนุรักษ์หรือวิจัย ศึกษาต่อยอด การป้องกันและกำจัดสารพิษที่แพร่กระจายในอากาศ
แหล่งน้ำ และในวงจรอาหารจะต้องกำจัดออกไป โดยการป้องกันและควบคุมการใช้สารพิษเหล่านั้นทั้งใน
ภาคเกษตร อุตสาหกรรม และการใช้ในบ้านเรือน มีการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่
ในสภาพเสื่อมโทรม เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ การพังทลายของหน้าดิน ต้องได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่การ
ปลูกป่าโดยเร็ว การขุดลอกแหล่งน้ำอย่างสม่ำเสมอ มีการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการ
ดำรงชีวิต อันจะต้องเป็นไปอย่างพอเหมาะกับการผลิตที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศ ก่อให้เกิดองค์ความรู้
ของท้องถิ่นและคนในชุมชน จนไปถึงการจัดการศึกษาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจในชีวิตและธรรมชาติ
เพื่อให้คนเกิดทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติระหว่างคนกับเหี้ยและระบบนิเวศ
ได้อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2559, พฤษภาคม 11). ตัวเงินตัวทองกับคำพังเพย “เกลียดตัวกินไข่เกลียดปลาไหลกินน้ำแกง”. **มติชนออนไลน์**. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_132070
- คนไกล วงนอก. (2565, กรกฎาคม 25). เหี้ยเป็นสัตว์ที่คนรังเกียจ แต่ทำไมสมุทรปราการ มีแม่น้ำ-วัด-อำเภอชื่อ “[บาง]เหี้ย”. **ศิลปวัฒนธรรม**. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_44459
- ธเรศ สันตติวงศ์ไชย. (2558, เมษายน 12). บางเหี้ย ที่รู้จักในนามคลองด่าน สมุทรปราการ. **โอเคเนชั่น**. สืบค้นจาก <https://www.oknation.net/post/detail/634f78f3f5d63d42014fdafc>
- แนวหน้าสื่อบุพิเศษ. (2559, มกราคม 13). เปิดมุมมองใหม่ ‘ตัวเงินตัวทอง’ ว่าที่ ‘สัตว์เศรษฐกิจ’ ที่ยังต้องรอ. **แนวหน้า**. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/scoop/197180>
- บุญเดือน ศรีวรรณ. (2564, เมษายน 9). อะไรเป็นเหตุให้คนไทย รังเกียจ “เหี้ย” !?!. **ศิลปวัฒนธรรม**. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/culture/article_28797
- บุญเดือน ศรีวรรณ. (2565, ธันวาคม 23). ค้นหลักฐาน “พระพุทธเจ้า” เคยเสวยพระชาติเป็น “เหี้ย”. **ศิลปวัฒนธรรม**. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_1364
- ประวัติศาสตร์นอกตำรา. (2564, กันยายน 3). **เรื่องของเหี้ย สัตว์ศักดิ์สิทธิ์สู่วาทกรรมหยาบคาย I EP.97** [Video File]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=HklosGwGjN4>
- ปิ่น บุตรี. (2551, กุมภาพันธ์ 13). เรื่องเหี้ย ๆ ที่คลองด่าน (1) -ตอน: ย้อนอดีต “บางเหี้ย”. **ผู้จัดการออนไลน์**. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/travel/detail/9510000017899>
- รุจิระ มหาพรหม. (2561, มิถุนายน 4). สำนวณ “เหี้ย” หาผลกระทบต่อระบบนิเวศ. **ผู้จัดการออนไลน์**. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/science/detail/9610000055479>
- วรัญญา เชาว์สุโข. (2559, กันยายน 21). สัตว์ที่ได้ชื่อว่า ‘เหี้ย’. **สารคดี**. สืบค้นจาก <https://www.sarakadee.com/2016/09/21/water-monitor/>
- ส.พลายน้อย. (2555). **แม่น้ำลำคลอง**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- องค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2564). **เหี้ย, เหี้ยลายดอก (ตัวเงินตัวทอง)**. สืบค้นจาก https://zoothailand.org/animal_view.php?detail_id=254&c_id=
- อิมวัง. (2565, กันยายน 8). คนไทยต่างกันว่า “เหี้ย” ตั้งแต่เมื่อใด ย้อนดูคติความเชื่อ ทำไมคนจึงเกลียดเหี้ย?. **ศิลปวัฒนธรรม**. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/culture/article_84796

ประเทศไทยกับการเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาที่ประชุมกรุงเฮกว่า ด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแพนคตึบุคคล (HCCH) Thailand and Its Accession to Hague Conference on Private International Law (HCCH)

วันที่รับบทความ: 28 ธันวาคม 2565

รุ่งรัตน์ ธนบดีธาดา ¹

วันที่แก้ไขบทความ: 5 กุมภาพันธ์ 2566

วันที่ตอบรับบทความ: 22 กุมภาพันธ์ 2566

บทคัดย่อ

การที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาที่ประชุมกรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแพนคตึบุคคล HCCH ผ่านการยื่นตราสารยอมรับธรรมนูญของ HCCH (Instrument of Acceptance) ที่ประชุมกรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแพนคตึบุคคล (Hague Conference on Private International Law: HCCH) โดยเป็นสมาชิกในลำดับที่ 88 นั้นการกระทำดังกล่าวส่งผลกระทบทำให้ประเทศไทยต้องมีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับการเข้าเป็นภาคีในสมาชิก หากประเทศไทยไม่ทำตามพันธกรณีที่เป็นภาคีจะทำให้ประเทศไทยขาดความน่าเชื่อถือในประชาคมโลก และส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ เศรษฐกิจ สังคมของประเทศไทยต่อประชาคมโลก

คำสำคัญ: กฎหมายระหว่างประเทศแพนคตึบุคคล ที่ประชุมกรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแพนคตึบุคคล ผลกระทบต่อประเทศไทย

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: roongrut.t@dru.ac.th

Thailand and Its Accession to Hague Conference on Private International Law (HCCH)

Received: December 28, 2022

Roongrut Thanabodeethada ¹

Revised: February 5, 2023

Accepted: February 22, 2023

Abstract

Thailand deposited its instrument of acceptance of the Statute of the Hague Conference on Private International Law-HCCH, thus became the 88th member of the HCCH. Such actions made Thailand must amend the law to fit the provisions of the Convention. If Thailand does not fulfill its obligations as a party, Thailand will lack credibility and affect the image, economy, and society in the global community.

Keywords: Private International Law, Hague Conference of Private International Law, impact on Thailand

¹ Lecturer, Laws Faculty Humanities and Social Science, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: roongrut.t@dru.ac.th

บทนำ

ตามที่ประเทศไทยได้มีการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาที่ประชุมกรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล (Hague Conference on Private International Law: HCCH) เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2564 ผ่านการยื่นตราสารยอมรับธรรมนูญของ HCCH (Instrument of Acceptance) โดยนางเอกสิริ ปิณฑะรุจิ เอกอัครราชทูต ณ กรุงเฮก ยิน ณ สำนักงานเลขาธิการของ HCCH กรุงเฮก ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกลำดับที่ 88 โดยเป็นประเทศสมาชิกลำดับที่ 5 ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเป็นภาคีสมาชิกหลังจากประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม และฟิลิปปินส์ ทั้งนี้ได้มีการดำเนินการในระดับประเทศอย่างไรบ้าง จากเหตุการณ์ดังกล่าวผู้เขียนขอเสนอบทความโดยเริ่มจากความเป็นมาของ HCCH ที่ประชุมกรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลอนุสัญญาหรือตราสารอื่น ๆ ภายใต้การดูแลของ HCCH อนุสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและภายหลังจากที่ประเทศไทยเป็นภาคีแล้ว ประเทศไทยจะต้องทำต่อไปในอนาคตคืออะไรในฐานะประเทศสมาชิกของ HCCH

HCCH คืออะไร

หลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล เป็นกฎหมายที่ใช้กับนิติสัมพันธ์ของเอกชนที่มีลักษณะระหว่างประเทศ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนที่มีผลในทางกฎหมาย เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของเอกชนที่มีองค์ประกอบต่างประเทศ ในปัญหาว่าด้วย บุคคล หนี้ สัญญา ละเมิด ทรัพย์สิน ครอบครัวและมรดก เมื่อมีการโต้แย้งสิทธิ ควรอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายใด จะต้องหาจุดเกาะเกี่ยว (connecting point) ที่จะนำไปสู่การเลือกใช้บังคับกฎหมายภายในของประเทศใด หรือกฎหมายระหว่างประเทศ จึงเกิดการขัดกันแห่งกฎหมาย ความแตกต่างของกฎหมายแต่ละรัฐ ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในผลแห่งคดี การใช้กฎหมายขัดกันจึงมีความยุ่งยากและซับซ้อน บางครั้งก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้นจึงนำมาซึ่งความพยายามในการแก้ไขความแตกต่างกันของกฎหมาย เพื่อลดหรือขจัดการขัดกันของกฎหมายให้ลดน้อยลง (กิตติวัฒน์ จันทรแจ่มใส, 2562, หน้า 22)

HCCH ที่ประชุมกรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล เกิดมาจากการพยายามในการแก้ไขปัญหาการขัดกันของกฎหมาย โดยมีแนวคิดว่าการพัฒนาความตกลงระหว่างประเทศในเรื่องของกฎหมายขัดกัน (conflict of law) น่าจะประสบความสำเร็จง่ายกว่าการจัดทำความตกลงระหว่างประเทศในลักษณะของกฎหมายสารบัญญัติ (substantive law) ที่ประชุมมีขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1893 และมีการประชุมต่อเนื่องกันมาประมาณ 6 ครั้ง ก่อนหยุดไปในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และในครั้งที่ 7 ในปี ค.ศ. 1951 เป็นการเริ่มต้นการก่อตั้งเป็นองค์การระหว่างประเทศอย่างจริงจัง โดยมีการเตรียมทำตราสารจัดตั้งเพื่อนำที่ประชุมไปสู่การเป็นองค์การระหว่างประเทศที่เป็นรูปธรรม ต่อมาในปี ค.ศ. 1955 มีการยกระดับให้มีสถานะเป็นบุคคลในทางกฎหมายระหว่างประเทศผ่านการลงนามในตราสารจัดตั้ง (statute) ร่วมกันของ 16 ประเทศและนำมาซึ่งการจัดองค์การและการจัดการประชุมใหญ่สามัญ (ordinary session) ทั่วไปทุก ๆ 4 ปี

วิสัยทัศน์ในการก่อตั้ง HCCH ได้แก่ 1) การดำเนินงานเพื่อนำไปสู่โลกที่ปัจเจกชน ครอบครัว บริษัท รวมทั้งองค์การอื่น ๆ ที่มีชีวิตและกิจกรรมข้ามพรมแดนของประเทศที่มีระบบกฎหมายที่แตกต่างกันนั้นได้รับความมั่นคงปลอดภัยทางกฎหมาย (legal security) ในระดับสูง และ 2) เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการระงับข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพ การยึดหลักธรรมาภิบาล (good governance) และหลักนิติธรรม (rule of law) ในขณะเดียวกันก็เคารพความหลากหลายของธรรมเนียมกฎหมาย (legal traditions) (HCCH, 2022)

พันธกิจของ HCCH

1. เป็นเวทีสำหรับรัฐสมาชิกในการพัฒนาและปรับใช้หลักเกณฑ์ทั่วไปของกฎหมายระหว่างประเทศ และเป็นผู้ประสานงานความสัมพันธ์ระหว่างระบบกฎหมายเอกชนในนิติสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การรับรองเอกสารระหว่างประเทศ การบังคับการคำชี้ขาดของศาลระหว่างประเทศ การเชื่อมโยงหลักฐานในคดีแพ่งระหว่างประเทศ เป็นต้น
2. สนับสนุนกระบวนการยุติธรรมระหว่างประเทศ ความร่วมมือด้านการบริหารจัดการในการคุ้มครองเยาวชนและครอบครัว กระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและพาณิชย์
3. ดำเนินการจัดประชุมสัมมนาหรือให้ความช่วยเหลือในการประชุมระดับชาติ นานาชาติ และระดับโลก เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้ออนุสัญญาและเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจขององค์การระหว่างประเทศ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ทางกฎหมาย (HCCH, 2022)

วิธีการดำเนินงานหลักเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายและพันธกิจของ HCCH คือ การเจรจาและการร่างสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล เช่น กฎหมายขัดกันว่าด้วยสัญญา ละเมิด สถานะและการคุ้มครองเด็ก พินัยกรรม มรดก กฎหมายว่าด้วยเขตอำนาจศาล การยอมรับและการบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศ ความร่วมมือทางศาลและกระบวนการยุติธรรมระหว่างประเทศ เป็นต้น โดย HCCH มีอนุสัญญาและตราสารระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้นและอยู่ในความดูแลของ HCCH ปรากฏตามข้อมูลเผยแพร่ในเว็บไซต์ของ HCCH ซึ่งผู้เขียนขอนำมากล่าวในบทความนี้

HCCH เป็นองค์การระหว่างประเทศในระดับรัฐบาล (governmental organization) เกิดขึ้นเพราะต้องการลดความแตกต่างของระบบกฎหมายของแต่ละรัฐ เนื่องจากแต่ละรัฐมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเองประกอบกับเรายังไม่สามารถปฏิเสธการติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศ เช่น การที่เอกชนของรัฐหนึ่งไปทำการค้าลงทุนประกอบธุรกิจกับเอกชนของอีกรัฐหนึ่ง และเมื่อเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากขึ้นความสัมพันธ์ข้ามพรมแดนของรัฐและเอกชนเกิดขึ้นได้ง่าย สะดวก และมีความต่อเนื่องตลอดมา เมื่อธุรกิจดำเนินไปอาจจะมีขัดแย้งทางธุรกิจซึ่งความขัดแย้งนั้นก็ส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาด้วยกัน ด้านกฎหมายมีในเรื่องของความแตกต่างกันของกฎหมายในแต่ละรัฐก็เกิดขึ้นตามไปด้วย จึงทำให้เกิดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจในทางการค้าระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างในเรื่องของระบบกฎหมาย การใช้กฎหมายและการตีความกฎหมาย วิธีการเข้าสู่

กระบวนการยุติธรรม เพื่อใช้ในการระงับข้อพิพาทระหว่างกันระบบศาล ดังนั้นจึงก่อให้เกิดความไม่แน่นอน ในทางกฎหมายไม่ว่าจะเป็นด้านสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างคู่กรณี ในนิติสัมพันธ์ ก่อให้เกิดความเสี่ยงในเรื่องของกฎหมาย จึงมีการเรียกร้องทั้งจากภาครัฐและเอกชนในการแสวงหาทางแก้ไขปัญหาและสร้างความเป็นเอกภาพของกฎหมาย (uniformity of law) ลดความเสี่ยงด้านกฎหมายและเป็นการลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจในลำดับต่อไป

การแก้ไขปัญหาคือความแตกต่างทางกฎหมายในนิติสัมพันธ์ ที่มีลักษณะระหว่างประเทศ หัวใจสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล คือ หลักกฎหมายสัญชาติ สถานะทางกฎหมายของคนต่างด้าวในประเทศไทย การขัดกันแห่งกฎหมายและการรับรอง และบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ (ดวงเด่น นาคสีหราช, 2561, หน้า 4)

หลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลเป็นกฎหมายที่ใช้กับนิติสัมพันธ์ของเอกชนที่มีลักษณะระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ สถานะบุคคล หนี้ สัญญา หรือหนี้ละเมิด ทรัพย์สิน ครอบครัว หรือเรื่องมรดก หากมีจุดเกาะเกี่ยวกับรัฐต่างประเทศก็จะต้องมีการเลือกกฎหมายว่าจะใช้กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายในของรัฐของคู่กรณีในนิติสัมพันธ์ เมื่อเลือกกฎหมายได้แล้ว ปัญหาต่อไปอาจจะเป็นเรื่องของการขัดกันแห่งกฎหมาย (conflict of law) ว่าจะนำกฎหมายใดมาใช้กับนิติสัมพันธ์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเลือกกฎหมายที่ใช้กับนิติสัมพันธ์ เพื่อจะได้นำกฎหมายนั้นไปสู่เรื่องของการเลือกกฎหมายที่ใช้กับนิติสัมพันธ์อย่างถูกต้อง แต่การเลือกกฎหมายไม่สามารถแก้ไขความแตกต่างของกฎหมายในแต่ละประเทศ ดังนั้นจึงมีแนวคิดที่จะลดความแตกต่างของกฎหมายหรือการประสานกฎหมาย (harmonization of law) เพื่อลดความขัดแย้งที่อาจจะสร้างความเสียหายต่อสังคมระหว่างประเทศ

การประสานกฎหมาย หมายถึง การทำหรือการจัดให้มีกฎหมายที่สอดคล้องกัน โดยมีลักษณะเป็นการลดหรือขจัดความแตกต่างทางกฎหมาย ระหว่างระบบกฎหมายของนานาประเทศ ไม่ให้กฎหมายของแต่ละประเทศขัดหรือแย้งกันจนอาจสร้างผลกระทบเสียหายต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของเอกชน (กิตติวัฒน์ จันทรแจ่มใส, 2562, หน้า 7-8)

การทำกฎหมายให้เป็นเอกรูป (unification of law) หรือการทำกฎหมายให้เป็นหนึ่งเดียวกัน หมายถึง การจัดให้มีกฎหมายที่เหมือนกันเป็นหนึ่งเดียวกันสำหรับเรื่องทางกฎหมายเรื่องหนึ่งเรื่องใด เพื่อใช้บังคับในประเทศต่าง ๆ โดยมุ่งหวังว่าจะนำไปสู่ผลทางกฎหมายที่เหมือนกันทุกหนทุกแห่งทั่วโลก (กิตติวัฒน์ จันทรแจ่มใส, 2562, หน้า 23) ซึ่งทำให้แต่ละประเทศลดอำนาจอธิปไตยของตนเองออกไปเพื่อใช้กฎหมายเรื่องนั้น ๆ เหมือนกันทั่วโลก ทำให้การระงับข้อพิพาททางศาลไม่ต้องยึดติดกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของประเทศใดประเทศหนึ่ง เพราะสามารถดำเนินคดีที่ได้ก็ได้กฎหมายที่ใช้เป็นกฎหมายเดียวกัน

การทำกฎหมายให้เป็นเอกรูปทำได้ 2 ลักษณะ คือการทำกฎหมายขัดกันหรือกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลให้เป็นเอกรูป (unification of conflict of laws) และการทำกฎหมายสารบัญญัติให้เป็นเอกรูป (unification of substantive law)

ในส่วนของการทำกฎหมายสารบัญญัติให้เป็นเอกรูปส่วนมากจัดทำเป็นอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของนิติสัมพันธ์ของเอกชนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ United Nations Convention on International Sales of Goods, 1980-CISG เป็นต้น

การทำกฎหมายขัดกันให้เป็นเอกรูปนั้นยังมีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำอยู่โดยเฉพาะในกรณีที่ไม่สามารถทำกฎหมายสารบัญญัติให้เป็นเอกรูป หากมีปัญหาทางกฎหมายที่มีกฎหมายของหลายประเทศเกี่ยวข้องกับกรณี และไม่สามารถใช้กฎหมายของประเทศใด ก็ยังคงมีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดกฎหมายที่ใช้กับนิติสัมพันธ์ ไม่ว่าข้อพิพาทนั้นจะเกิดขึ้นในศาล ของประเทศใด กรณีที่อาจเกิดปัญหาดังเช่นว่านั้นมักจะเป็นกรณีตามกฎหมายแพ่งที่ใช้กับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และมรดก เช่น การสมรส ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา ค่าอุปการะเลี้ยงดู การรับบุตรบุญธรรม การจัดการมรดก และพินัยกรรม เป็นต้น

การรวมตัวกันเป็นองค์การระหว่างประเทศอย่าง HCCH มีเป้าหมายที่จะแก้ไขปัญหาการขัดกันแห่งกฎหมายการจัดทำความตกลงระหว่างประเทศในลักษณะกฎหมายสารบัญญัติผ่านกระบวนการประสานกฎหมายหรือการทำกฎหมายให้เป็นเอกรูป เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพของสังคมระหว่างประเทศ

HCCH กับประเทศไทย

ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาที่ประชุมกรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล HCCH เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2564 ผ่านการยื่นตราสารยอมรับธรรมนูญของ HCCH (instrument of acceptance) โดย นางเอกสิริ ปิณฑะรุจิ เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเฮก ยื่น ณ สำนักงานเลขาธิการของ HCCH กรุงเฮก ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกลำดับที่ 88 ทำให้ประเทศไทยสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศ ที่จะอำนวยความสะดวกและกำกับดูแลกิจกรรมข้ามพรมแดนของประชาชน ในประเด็นที่ประเทศไทยให้ความสำคัญและสอดคล้องกับผลประโยชน์ของประเทศไทย (กระทรวงการต่างประเทศ, 2564)

ทั้งนี้ก่อนที่ประเทศไทยจะยื่นตราสารยอมรับธรรมนูญของ HCCH นั้นประเทศไทยได้ทำความตกลงกับอนุสัญญาบางฉบับของ HCCH แล้วดังนี้

1. การดำเนินการภาคยานุวัติ (accession) หมายถึง การแสดงเจตนายินยอมเพื่อผูกพันตามสนธิสัญญาของรัฐ กรณีที่รัฐซึ่งให้ความยินยอมเพื่อผูกพันตามสนธิสัญญานั้นมิได้เข้าร่วมในการเจรจา ทั้งยังมีได้ลงนามในสนธิสัญญามาก่อนแต่ให้ความยินยอมเพื่อผูกพันตามสนธิสัญญาภายหลัง (ดวงเด่น นาคสีหราช, 2563, หน้า 101) ในอนุสัญญาว่าด้วยลักษณะทางแพ่งในการลักพาตัวเด็กข้ามชาติ (convention on the civil aspects of international child abduction) เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2545 ซึ่งเป็นอนุสัญญาลงวันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 1980 โดยสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยงานประสานงานกลาง

ประเทศไทยมีการออกกฎหมายภายในเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพันธกรณีดังกล่าว โดยออกเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ มีชื่อว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศ ในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. 2555 ตามราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 9 มกราคม 2556 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการปกป้องคุ้มครองเด็ก ให้พ้นจากภัยอันตรายอันเกิดจากการถูกพาไป หรือกักตัวไว้โดยมิชอบ และส่งคืนเด็กกลับสู่ประเทศ ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ปกติโดยเร็วรวมทั้งรับรองให้มีการ คุ้มครองสิทธิในการพบและเยี่ยมเยียนเด็ก โดยประเทศไทยจะต้องดำเนินการในเรื่องผู้ประสานงานกลาง เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการสืบหาแหล่งที่อยู่ของเด็ก ดำเนินการให้มีการส่งตัวเด็กกลับคืน และใช้สิทธิในการพบ และเยี่ยมเยียนเด็ก หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลเด็กชั่วคราวใน ระหว่างการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งตัวเด็กกลับคืนตลอดจนการกำหนดอำนาจหน้าที่และกระบวนการ พิจารณาของศาล

2. ดำเนินการให้สัตยาบัน (ratification) หมายถึง การแสดงเจตนาให้ความยินยอมของรัฐเพื่อ ผูกพันตามสนธิสัญญา (ดวงเด่น นาคสีหราช, 2563, หน้า 100) ในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและ ความร่วมมือเรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ (convention on the protection of children and co-operation in respect of inter-country adoption) เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 อนุสัญญา ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 1993 โดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงาน ประสานงานกลางประโยชน์ในการที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีใน HCCH

ประเทศไทยมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพันธกรณี ดังกล่าว โดยแก้ไขพระราชบัญญัติ การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ตามราชกิจจา นุเบกษา ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2553 มีการเพิ่มเติมข้อความใน “มาตรา 5/1 การรับเด็กเป็นบุตร บุญธรรมในต่างประเทศ ซึ่งเป็นประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก และความ ร่วมมือในการรับรองบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ โดยหน่วยงานซึ่งมีอำนาจของประเทศดังกล่าวรับรอง ว่าได้ปฏิบัติตามอนุสัญญาข้างต้นแล้ว และการรับบุตรบุญธรรมนั้นไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนให้ถือว่าเป็นการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามพระราชบัญญัตินี้”

การดำเนินการของประเทศไทยภายหลังจากการเข้าเป็นภาคีของ HCCH

การดำเนินงานภายหลังเป็นภาคีสมาชิกของ HCCH เมื่อพิจารณาจากอนุสัญญา และตราสารที่ อยู่ในความดูแลของ HCCH ทั้งหมดตามที่ปรากฏอยู่ในข้อมูลเผยแพร่ในปัจจุบันจำนวน 41 ฉบับ (HCCH, 2022) ประเทศไทยจะต้องเลือกว่าจะเข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาหรือตราสารใด ทั้งนี้ในการเข้าร่วมเป็น ภาคีในอนุสัญญาจะต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้ว่า การเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญานั้นจะเกิดผลกระทบ อะไรบ้างกับประเทศไทย กับเอกชนที่อาจจะใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาที่ประเทศไทยเข้าร่วมจะเข้าร่วม เป็นภาคีด้วยวิธีการใดและจะเข้าร่วมในเวลาใด สมประโยชน์กับประเทศไทยหรือเอกชนไทยหรือไม่ เมื่อ เข้าร่วมแล้วจะต้องมีการแก้ไขกฎหมายฉบับใดบ้าง เป็นต้น

จากรายงานการประชุมความคิดเห็นเพื่อพิจารณากรอบดำเนินงานภายหลังประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกที่ประชุมกรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2565) อนุสัญญาที่คาดว่าจะประเทศไทยอาจจะเข้าเป็นภาคีในเร็ว ๆ นี้จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

1. อนุสัญญาว่าด้วยการยกเลิกข้อกำหนดของการนิติการณสำหรับเอกสารมหาชนจากต่างประเทศ (Convention Abolishing the Requirement of Legalization for Foreign Public Documents-Apostille Convention) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ ทั้งนี้ อนุสัญญาดังกล่าวมีเนื้อหาทั้งหมด 15 ข้อ เป็นอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเอกสารราชการเป็นการลดพิธีการรับรองเอกสารแบบเดิมที่ใช้ระยะเวลานาน และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน โดยใช้วิธีการรับรองเอกสารมหาชนผ่านกระบวนการรับรองเอกสารโดยหน่วยงานที่มีอำนาจที่ได้รับการรับรองจากสถานที่ที่เอกสารฉบับนั้นออกมา ประกอบกับในปัจจุบันมีการพัฒนาระบบ Electronic Apostille Programme (e-App) ที่ออกมาในปี ค.ศ. 2006 สนับสนุนการรับรองเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ และการรับรองเอกสารมหาชนจากทั่วโลกจำนวน 124 ประเทศ ส่วนประเทศที่สามารถรับรองและใช้วิธีการส่งเอกสารผ่าน (e-App) ปัจจุบันมีทั้งหมด 50 ประเทศที่ลงนามใช้ประโยชน์จากการส่งเอกสารผ่านช่องทางนี้ (HCCH, 1961)

2. อนุสัญญาว่าด้วยการส่งเอกสารทางการศาลระหว่างประเทศในคดีแพ่งและพาณิชย์ (Convention on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil and Commercial Matters – Service Convention) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ สำนักงานศาลยุติธรรม ความมุ่งหมายของอนุสัญญานี้ เป็นการจัดหาช่องทางในการส่งเอกสารที่ใช้สำหรับศาลหรือศาลต่างประเทศส่งจากคู่ความฝ่ายหนึ่งไปยังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง รวมถึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งเพื่อเป็นทางเลือกในการส่งเอกสารหรือคำคู่ความไปยังต่างประเทศสำหรับคดีแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้รอบในการดำเนินงานผ่านอนุสัญญานั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากสถิติยืนยันได้ว่า ร้อยละ 75 ของคำร้องขอสำเร็จภายใน 2 เดือน (HCCH, 1965)

รวมถึงคำเชิญของ HCCH ต่อไทยในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศในคดีแพ่งหรือพาณิชย์ (Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgements in the Civil and Commercial Matters-Judgements Convention) และอนุสัญญากรุงเฮกว่าด้วยข้อตกลงเลือกศาล ค.ศ.2005 (Hague Convention on Choice of Court Agreements, 2005) นั้น จากรายงานการประชุมดังกล่าวมีความเห็นว่าสำหรับอนุสัญญานี้ประเทศไทยน่าจะยังไม่เข้าเป็นภาคีในเร็ว ๆ นี้ เพราะมีความขัดแย้งกับกฎหมายภายในหลายฉบับเช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และการแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481

การที่ประเทศไทยจะเลือกอนุสัญญาใดแล้วเข้าเป็นภาคีนั้นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ว่าหากประเทศไทยเข้าเป็นภาคีแล้วต้องดำเนินการอย่างไร ระหว่างรออนุสัญญามีผลใช้บังคับ และภายหลังจากการที่อนุสัญญามีผลใช้บังคับแล้ว การดำเนินการของประเทศไทยจะต้องทำอย่างไรบ้าง หรืออาจจะ

พิจารณาจากประเทศภาคีสมาชิกในแต่ละอนุสัญญาและเปรียบเทียบกับประเทศที่ประเทศไทยเป็นคู่ค้า
คู่ลงทุนว่า ถ้าเขาใช้ช่องทางอนุสัญญาในการระงับข้อพิพาทจะเกิดความสะดวกกับคู่ค้ากับประเทศไทย
หรือไม่ ทำให้ก่อนที่จะประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาใดจะต้องพิจารณาองค์ประกอบและปัจจัยที่
เกี่ยวข้องกับการเข้าเป็นภาคีทั้งหมด ประเด็นเรื่องของกฎหมายเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งสำหรับการพิจารณา
เมื่อคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องแล้วยังต้องมีการชั่งน้ำหนักระหว่างผลดี และผลเสียของประเทศ ประโยชน์ที่
จะได้รับ และโทษที่อาจเกิดขึ้นจากการที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีประกอบกันด้วย

หากประเทศไทยไม่เป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าว จะเกิดผลเสียอย่างไร เมื่อประเทศเพื่อน
บ้าน หรือประเทศคู่ค้าของเรา เป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาดังกล่าว ทำให้การพัฒนากฎหมายระหว่าง
ประเทศของประเทศไทยล่าช้ากว่าเพื่อนบ้าน คู่ค้าของประเทศไทยอาจจะไม่ประสงค์ที่จะใช้
กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย โดยมีสาเหตุมาจากค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในศาลยุติธรรม
ประเทศไทย การดำเนินคดี ล่าช้า เสียเวลา ไม่สมประโยชน์ กฎหมายขัดกันของประเทศไทย ล่าช้า
ตามไม่ทันกับสภาพการณ์ของโลกในปัจจุบัน จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกัน
แห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 ให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับกาลสมัย คู่ความอาจจะไปใช้การระงับข้อพิพาท
ทางเลือก โดยผ่านกระบวนการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ แล้วค่อยมาบังคับคดีในประเทศไทยให้
เป็นไปตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ภายหลัง

เมื่อเข้าเป็นภาคีแล้วประเทศไทยต้องทำการแปลงสภาพกฎหมายระหว่างประเทศให้เป็น
กฎหมายภายในดังธรรมเนียมปฏิบัติต่อ ๆ กันมาในทางกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองและ
สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 178 ซึ่งบัญญัติว่า “มาตรา178
พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น
กับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขต ซึ่งประเทศไทย
มีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญา หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออก
พระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญาและหนังสือสัญญาอื่น ที่อาจมีผลกระทบต่อความ
มั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ต้องได้รับความเห็นชอบ
ของรัฐสภา ในการนี้รัฐสภา ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง หากรัฐสภา
พิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบ”

คำว่า หนังสือสัญญา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมายความว่า ความตกลงระหว่าง
ประเทศทั่วไป เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางเพราะสามารถใช้แทนความตกลงระหว่างประเทศเกือบทุก
รูปแบบ อาทิ สนธิสัญญา (treaty) อนุสัญญา (convention) กติกา (covenant) กติกาสัญญา (pact)
 ฯลฯ (นพนิติ สุริยะ, 2564, หน้า 165)

หนังสือสัญญาที่ฝ่ายนิติบัญญัติต้องให้ความเห็นชอบนั้นมีอยู่ 4 ประการ 1) หนังสือสัญญาที่มี
บทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย 2) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขต ซึ่งประเทศ
ไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ 3) หนังสือ

สัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา และ 4) หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมหรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง (นพนิติ สุริยะ, 2564, หน้า 165-168)

ทั้งนี้อนุสัญญาภายใต้ HCCH ที่ประเทศไทยอาจจะเข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าวข้างต้นเป็นหนังสือสัญญาตามความหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 178 วรรคสอง กล่าวคือ เป็นหนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา โดยตามทางปฏิบัติของประเทศไทยพันธกรณีที่มีความจำเป็นต้องออกพระราชบัญญัติแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กล่าวคือ

1) เพื่อให้มีอำนาจปฏิบัติได้อย่างชอบธรรม เป็นกรณีที่ฝ่ายบริหารไม่มีอำนาจดำเนินการได้ในเวลาที่มีการทำหนังสือสัญญา ดังนั้นจึงต้องออกกฎหมายรับรอง ไม่ว่าจะเป็นการรับรองผ่านการออกพระราชบัญญัติ หรือ การออกพระราชกฤษฎีกา

2) เพราะหนังสือสัญญาขัดต่อหลักกฎหมายภายใน แต่ไม่กระทบสิทธิของคนไทย เช่นในตอนที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต พ.ศ. 2504 (Vienna Convention on Diplomatic Relations, 1961) ตามบทบัญญัติในข้อ 23 รัฐผู้ส่งและหัวหน้าคณะผู้แทนได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของคณะผู้แทน เป็นการขัดต่อกฎหมายภายใน กล่าวคือในกรณีทั่วไปบุคคลต่างประเทศที่เข้ามาทำงาน อาศัยอยู่ในประเทศไทยจะต้องเสียภาษีประเภทต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีสรรพสามิต ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีบำรุงท้องถิ่น แต่กรณีนี้เป็นการที่ประเทศไทยให้สิทธิพิเศษทางภาษีแก่คณะผู้แทนทางการทูต

3) เพราะพันธกรณีกระทบต่อสิทธิของคนไทย ผู้มีเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูตได้รับความคุ้มกันจากอำนาจศาลอาญาทุกกรณี และในทางแพ่งเกือบทุกกรณี ดังนั้นสิทธิของคนไทยในฐานะผู้เสียหายทางอาญาและผู้ถูกละเมิดในทางแพ่ง ไม่อาจดำเนินคดีทางศาลได้ จึงจำเป็นต้องมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูต พ.ศ. 2527 (นพนิติ สุริยะ, 2564, หน้า 174-176)

บทสรุป

ประเทศไทยเป็นภาคีใน HCCH แล้ว ทำให้ประเทศไทยมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้นในการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดบทบาทของกฎหมายระหว่างประเทศ ทำให้เรามีส่วนร่วมในการพิจารณา กรอบดำเนินการของอนุสัญญาใหม่ ๆ ภายใต้การดำเนินงาน ของ HCCH อย่างไรก็ดี การที่จะนำอนุสัญญาภายใต้การดูแลของ HCCH มาใช้ในประเทศไทยนั้นจำเป็นต้องทำให้กฎหมายมีความประสานกลมกลืนกันระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในเสียก่อน ซึ่งประเทศไทยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาควิชาการ เอกชน ต้องร่วมมือกันเพื่อแสวงหาหนทางที่จะเป็นไปได้ในอนาคตโดยพิจารณาถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประเทศ อำนาจอธิปไตย และเอกชนที่จะใช้ประโยชน์จากการเป็นภาคีต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2564). ไทยเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 88 ของที่ประชุมแห่งกรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลเพื่อร่วมกำหนดทิศทางกฎหมายระหว่างประเทศและดูแลกิจกรรมข้ามพรมแดนของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ. สืบค้นจาก <https://www.mfa.go.th/th/content/thailand-hcch-member-law?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d>
- กิตติวัฒน์ จันทรแจ่มใส. (2562). ความรู้เบื้องต้นว่าด้วยการประสานกฎหมาย: ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมายพาณิชย์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กิตติวัฒน์ จันทรแจ่มใส. (2563). แนวทางการพิจารณาและเตรียมความพร้อมด้านกฎหมายของประเทศไทยสำหรับการเข้าเป็นภาคีสัญญากรุงเฮกว่าด้วยข้อตกลงเลือกศาล ค.ศ. 2005 : ศึกษาวิเคราะห์มาตราในเชิงเนื้อหาเป็นรายมาตรา (มาตรา 1-15). วารสารนิติศาสตร์, 49(2), หน้า 213-250.
- คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2565). รายงานการประชุมความคิดเห็นเพื่อพิจารณากรอบดำเนินงานภายหลังประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกที่ประชุมกรุงเฮกว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล. ใน โครงการงานวิชาการรำลึก TU Law Conference ปาฐกถา นิติศาสตร์ ชุตสาตราจารย์คณิงภไชย ประจำปี 2565. (หน้า 28-39). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ดวงเด่น นาคสีหราช. (2561). หลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ดวงเด่น นาคสีหราช. (2563). หลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- นพนิติ สุริยะ. (2564). กฎหมายระหว่างประเทศเล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 51.
- HCCH. (1961). Convention Abolishing the Requirement of Legalization for Foreign Public Documents – Apostille Convention. Retrieved from <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/specialised-sections/apostille>
- HCCH. (1965). Convention on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil and Commercial Matters – Service Convention. Retrieved from <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/specialised-sections/service>

HCCH. (2022). **Conventions and other Instruments**. สืบค้นจาก <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions>

HCCH. (2022). **HCCH MEMBERS**. สืบค้นจาก <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members>

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

รายละเอียดการส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีจัดทำวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยเปิดรับผลงานวิชาการประเภท บทความวิจัย บทความวิชาการ สำหรับการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่า จะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน และบทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะมีการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) และกองบรรณาธิการ

รูปแบบการเขียนบทความ

1. บทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน โดยมีจำนวนหน้าของเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 15 หน้า ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ภาษาจีนใช้ตัวอักษร Simsun
2. ข้อปฏิบัติการพิมพ์แต่ละหัวข้อ/ส่วนประกอบ

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1.	ขนาดเล่มวารสาร	เล่มวารสารมีขนาด <u>18.7 x 26 เซนติเมตร หัวกระดาษ 2 เซนติเมตร ท้ายกระดาษ 1.5 เซนติเมตร ก้นซ้าย 2 เซนติเมตร ก้นขวา 1.5 เซนติเมตร</u>
2.	ชื่อบทความ	ระบุชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ <u>ขนาดตัวอักษร 24 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 20 พอยท์ ชนิดหนา</u> ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ
3.	ชื่อผู้เขียนบทความ	<u>ระบุชื่อผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) ทุกคนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ</u> ขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ไว้ชิดด้านขวาหน้ากระดาษ
4.	สังกัดผู้เขียนบทความ	<u>ระบุวุฒิการศึกษา ชื่อสถาบันการศึกษาหรือวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ สถานที่ทำงาน e-mail</u> ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 8 พอยท์ ไว้ที่เชิงอรรถท้ายหน้า

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
5.	บทคัดย่อ	บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความยาวไม่เกิน 300 คำ และมี 1 ย่อหน้าเท่านั้น
6.	คำสำคัญ	ระบุคำสำคัญ 3-6 คำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไว้ท้ายบทคัดย่อ
7.	เนื้อหา	- หัวข้อใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดหนา วางไว้ชิดขอบซ้ายส่วนรายละเอียดใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ธรรมดา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดธรรมดา - การเขียนบทความแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้ - บทความวิจัย ประกอบด้วย - บทนำ - วัตถุประสงค์การวิจัย - สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) - วิธีดำเนินการวิจัย - ประชากร - เครื่องมือ - การเก็บรวบรวมข้อมูล - การวิเคราะห์ข้อมูล - สรุปและอภิปรายผลการวิจัย - ข้อเสนอแนะจากการวิจัย - บรรณานุกรม - บทความวิชาการ ประกอบด้วย - บทนำ - เนื้อเรื่อง - บทสรุป - บรรณานุกรม
8.	ตารางและกราฟ (ถ้ามี)	ตารางที่แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล
9.	รูปภาพ	รูปภาพประกอบให้ส่งต้นฉบับเป็นภาพถ่ายหรือสไลด์ที่มีความคมชัด และส่งจัดไฟล์รูปภาพเป็นนามสกุล JPEG, PNG

รูปแบบเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาและบรรณานุกรม

1. การอ้างอิง

การอ้างอิงเป็นการนำข้อมูลจากการศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานในการสนับสนุน และระบุที่มาของเนื้อหาที่นำมาอ้างอิงอย่างชัดเจน ซึ่งแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1 การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (in-text citation)

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาใช้ระบบนาม-ปี ซึ่งระบุแหล่งที่มาของเนื้อหาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องโดยใช้วงเล็บแทรกในส่วนต้นประโยค ท้ายประโยค หรือในเนื้อหา โดยการอ้างอิงแทรกในเนื้อหานี้จะปรากฏด้วยในส่วนท้ายเล่ม (บรรณานุกรม) โดยในกรณีที่ผู้เขียนเป็นชาวต่างประเทศให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล และตามด้วยชื่อย่อ

1.2 การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (footnote citation)

การอ้างอิงแบบเชิงอรรถให้ใช้เฉพาะเชิงอรรถขยายความเท่านั้น โดยการอ้างอิงแบบการขยายความเนื้อหา เป็นส่วนที่ช่วยเพิ่มเติม หรือขยายความข้อมูลโดยการบอกถึงแหล่งที่มาไม่ควรซับซ้อน ควรเขียนเป็นประโยคสั้น ๆ กระชับรัดกุมและเข้าใจง่าย ซึ่งหากมีความยาวมากเกินไปควรนำไปใช้อ้างอิงแทรกในเนื้อหา

2. บรรณานุกรมหรือเอกสารอ้างอิง

การเขียนบรรณานุกรมหรือเอกสารอ้างอิงเป็นการรวบรวมเพื่อระบุถึงแหล่งที่มาและเป็นการแสดงจริยธรรมทางวิชาการของผู้เขียน รวมทั้งใช้ในการติดตามข้อมูลต่อหากมีผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อ ดังนั้นวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จึงได้กำหนดการอ้างอิงและบรรณานุกรมเพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกันทั้งฉบับ โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงและบรรณานุกรม APA 6th

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา

1. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname,/Year,/pp.)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า24)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า24)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า24-31)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า24-31)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า24-27, 31)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า24-27, 31)
Adam (2010)	(Adam, 2010)
Adam (2010, p. 14)	(Adam, 2010, p. 14)
Adam (2010, pp. 14-18)	(Adam, 2010, pp. 14-18)
Adam (2010, pp. 14, 18-20)	(Adam, 2010, pp. 14, 18-20)

2. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 2 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคนที่ 2/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1/and/Surname 2/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคนที่ 2,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1/&/Surname 2,/Year,/pp.)
กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554)	(กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554)
กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554, หน้า 45)	(กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554, หน้า 45)
กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา (2554, หน้า 45-50)	(กนกอร ทิพย์ชัย และสุณี ไทธนา, 2554, หน้า 45-50)
Drucker and Keegan (2009)	(Drucker & Keegan, 2009)
Drucker and Keegan (2009, p. 156)	(Drucker & Keegan, 2009, p. 156)
Drucker and Keegan (2009, pp. 156-159)	(Drucker & Keegan, 2009, pp. 156-159)

3. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 3 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/คนที่ 2/และคนที่ 3/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1,/2,/and/3/(Year, pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/คนที่ 2/และคนที่ 3,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1,/2,/and/3,/Year,/pp.)
คมศร เมธิกุล, นัสดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย(2553)	(คมศร เมธิกุล, นัสดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย, 2553)
คมศร เมธิกุล, นัสดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย (2553, หน้า 16-22)	(คมศร เมธิกุล, นัสดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย, 2553, หน้า 16-22)
Abeles, Morgan, and Saltvit (1992)	(Abeles, Morgan, & Saltvit, 1992)
Abeles, Morgan, and Saltvit (1992, pp. 23-25)	(Abeles, Morgan, & Saltvit, 1992, pp. 23-25)

4. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 4-5 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/.../และคนที่ 5/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1,/.../and/Surname 5,(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/...และคนที่ 5,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1,/.../&/Surname 5,/Year,/pp.)
กมลศรี สมใจ, ธาธิณี บุญญสิทธิ, มณฑา ทองอุไร, วันดี เข้มจิรา และจิราพร จรแก้ว (2555, หน้า 187-193)	(กมลศรี สมใจ, ธาธิณี บุญญสิทธิ, มณฑา ทองอุไร, วันดี เข้มจิรา และจิราพร จรแก้ว, 2555, หน้า 187-193)
Durbin, Cornor, Martin, Jerard, Dick, and Santum (2005, pp. 35-38)	(Durbin, Cornor, Martin, Jerard, Dick, & Santum, 2005, pp. 35-38)

5. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 6 คน หรือมากกว่า

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคณะ/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1/et al/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคณะ,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1/et al.,/Year,/pp.)
ศรีสุภา รัตนา และคณะ (2550, หน้า 9-21)	(ศรีสุภา รัตนา และคณะ, 2550, หน้า 9-21)
Green et al. (2009, pp. 44-47)	(Green et al., 2009, pp. 44-47)

6. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งใช้นามแฝง

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อนามแฝง/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อนามแฝง,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
ทมยันตี (2540, หน้า 49-53)	(ทมยันตี, 2540, หน้า 49-53)
Omega (2002, p. 51)	(Omega, 2002, p. 451)

7. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งมีบรรดาศักดิ์ ยศ หรือฐานันดรศักดิ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ บรรดาศักดิ์ ยศ/ชื่อ-สกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (บรรดาศักดิ์ ยศ/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
พล.ต. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2524, หน้า 14-15)	(พล.ต. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2524, หน้า 14-15)
คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต (2525, หน้า 9)	(คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต, 2525, หน้า 9)

8. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อสมณศักดิ์/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อสมณศักดิ์,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (2552, หน้า 8-12)	(พระพรหมมิ่งคลาจารย์, 2552, หน้า 8-12)

9. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหางานที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งหรือชื่อบรรณาธิการ

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ “ชื่อบทความ”/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (“ชื่อบทความ”/,ปีที่พิมพ์,/หน้า)
“สหรัฐอเมริกา กับเวียดนาม” (2530, หน้า 3)	(“สหรัฐอเมริกา กับเวียดนาม”, 2530, หน้า 3)
“Instruction in Junior” (1987, pp. 57-58)	(“Instruction in Junior”, 1987, pp. 57-58)

10. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหางานที่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ม.ป.ป./หน้า) Surname/(n.d./pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ม.ป.ป./หน้า) (Surname,/n.d./pp.)
คมทวน คันธนู (ม.ป.ป., หน้า 18)	(คมทวน คันธนู, ม.ป.ป., หน้า 18)
Daly (n.d., pp. 25-26)	(Daly, n.d., pp. 25-26)

11. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาจากการสัมภาษณ์หรือการติดต่อส่วนตัว

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ปี) Name/(personal communication,/M/D,/Y)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ปี) (Name,/personal communication,/M/D,/Y)
ยุพิน เตชะมณี (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 19 พฤษภาคม 2557)	(ยุพิน เตชะมณี, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 19 พฤษภาคม 2557)
ยุพิน เตชะมณี (การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 19 พฤษภาคม 2557)	(ยุพิน เตชะมณี, การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 19 พฤษภาคม 2557)
C.M. Nyamboga (personal communication, March 19, 2006)	(C.M. Nyamboga, personal communication, March 19, 2006)

12. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาจากข้อมูลที่ถูกอ้างถึงในเอกสารอื่น

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(อ้างถึงใน/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname/(as cited in/Surname,/Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล/อ้างถึงใน/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname/as cited in/Surname,/Year,/pp.)
กุลธิดา ท่วมสุข (อ้างถึงใน อุษณีย์ ศรีสารคาม, 2555, หน้า 10)	(กุลธิดา ท่วมสุข อ้างถึงใน อุษณีย์ ศรีสารคาม, 2555, หน้า 10)
Miller (อ้างถึงใน ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2526, หน้า 4-6)	(Miller อ้างถึงใน ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2526, หน้า 4-6)
Maslow (as cited in Wilson, 1988, pp. 15-18)	(Maslow as cited in Wilson, 1988, pp. 15-18)

บรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)/ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.
	สุทธิติ ชัดติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์. (2554). แบบแผนการวิจัยและสถิติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง.
	ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 . (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน
	Wonnacott, T.H., & Wonnacott, R.J. (1969). Introductory Statistics . (5 th ed.). Singapore: John Wiley and Sons.
	American Library Association. (1963). Let's Read Together: Books for Family Enjoyment . Chicago: American Library Association.
บทความในหนังสือรวมเรื่อง	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก./ Ed./ Eds.)/ ชื่อหนังสือ/ (หน้า/ เลขหน้า)/ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.
	จุลพรรณ ศิลาพรานนท์. (2548). ศิลปกรรมในพระพุทธรูปศาสนา. ใน สุวรรณ สันต์ธนะวานิช (บ.ก.). ศาสนศิลป์ในชุมชนธนบุรี (หน้า 69-90). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
	ทัศนีย์ หาญพล และรุ่งฟ้า ธิโนทัย. (2548). การจัดการในงานวิเคราะห์สารสนเทศ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการวิเคราะห์สารสนเทศ (หน่วยที่ 8). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
	Druxman, R. (2003). Designing Opportunities for Learning. in Norton, P., & Wiberg K.M. (Eds.). Teaching with Technology (pp. 17-41). Canada, OT: Thomson Wadsworth.
บทความในวารสาร	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร,/ ปีที่(ฉบับที่)/ หน้า/ เลขหน้า.
	วัฒน์ จุฑะวิภาต. (2556). ผ้าทอกับชีวิตคนไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี , 6(2), หน้า 103-126.
	Carter, J.S., Corra, M., Carter, S.K., & McCrosky, R. (2014). The Impact of Place? A Reassessment of the Importance of the South in Affecting Beliefs about Racial Inequality. The Social Science Journal , 51(1), pp. 12-20.

หนังสือแปล	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่งดั้งเดิม./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือฉบับแปล./แปลจาก/ชื่อเรื่องเดิม/โดย/ชื่อผู้แปล./ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	เจมส์ อาร์. โดตี. (2562). เราทุกคนล้วนมีร้านเวทมนตร์อยู่ในใจ. แปลจาก Into the Magic Shop โดย นที สาครยุทธเดช. กรุงเทพฯ: อมรินทร์บุ๊คส์.
รายงานการวิจัย	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่องานวิจัย./สถานที่พิมพ์:/หน่วยงาน.
	วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2555). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนามาตรฐานอาหารแปรรูปจากเห็ดนางฟ้า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, สถาบันวิจัยและพัฒนา.
	Hassen, N. (2013). A Literature Review: The Neurological Effects of a Spinal Manipulable Therapy. USA, MA: Harvard University.
เอกสารรายงานการประชุมทางวิชาการ	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ/ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก./Ed./Eds.)(ถ้ามี)./ ชื่อการประชุม./ (หน้า/เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/หน่วยงาน.
	ธวัชพล คงน้อย, ศกร คุณวุฒิฤทธิธน, ธนาทิพย์ สุวรรณโสภีและอภิญา หิรัญวงษ์.(2552). ปัจจัยที่มี อิทธิพลและสหสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและคุณภาพน้ำเชื้อพ่อพันธุ์โคนมที่เลี้ยงดูในเขตภาค กลางของประเทศไทย ใน การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 47: สาขาสัตว. (หน้า 182-190). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
	Nyamboga, C.M., & PrapatPawinan. (2001). Copyright and Right of Digital Information: Challenges to Information Professionals. In H.K. Kual& E. Ramma Reddy (Eds.), Library and Information Networking: NACLIN 2001. (pp. 408-420). Delhi: Developing Library Network.
วิทยานิพนธ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์/ปริญญาโท/ปริญญาเอก/ดุษฎีนิพนธ์/ การศึกษาค้นคว้าอิสระ) ชื่อปริญญา/สาขาวิชา./ชื่อมหาวิทยาลัย.
	อัครพล นิยมลรัตน์. (2554). แบบจำลองการจัดการความรู้สำหรับการปมเพาะธุรกิจใน มหาวิทยาลัยในประเทศไทย.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา,มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
	PrapatPawinan. (2005). Appropriate Tree Species and Techniques for Direct Seeding forForest Restoration in Chiang Mai and Lamphun Provinces. Unpublished Master's Thesis, Chiangmai University.

บทความในนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์/เดือน/วันที่ (ถ้ามี))/ชื่อบทความ/ชื่อนิตยสารหรือชื่อหนังสือพิมพ์/ ปีที่/หน้า/เลขหน้า.
	ส้มโอมี้อ. (2558, มีนาคม). อาหารบำรุงสมอง. กุลสตรี , 20, หน้า 37-40.
	ไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร. (2560, พฤศจิกายน 8). อนาคตจีน-อเมริกา. เดลินิวส์ , หน้า 6.
	Kington, J. (2005, December 23). East Timor's Search for Justice. Bangkok Post , p. 12.
คำสั่ง ประกาศ หนังสือสั่งการ	
รูปแบบ	ชื่อหน่วยงานเจ้าของเอกสาร/(ปี/เดือน/วันที่)/ชื่อคำสั่งหรือชื่อเอกสาร,/เลขที่เอกสาร (ถ้ามี).
	มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2551, เมษายน 22). ระเบียบมหาวิทยาลัยรามคำแหงว่าด้วย ความมั่นคงปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2551.
ราชกิจจานุเบกษา	
รูปแบบ	ชื่อกฎหมาย/(ปี/วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา,/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/เลขหน้าที่ใช้อ้างอิง.
	ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (2542, 12 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา . เล่มที่ 116 ตอนพิเศษ 79 ง, หน้า 17-18.
เอกสารโบราณ	
รูปแบบ	ชื่อเรื่อง/[ประเภทของเอกสาร]/(ปีที่สร้าง)/ลักษณะเส้นหรือรายละเอียดของเอกสาร (ถ้ามี)/ ชื่อหน่วยงานที่เป็นเจ้าของ,/เลขที่เอกสาร.
	กฎกระทรวงกลาโหมให้แก่พระยานครศรีธรรมราช จ.ศ. 1173 [กระดานเพลา]. (จ.ศ. 1173). อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นดินสอ. หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ 15 หมวดจดหมายเหตุ กท.ร.2.
	ความทรงจำเรื่องกรุงเก่าเสียแล้วเจ้าตากมาตั้งเมืองธนบุรี[หนังสือสมุดไทยคำ]. (จ.ศ. 1129). อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นขาว. หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ 28 หมวดจดหมายเหตุ ธบ.
พระไตรปิฎก	
รูปแบบ	ชื่อพระไตรปิฎก/เล่มที่/(ปีที่พิมพ์)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	สุดตขุ. ขุททกปาฐธมมปทคถา สุตตนิปาตา เล่มที่ 25. (2537). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
เอกสารอิเล็กทรอนิกส์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต)/ชื่อเรื่อง/สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบน อินเทอร์เน็ต
	มณิรัตน์ ก้องไสตร์. (2555). หอยหลอด. สืบค้นจาก http://www.nicaonline.com/articles3/site/view_article.asp?idarticle=11
	Blood, R. (2000). A History and Perspective. Rebecca's Pocket . Retrieved from http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html

บทความจากวารสารออนไลน์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร/ ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), หน้า/ เลขหน้า/ สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต
	ธีระ รุ่งธีระ. (2552). การศึกษาปัญหาการออกเสียงภาษาฝรั่งเศสของผู้เรียนชาวไทย. วารสารสงขลานครินทร์ , 13(1), หน้า 857-869. สืบค้นจาก http://www.tci-thaijo.org/index.php
	Crane, G. (2006). What do You do with a Million Books? D-Lib Magazine , 12(3), Retrieved from http://www.dlib.org/dlib/03crane.html
จดหมายข่าวออนไลน์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์./ เดือน/ วันที่)/ ชื่อบทความ./ ชื่อนิตยสารหรือชื่อหนังสือพิมพ์./ สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต
	ทีมข่าวภูมิภาค. (2553, มกราคม 14). รุกอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมกว่า 200 ไร่. ไทยรัฐออนไลน์ . สืบค้นจาก http://www.thairath.co.th/content/region/58641
คลิปวิดีโอจากยูทูป	
รูปแบบ	ชื่อ Username./ (ปี./ เดือน/ วันที่)/ ชื่อเรื่องคลิปวิดีโอ/[Video File]./ สืบค้นจาก URL
	โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์. (2561, พฤศจิกายน). 3 แสบ “เคน-เต้ย” คงแขน เข่าหักหมดเปลือก! กองละครมีเพียงรัก [Video File]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=ewRga15
	GEICO Insurance. (2013, May 22). GEICO Hump Day Camel Commercial-Happier than a Camel on Wednesday [Video File]. Retrieved from http://youtu.be/kWBhP0EQ

*** สามารถส่งบทความออนไลน์ได้ที่ ***

https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru